

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

20 дд он 12
сарын 26 өдөр

Дугаар 31-1/168

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА
ГОМБОЖАВЫН ЗАНДАНШАТАР
ТАНАА

Хуулийн төсөл өргөн
мэдүүлэх тухай

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төсөл болон уг хуулийн төсөлтэй холбогдуулан боловсруулсан бусад хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэж шийдвэрлэсний дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдаанаар хэлэлцүүлж өгөхийг хүсье.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Д.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

000224003358

МОНГОЛ УЛС

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

20 ²⁴ он ¹² дугаар
сарын ²³ -ны өдөр

Дугаар ^{ХТ/ЗМТ}

Улаанбаатар-12
Утас: 260817
Факс: 976-11-310011

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ЕРӨНХИЙ НАРИЙН БИЧГИЙН
ДАРГА Л.ӨЛЗИЙСАЙХАН ТАНАА

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
хугацааг товлох тухай

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төсөл болон уг хуулийн төсөлтэй холбогдуулан боловсруулсан бусад хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцээд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр шийдвэрлэсний дагуу холбогдох материалын хамт хүргүүлж байна.

Хянан үзэж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх хугацааг товлож өгөхийг хүсье.

Хавсралт ¹⁴⁴ хуудастай.

Монгол Улсын сайд,
Засгийн газрын Хэрэг
эрхлэх газрын дарга

Д.АМАРБАЯСГАЛАН

000225016464

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2022 оны 11 дүгээр сарын 30-ны өдрийн хуралдааны 57 дугаар тэмдэглэлд:

“ХИХ.ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төсөл болон уг хуулийн төсөлтэй холбогдуулан боловсруулсан бусад хуулийн төсөл

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төсөл болон уг хуулийн төсөлтэй холбогдуулан боловсруулсан бусад хуулийн төслийг хэлэлцээд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр тогтов.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

**МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ ЗҮЙ,
ДОТООД ХЭРГИЙН САЙД**

Засгийн газрын V байр, Б.Ширэндэвийн гудамж 8/4,
Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15160

Утас/Факс: (976-51) 26 75 33,

Цахим шуудан: info@mojha.gov.mn,

Цахим хуудас: www.mojha.gov.mn

2022.12.22 № 1/6466

танай _____-ны № _____-т

**МОНГОЛ УЛСЫН САЙД, ЗАСГИЙН
ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН
ДАРГА Д.АМАРБАЯСГАЛАН ТАНАА**

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай,
Казиногийн тухай, Бооцоот морин уралдааны тухай
хуулийн төслүүд болон дагалдах бусад хуулийн
төслүүдийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20
дугаар зүйлийн 20.8 дахь хэсэгт заасны дагуу Улсын
Их Хуралд өргөн мэдүүлэх нь зүйтэй гэж үзэв.

Х.НЯМБААТАР

151605758

А5 Файл.2022

МОНГОЛ УЛСЫН САНГИЙН САЙД

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
С.Данзангийн гудамж 5/1, Засгийн газрын II байр,
Утас/факс: (976-51) 26 74 68, И-мэйл: info@mof.gov.mn
Вэбсайт: www.mof.gov.mn

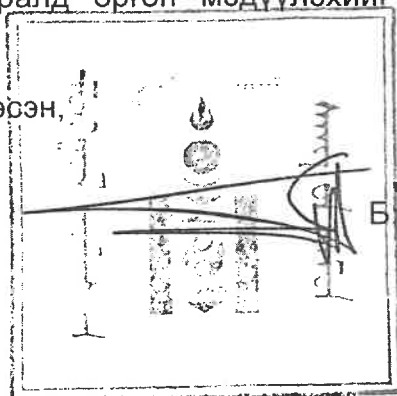
2022. 12. 09 № 01/8386

танай 2022. 12. 01-ны № 1/6067 -т

**ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД ХЭРГИЙН
САЙД Х.НЯМБААТАР ТАНАА**

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай,
Казиногийн тухай, Бооцоот морин уралдааны тухай
хуулийн төслүүд болон дагалдах бусад хуулийн
төслүүдийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20
дугаар зүйлийн 20.7 дахь хэсэгт заасны дагуу
Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхийг зөвшөөрч
байна.

Хүндэтгэсэн,

Б.ЖАВХЛАН

9761001701

БАТЛАВ.
САНГИЙН САЙД

Б.ЖАВХЛАН

БАТЛАВ.
ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД
ХЭРГИЙН САЙД

Х.НЯМБААТАР

БООЦООТ ТААВАР, ХОНЖВОРТ СУГАЛААНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг боловсруулах дараах хууль зүйн үндэслэл болон практик шаардлага байна. Үүнд:

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван нэгдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “...үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журмыг хангах нь төрийн үүрэг мөн.” гэж, мөн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Монгол Улсын иргэн хувийн аж ахуй эрхлэх эрхтэй.” гэж заасан.

Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.4.4 болон 15.5.8-д зааснаар эд мөнгөний хонжворт сугалаа гаргах үйл ажиллагаа болон төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөлтэйгээр эрхлэх бөгөөд уг хуулиар тусгай зөвшөөрлийн агуулга, үйлчлэх хүрээ, хугацаа, сунгалт, олгох журам, зөвшөөрөл олгоход баримтлах зарчим, шаардлага, бүрдүүлэх баримт бичиг зэрэг нийтлэг журмыг тогтоосон. Төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэхтэй холбоотой татвар, хураамжийн асуудлыг Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хууль, Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хууль, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хууль, Онцгой албан татварын тухай хууль, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулиудын холбогдох зүйл, заалтуудаар зохицуулсан байна.

Харин тус хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.3 дахь хэсэгт “тухайн төрлийн аж ахуйн үйл ажиллагаанд хамаарах тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой нарийвчилсан журмыг тус тусын хуулиар зохицуулна.” гэж заасны дагуу эдгээр үйл ажиллагаа болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрхлэх үйл ажиллагаатай холбогдуулан хүлээх эрх, үүрэг, шаардлагыг зохицуулах нарийвчилсан хууль батлагдаагүй нь энэхүү хуулийн төслийг боловсруулах хууль зүйн үндэслэл болж байна.

1.2.Практик шаардлага

Төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүссэн хүсэлт тусгай зөвшөөрөл олгох эрх бүхий байгууллагад иргэн, аж ахуйн нэгжээс ирдэг боловч казино, мөрийтэй тоглоом, төлбөрт таавар, бооцоот тоглоом, эд мөнгөний хонжворт сугалаа зэргийн хоорондын ялгаа, эдгээрт ямар тоглоом хамаарах, үйл ажиллагаандаа ямар дүрэм, журмыг мөрдөх,

юуг хориглох зэргийг тодорхойлсон хууль байхгүйн улмаас 2006 оноос хойш ийм төрлийн тусгай зөвшөөрлийг олгоогүй байна.

Харин цахим орчинд казиногийн тоглоом, спортын болон бусад төрлийн бооцоот тоглоом эрхэлдэг гадаадын хуулийн этгээдийн үйл ажиллагаа Монгол Улсын хүн амын дунд түгээмэл болсон байгаа нь зайлшгүй шийдвэрлэвэл зохих тулгамдсан асуудал болж байна.

2021 оны байдлаар Монгол Улсын хэмжээнд бооцоот тоглоомын вэбсайтад хандаж, бооцоо тавьдаг хэрэглэгчдийн тоо 100 мянга давсан бөгөөд үүнээс идэвхтэй хэрэглэгчдийн тоо 15,000-20,000 байна гэсэн албан бус судалгаа байна. Мөн тус албан бус судалгаанд Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж байгаа 20 гаруй агент буюу зуучлагч байна гэсэн бөгөөд эдгээр агентаар дамжин Монгол Улсаас гарч байгаа мөнгө нь нэг сард 10 тэрбум, түүнээс дээш хэмжээний төгрөгт хүрээд байна гэсэн байна.

Үндэсний статистикийн хорооны судалгаанд 2020 оны байдлаар эдийн засгийн гэмт хэрэг 123 бүртгэгдэж, нийт 102,8 тэрбум төгрөгийн хохирол учруулсан гэж дурдсан байна.¹ Эдийн засгийн гэмт хэрэг гэдэгт Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр цахим болон цахим бус хэлбэрээр хууль бусаар бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа явуулж мөнгө угаах, бооцоот тоглоомоор дамжуулан бусдыг залилах, татвар төлөхөөс зайлсхийх зэрэг гэмт хэргүүд багтаж байна. Харин эдийн засгийн гэмт хэргийн хохирогчийн 13.6 хувийг 18-29 насны иргэд, 38.6 хувийг 30-39 насны иргэд эзэлж байна гэжээ.² Бооцоот тааврын үйл ажиллагаа эрхлэх боломж, хуулийн тодорхойгүй байдал, энэхүү зөвшөөрлийг олгох хуулийн заалт байгаа хэдий ч нарийвчилсан зохицуулалт байхгүй байгаа зэрэг нь гадаад улсын вэбсайтуудаар Монгол Улсын иргэд цахим гэмт хэрэг, залилангийн хохирогч болж, хөрөнгөө их хэмжээгээр алдах эрсдэлийг дагуулж байна.

Цагдаагийн байгууллагаас Монголбанкны Санхүүгийн мэдээллийн албатай хамтран 2020 онд хууль бус мөрийтэй тоглоомтой холбоотой гүйлгээний талаар судалгаа хийхэд арилжааны 4 банкаар хууль бус мөрийтэй тоглоомын гүйлгээ тогтмол хийгдэж, өдөрт дунджаар 1024 харилцагчийн данснаас 1871 удаагийн гүйлгээ хийгддэг гэх тоон үзүүлэлт гарчээ. Мөн цагдаагийн байгууллагаас 2021 оны эхний 10 сарын байдлаар цахим орчинд хууль бусаар мөрийтэй тоглоом зохион байгуулсан нэр бүхий 226 вэбсайтад Монгол Улсаас хандах хандалтыг хязгаарлаж, Мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1 дэх хэсэгт заасны дагуу Монголбанкны Санхүүгийн мэдээллийн алба, Прокурорын байгууллагатай хамтран мөрийтэй тоглоомтой холбоотойгоор төвлөрсөн 227 харилцах дансан дахь нийт 1.5 тэрбум төгрөгийн шилжилт хөдөлгөөнд хязгаарлалт тогтоосон байна.³

Иймд казино, мөрийтэй тоглоом, төлбөрт таавар, бооцоот тоглоом, эд мөнгөний хонжворт сугалаа зэргийн хоорондын ялгааг тодорхой болгож, тусгай зөвшөөрөл олгох журам, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаандаа

¹ Үндэсний статистикийн хороо: Гэмт хэргийн статистик 2020, 56-р хуудас

² Үндэсний статистикийн хороо: Гэмт хэргийн статистик 2020, 55-р хуудас

³ Цагдаагийн ерөнхий газраас 2021 оны 11 дүгээр сарын 15-ны өдөр албан бичгээр ирүүлсэн мэдээлэл.

мөрдвөл зохих хэм хэмжээ, биелүүлэх шаардлага, тавих хяналтын талаар хуулиар зохицуулах шаардлагатай байна.

Хоёр.Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төслөөр “бооцоот таавар”, “хонжворт сугалаа” зэрэг нэр томъёог тодорхойлж, ялгааг гаргах бөгөөд эдгээрт ямар тоглоомыг хамааруулахыг тодорхой болгоно.

Түүнчлэн мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааг тодорхойлж, ийм төрлийн үйл ажиллагаа эрхлэх этгээдийн баримтлах нийтлэг шаардлагуудыг тогтооно.

Мөн хуулийн төслөөр бооцоот таавар болон хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэхэд тавигдах нөхцөл, шаардлага, тусгай зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүрэг, хариуцлага, хориглох үйл ажиллагаа, төрийн зүгээс тавих хяналтын тогтолцоо болон бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд оролцогчийн эрх, үүрэгтэй холбогдсон харилцааг зохицуулна.

Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд төрийн зүгээс тавих хяналтыг хэрэгжүүлэх, зохицуулах чиг үүрэг бүхий Зөвлөлийг байгуулах бөгөөд зөвлөлийн үйл ажиллагаатай холбоотой зохицуулалтыг нарийвчлан тусгана.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар

Хуулийн төсөл батлагдсанаар бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагааг эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг олгох асуудал нь тусгай зөвшөөрөл хүсэгч этгээдэд тодорхой болсноор хуулиудын уялдаа холбоо хангагдана.

Түүнчлэн Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр цахимаар казиногийн тоглоом болон бооцоот таавар эрхэлж байгаа этгээдийн үйл ажиллагааг зохицуулах, хянах, татвар ногдуулах боломжтой болно.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэх зорилгоор цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хуулийн талаар

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцэх бөгөөд хуулийн төслийг Бооцоот морин уралдааны тухай хуулийн төсөл болон Казиногийн тухай хуулийн төсөлтэй уялдуулан боловсруулна.

Энэ хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Онцгой албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Чөлөөт бүсийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Ирээдүйн өв сангийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Зөвшөөрлийн

тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Иргэний хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Төрийн албаны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг дагалдуулан боловсруулна.

---o0o---

ТАНИЛЦУУЛГА

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны
тухай хуулийн төслийн талаар

Аж ахуйн нэгжийн тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль, Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд олгохоор заасан байдаг. Үүний дагуу Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын 2002 оны 192 дугаар тушаал болон 2003 оны 155 дугаар тушаалын хавсралтаар “Төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа явуулах журам”-ыг баталж, мөрдүүлж байсныг 2008 онд Захиргааны ерөнхий хууль батлагдсанаар хүчингүй болгосон. Учир нь Захиргааны ерөнхий хуульд нийтээр дагаж мөрдөх хэм хэмжээний акт батлах бол акт батлах эрх олгосон хуулийн зохицуулалттай байх шаардлага тавьсан бөгөөд ийм заалт байхгүй байгаа тул журмыг шинэчлэн батлах эрх зүйн үндэслэл байгаагүй.

Улсын дээд шүүхийн 2006 оны “Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн зарим зүйл, заалтыг тайлбарлах тухай” 35 дугаар тогтоолд “казиногийн үйл ажиллагаа эрхлэх” гэдгийг тайлбарласантай холбогдуулан Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын 2006 оны 145 дугаар тушаалаар тухайн үед үйл ажиллагаа явуулж байсан нийт 143 аж ахуйн нэгжүүдийн тусгай зөвшөөрлийг хүсэлтээр нь, хууль зөрчсөн, тусгай зөвшөөрөлд заасан үйл ажиллагаагаа эрхлээгүй, тусгай зөвшөөрлийн хугацаа дууссан гэх мэт шалтгаанаар хүчингүй болгосон. Төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомыг казиногийн тоглоомоос ялгасан хуулийн тодорхойлолт байгаагүй тул казиногийн тоглоомонд хамаарах үйл ажиллагаанд тусгай зөвшөөрөл олгохоос сэргийлэн төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг үүнээс хойш олгоогүй байна.

Хэдийгээр хууль, журамд “төлбөрт таавар”, “бооцоот тоглоом” гэж заасан байдаг хэдий ч эдгээрийг хооронд ялгаж заагаагүй, ижил утгатайгаар хэрэглэсэн байдаг тул хуулийн төсөл боловсруулахдаа нэр томъёог үгийн утгыг харгалзан “бооцоот таавар” гэж өөрчиллөө.

Мөн Аж ахуйн нэгжийн тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль, Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд эд мөнгөний хонжворт сугалаа эрхлэх үйл ажиллагааг мөн тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр эрхэлж болохоор заасан. Үүний дагуу Сангийн сайдын 2006 оны 434 дүгээр тушаалаар “Эд мөнгөний хонжворт сугалаа гаргах журам”-ыг мөн баталж мөрдүүлж байсан боловч тус журмыг батлах эрх олгосон хуулийн заалт байхгүй тул Захиргааны ерөнхий хууль дагаж мөрдөгдсөнөөр тус журмыг хүчингүй болгосон.

Иймд тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр үйл ажиллагаа явуулахыг хуулиар зөвшөөрсөн хэдий ч нарийвчилсан зохицуулалт шаардлагатай байгаа дээрх үйл ажиллагаануудыг зохицуулахаар Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Нэгдүгээр бүлэг: Нийтлэг үндэслэл

Хуулийн төслийн зорилтыг Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх нийтлэг зохицуулалтыг бий болгох, бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох,

хүчингүй болгох, үйл ажиллагааг зохицуулах, хяналт тавих, бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд оролцогчийн эрх ашгийг хамгаалахтай холбогдсон харилцааг зохицуулах гэж тодорхойлсон.

Харин бизнесийн үйл ажиллагаагаа идэвхжүүлэх, хэрэглэгчээ урамшуулах зорилгоор үнэ төлбөргүйгээр сугалааны эрх олгох, хэрэглэгчид дундаас хонжворт сугалааны азтан шалгаруулж, хонжвор олгох, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн дагуу явуулах сугалаатай холбоотой үйл ажиллагаа уг хуулийн зохицуулалтад хамаарахгүй байхаар боловсруулсан.

Хоёрдугаар бүлэг: Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааны нийтлэг зохицуулалт

Хуулийн төсөлд казино, бооцоот морин уралдаан, бооцоот таавар, хонжворт сугалааг нийтэд нь мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд хамааруулсан бөгөөд эдгээр 4 төрлийн үйл ажиллагаанд баримтлах нийтлэг зохицуулалтыг энэ хуулийн төсөлд тусгасан.

Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэгч нь мөрийтэй тоглоомыг шударга ил тод, хариуцлагатай явуулах, хонжворыг шударгаар тооцоолж, оролцогчид даруй олгох, нийгэмд үүсгэж болзошгүй сөрөг үр дагавраас сэргийлэх, олон нийтийг мөрийтэй тоглоомонд донтохоос хамгаалах зэрэг нийтлэг зарчмыг баримтлахаар зохицуулсан.

Мөн бага насны хүүхдийг мөрийтэй тоглоомын хэрэгсэл болгох нь нийгмийн дэг журамд нийцэхгүй гэж үзэн 14 насанд хүрээгүй хүний оролцсон үйл явдал (спортын, урлагийн уралдаан, тэмцээн гэх мэт)-д бооцоот таавар зохион байгуулах, 18 насанд хүрээгүй хүнийг тоглуулах, мөрийтэй тоглоомыг олон нийтэд сурталчлах, дээрх үйл ажиллагааг сургууль, цэцэрлэгийн орчинд явуулахыг нийтлэг байдлаар хориглосон.

Гуравдугаар бүлэг: Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл

Тус бүлэгт Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээрээс бооцоот тааврын үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, тусгай зөвшөөрөл олгох, сунгах, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгохтой холбоотой харилцааг зохицуулахаар боловсруулсан.

Тухайлбал, Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн 10 жилийн хугацаагаар олгохоор, дээрх хугацаанд тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг зөрчөөгүй бол анх олгосон хугацаагаар сунгахаар тусгасан. Тусгай зөвшөөрөл хүсэгч хуулийн этгээд нь 1 тэрбум төгрөгийн өөрийн хөрөнгөтэй (үүнд зориулалтын дагуу тохижуулсан ажлын байртай байх) байхаар тусгасан. Мөн бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид үйл ажиллагаагаа хэвийн эрхлэхэд хүрэлцэхүйц хангалттай хэмжээний хөрөнгийн эх үүсвэртэй байх, уг эх үүсвэр нь хууль ёсны байх, цахим бооцоот таавар зохион байгуулахад ашиглах мэдээлэл, технологийн дэд бүтэц нь тасралтгүй, найдвартай ажиллах, аюулгүй байдлыг хангасан байх, Монгол Улсад байршилтай сервертэй, мэргэшсэн хүний нөөцтэй байх зэрэг шаардлагуудыг тавьсан. Бооцоот тааврыг зохион байгуулах үйл явдал нь мөрийтэй тоглоомын зөвлөлийн баталсан жагсаалтад заасан үйл явдал байхаар тусгасан буюу жагсаалтаар зөвшөөрөөгүй үйл явдалд бооцоот таавар зохион байгуулахыг хориглосон.

Зөвлөл нь бооцоот таавар зохион байгуулагчид тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлага, хуульд заасан үүргээ зөрчсөн тохиолдолд зөрчлийг арилгах албан шаардлага өгөх бөгөөд албан шаардлагыг хугацаанд нь биелүүлээгүй бол гурван сарын хугацаагаар түдгэлзүүлж, дээрх хугацаанд зөрчлийг арилгаагүй нь тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох үндэслэл болохоор зохицуулсан.

Бооцоот тааврын зохион байгуулагч нь Зөвшөөрлийн тухай хуульд зааснаас гадна бооцоот үйл явдал, бооцоот тааврын үр дүнд шударга бусаар нөлөөлж, тоглогчийн бооцоог алдуулсан нь тогтоогдсон зэргийг ноцтой зөрчилд тооцож тусгай зөвшөөрлийг авахдаа хуурамч бичиг баримт бүрдүүлсэн нь тогтоогдсон тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг удаа дараа буюу ноцтой зөрчсөн, татвар, суутган татварыг хуульд заасны дагуу төлөөгүй нь тогтоогдсон бол тусгай зөвшөөрлийг цуцлахаар тусгаж, тусгай зөвшөөрлийг олгох, сунгах, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгохтой холбоотой журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батлахаар тус тус тусгалаа.

Дөрөвдүгээр бүлэг: Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл

Хуулийн төслийн уг бүлгээр Монгол Улсын нутаг дэвсгэр хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, тусгай зөвшөөрөл олгох, сунгах, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгохтой холбоотой харилцааг зохицуулахаар боловсруулав.

Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн хугацаагаар олгох бөгөөд хонжворт сугалаа зохион байгуулагч нь 500 сая төгрөгөөс доошгүй хэмжээний өөрийн хөрөнгөтэй (үүнд өөрийн өмчийн ажлын байртай байх) байхаар, мөн дээрх хугацаанд тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг зөрчөөгүй, зөрчил гаргаагүй бол анх олгосон хугацаагаар сунгахаар тусгасан. Хонжворт сугалаа нь азтан болсон эсэхээ сугалааны тасалбар авсан даруй мэдэж, хонжвороо авах боломжтой, сугалааны тохирлын өдөр сугалааны азтанг шалгаруулснаар хонжвороо авах боломжтой, эсхүл тэдгээрийн холимог төрөлтэй байхаар тусгав.

Түүнчлэн хонжворт сугалаа зохион байгуулагчид сугалааны тасалбарын борлуулалтын нийт орлогын 55-аас доошгүй хувийг сугалааны хонжворт олгох, сугалаанд оролцогчдоос төвлөрүүлсэн орлогын хөрөнгийн тодорхой хэсгийг хонжворт сугалаа зохион байгуулагч банкны тусгайлсан дансанд байршуулах зэрэг шаардлагуудыг тусгаж, Хонжворт сугалаа зохион байгуулах үйл ажиллагаатай холбоотой журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батлахаар заасан.

Тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх үндэслэл, хугацаа, тусгай зөвшөөрлийг сэргээх, хүчингүй болгох нөхцөл зэрэг зохицуулалт нь бооцоот тааварт тусгасан заалттай ижил байхаар тусгалаа.

Тавдугаар бүлэг: Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, оролцогч

Тус бүлэгт тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүрэг болон бооцоот тоглоом, хонжворт сугалааны оролцогчид тавигдах шаардлага, төлөх татварыг нийтлэг байдлаар зохицуулсан.

Тухайлбал, хуульд заасан нөхцөл, шаардлагыг хангаж ажилласан бол тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгуулах эрхтэй байхаар, үйл ажиллагааг

шударга, ойлгомжтойгоор зохион байгуулах, эрсдэлийн талаарх мэдээллийг ойлгомжтойгоор мэдэгдэх, оролцогчийн хөрөнгө, бичиг баримтыг барьцаалж тоглуулахгүй байх, хонжворыг оролцогчид даруй олгох, тоглогчид зээл олгож үйл ажиллагаанд оролцуулахгүй байх, гомдлыг шийдвэрлэж хариу өгөх, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцаа эзэмшигч, гүйцэтгэх удирдлага өөрчлөгдөх бүр мэдэгдэж, тухайн этгээд зохимжтой этгээдийн шалгуурыг хангаж байгааг нотолж, зөвшөөрөл авах зэрэг үүргийг тусгалаа. Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны оролцогч нь 18 насанд хүрсэн байх бөгөөд дотоод мэдээлэл эзэмшигч этгээд дотоод мэдээллийг ашиглаж бооцоот тааварт оролцохыг хориглохоор тусгав.

Бооцоот таавар, хонжворт сугалаа зохион байгуулах үйл ажиллагаанаас олсон орлогод бооцоот таавар, хонжворт сугалааны нийт орлогоос хонжворт олгосон дүнг хассан дүнгийн 30 хувиар Онцгой албан татвар ногдуулах бөгөөд ААНОАТ, НӨАТ-аас чөлөөлсөн. Тоглогчийн хонжворын орлогод хонжворын 20 хувьтай тэнцэх хэмжээний Хувь хүний орлогын албан татвар ногдуулахаар заасан.

Зургаадугаар бүлэг: Мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл

Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд хяналт тавих, зохицуулах ажлыг улсын хэмжээнд зохион байгуулах чиг үүрэг бүхий орон тооны бус мөрийтэй тоглоомын зөвлөлийн үйл ажиллагааг хуулийн төсөлд тусгасан бөгөөд уг зөвлөл нь бооцоот таавар зохион байгуулж болох үйл явдлын жагсаалт, мөрийний дээд хэмжээг батлах, тоглогчдоос цаасаар болон цахимаар гомдол хүлээн авах, шийдвэрлэх, гомдлыг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх, тохиромжтой этгээдийн шалгуур зэрэг зарим дүрэм, журам батлах зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр тусгаад байна.

Зөвлөл нь (орон тооны бус) дарга, 4 гишүүнтэй байх бөгөөд Зөвлөлийн гишүүнийг санхүүгийн, шударга өрсөлдөөн, аялал жуулчлалын болон цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний тус тус санал болгосноор, Зөвлөлийн даргыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний санал болгосноор Засгийн газар 4 жилийн хугацаатай томилохоор заасан. Зөвлөл нь орон тооны ажлын албатай, Ажлын алба нь улсын байцаагчтай байх бөгөөд Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журам, Ажлын албаны орон тооны дээд хязгаарыг Засгийн газар тус тус батлахаар тусгав.

Бооцоот таавар, хонжворт сугалаа зохион байгуулах үйл ажиллагааны талаар иргэн, хуулийн этгээдээс гомдол ирсэн тохиолдолд төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт хийх бөгөөд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид хүргүүлсэн хугацаатай албан шаардлагын биелэлтийг шалгах зорилгоор гүйцэтгэлийн хяналт шалгалт хийхээр зохицуулав.

Долдугаар бүлэг: Бусад

Уг бүлэгт Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлагыг тусгаж, хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Хөдөлмөрийн тухай хууль, Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэхээр, хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэхээр тусгалаа.

Эдгээр үйл ажиллагааг хууль, журмын зохицуулалтгүйгээр эрхлэх нь нийгмийн дэг журам, хүүхдийн эрх, оролцогчийн эрхийг зөрчих тул үйл ажиллагааг тодорхой нөхцөл, шаардлага, хяналтын дор, онцгой татвартайгаар

эрхлэх нь зохистой гэж үзлээ. Мөн бусад улсад бооцоот тааврыг ихэвчлэн спортын арга хэмжээний үеэр баг, тамирчдыг ялах, ялагдах тухайд зохион байгуулдаг практик тогтсон байгаа тул Монгол Улсад ч мөн бооцоот тааврыг спорттой холбогдуулан зохион байгуулбал спортын хөгжлийг дэмжих эерэг үр дагавартай гэж урьдчилан төсөөлж хуулийн төслийг боловсруулав.

Хуулийн төсөлд төрийн захиргааны төв байгууллага, холбогдох бусад байгууллагын саналыг авсан.

Түүнчлэн Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасны дагуу 2022 оны 05 дугаар сарын 03-ны өдөр хуулийн төслийг олон нийтэд танилцуулж, хэлэлцүүлэг зохион байгуулсан бөгөөд Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны www.mojha.gov.mn албан ёсны цахим хуудаст байршуулан иргэд, олон нийт судалж, танилцан, санал өгөх боломжоор хангасан.

--oOo--

Төсөл
2022.12.22

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ... дугаар
сарын ... –ны өдөр

Улаанбаатар
хот

БООЦООТ ТААВАР, ХОНЖВОРТ СУГАЛААНЫ ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх нийтлэг зохицуулалтыг бий болгох, бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, хүчингүй болгох, үйл ажиллагааг зохицуулах, хяналт тавих, бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд оролцогчийн эрх ашгийг хамгаалахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны хууль тогтоомж

2.1.Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Иргэний хууль, Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн тухай хууль, Зөвшөөрлийн тухай хууль, Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хууль, энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх, бусдад бооцоот таавар, хонжворт сугалаа санал болгоход энэ хууль үйлчилнэ.

3.2.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаатай холбогдсон нийтлэг харилцааг энэ хуулиар, казиногийн үйл ажиллагаа, бооцоот морин уралдааны үйл ажиллагаатай холбоотой нарийвчилсан харилцааг тухайлсан хуулиар зохицуулна.

3.3.Бизнесийн үйл ажиллагаагаа идэвхжүүлэх, хэрэглэгчээ урамшуулах зорилгоор хэрэглэгчдэд үнэ төлбөргүйгээр сугалааны эрх олгох, хонжворт сугалаа зохион байгуулж, азтан шалгаруулж, хонжвор олгох ажиллагаа нь энэ хуулийн зохицуулалтад хамаарахгүй.

3.4.Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн 15.2.2-т заасан сугалааны тохирлоор урамшуулал олгох ажиллагаа энэ хуулийн зохицуулалтад хамаарахгүй.

4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолт

4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томьёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1.“азтан” гэж хонжворт сугалаанд оролцож, азын тохирлын дагуу үнэ бүхий хөрөнгө хожсон хонжворт сугалааны оролцогчийг;

4.1.2.“бооцоо” гэж бооцоот үйл явдлын үр дүнгээс шалтгаалж дэвшүүлсэн таавар нь таарсан тохиолдолд дүрэмд зааснаар өсгөж авах нөхцөлтэйгээр эрсдэлээ өөрөө хариуцаж, зохион байгуулагчид сайн дураараа шилжүүлсэн мөнгөн хөрөнгийг;

4.1.3.“бооцоот таавар” гэж оролцогч болон зохион байгуулагчийн аль аль нь үр дүнг нь урьдчилан мэдэх, эсхүл үр дүнд нь нөлөөлөх боломжгүй үйл явдлын талаар бооцоо тавигчид хоорондоо, эсхүл бооцоо тавигч болон зохион байгуулагч хоорондоо бооцоот үйл явдлын үр дүнг тааварлаж, тогтоосон дүрмийн дагуу бооцоо тавих үйл ажиллагааг;

4.1.4.“бооцоот таавар зохион байгуулах” гэж оролцогчдоос бооцоо цуглуулах, бооцоот тааврын үр дүнг гарсны дараа оролцогчдын хүртэх хонжворын хэмжээг тооцоолж оролцогчдод олгох зэргээр оролцогчид хоорондын, эсхүл оролцогч болон зохион байгуулагч хоорондын бооцоот таавар зохион байгуулах үйл ажиллагааг;

4.1.5.“зайнаас зохион байгуулах” гэж мэдээллийн систем, цахилгаан холбооны үйлчилгээ ашиглаж оролцогчтой биечлэн харилцахгүйгээр зохион байгуулахыг;

4.1.6.“мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа” гэж үр дүн нь бүхэлдээ, эсхүл зарим хэсэг нь тохиолдлын азаас шалтгаалдаг, урьдчилан мэдэх боломжгүй, оролцогч тодорхой дүрмийн дагуу оруулсан мөнгөө алдах, эсхүл өсгөж авах нөхцөлөөр мөрий, эсхүл бооцоо тавих, эсхүл азтан болохоор сугалааны тасалбар худалдан авч оролцохоор зохион байгуулж байгаа бүхий л төрлийн үйл ажиллагааг;

4.1.7.“оролцогч” гэж өөрийн азыг туршиж сугалааны тасалбар худалдан авч байгаа, эсхүл бооцоот үйл явдлын үр дүнгийн талаар таавар дэвшүүлэн бооцоо тавьж байгаа хүнийг;

4.1.8.“сугалааны тасалбар” гэж оролцогчийн хонжворт сугалаанд оролцох эрхийн нотолгоог;

4.1.9.“үйл явдал” гэж бооцоот таавар зохион байгуулах спортын тэмцээн, цахим спортын тэмцээн, уралдаан, урлаг, соёлын наадмын шалгаруулалт зэрэг зохион байгуулалттай арга хэмжээг;

4.1.10.“хонжвор” гэж дэвшүүлсэн таамаг нь таарсан оролцогчид бооцоот тааврын үр дүн гарсны дараа шилжүүлэх, эсхүл хонжворт сугалааны тохирлын дагуу азтанд шилжүүлэх мөнгө, эд хөрөнгийг;

4.1.11.“хонжворт сугалаа” гэж хонжворт сугалаанд оролцогчдын дундаас тохиолдлын азаар азтан шалгаруулж худалдан авсан сугалааны тасалбарын орлогоос бүрдсэн сугалааны сангаас хонжвор олгох үйл ажиллагааг;

4.1.12.“хонжворт сугалаа зохион байгуулах” гэж хонжворт сугалааны тасалбар худалдаанд гаргаж, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэхийг;

4.1.13.“эрх бүхий этгээд” гэж Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 1.4 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1.2-т заасан этгээдийг.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ МӨРИЙТЭЙ ТОГЛООМЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ НИЙТЛЭГ ЗОХИЦУУЛАЛТ

5 дугаар зүйл.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа

5.1.Мөрийтэй тоглоом гэдэгт дараах үйл ажиллагааг хамааруулна:

- 5.1.1.казиногийн үйл ажиллагаа;
- 5.1.2.бооцоот морин уралдаан;
- 5.1.3.бооцоот таавар;
- 5.1.4.хонжворт сугалаа.

5.2.Хуулиар тусгайлан эрх олгосноос бусад тохиолдолд энэ хуулийн 5.1-д заасан мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааг зохих тусгай зөвшөөрөлгүй этгээд эрхлэхийг хориглоно.

5.3.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүсэгч, түүний хувьцаа эзэмшигч, гүйцэтгэх удирдлага нь Зөвлөлөөс баталсан мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэхэд зохимжтой этгээдийн шалгуурыг хангасан байна.

5.4.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүсэгчийн хувьцаа эзэмшигч, гүйцэтгэх удирдлага өөрчлөгдөх бүрд тусгай зөвшөөрөл олгох эрх бүхий байгууллагад мэдэгдэж, зөвшөөрөл авах бөгөөд тухайн этгээд Зөвлөлөөс баталсан мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэхэд зохимжтой этгээдийн шалгуурыг хангасан гэдгийг нотлох үүрэгтэй.

5.5.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь холбогдох хуульд заасан тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг хангаж ажиллана.

5.6.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг барьцаалах, худалдах, бэлэглэх зэрэг аливаа хэлбэрээр бусдад шилжүүлэхийг хориглоно.

5.7.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэгч нь татварын бүртгэл, мэдээллийн санд холбогдсон байх бөгөөд мөрий, бооцоо, хонжворт сугалаанаас

олсон орлого, олгосон хонжвор, шагналын талаарх мэдээллийг нь тухай бүр бүртгүүлнэ.

5.8.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх эрхгүй этгээд цахим орчинд мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлсэн бол цагдаагийн байгууллагын шийдвэрийг үндэслэн Харилцаа холбооны зохицуулах хороо тухайн цахим хуудсанд Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээс хандахыг хязгаарлана.

6 дугаар зүйл.Хуулиар зөвшөөрсөн мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэхэд баримтлах зарчим

6.1.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэхэд дараах нийтлэг зарчмыг баримтална:

6.1.1.хууль дээдлэх, нийгмийн дэг журмыг сахих;

6.1.2.үйл ажиллагаагаа шударгаар, ил тод, хариуцлагатай явуулах;

6.1.3.хонжворыг шударгаар тооцоолж, оролцогчид олгох;

6.1.4.нийгэмд үүсгэж болзошгүй сөрөг үр дагавраас сэргийлэх, олон нийтийг мөрийтэй тоглоомонд донтохоос хамгаалах.

6.2.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч үйл ажиллагаандаа Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийг дагаж мөрдөнө.

6.3.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь мөрийтэй тоглоомтой холбоотой дүрмийг оролцогчид нээлттэй байлгана.

6.4.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь оролцогчдыг таньж мэдэх үүрэгтэй байх бөгөөд оролцогчдын тавьсан мөрий, бооцоо, хонжворт сугалаанаас олсон орлогын хэмжээ болон олгосон хонжвор, шагналтай холбоотой мэдээллийг таваас доошгүй жилийн хугацаанд хадгална.

6.5.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь мөрийтэй тоглоомоос шударгаар хожсон хонжворыг оролцогчид даруй олгоно.

6.6.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь мөрийтэй тоглоомонд оролцуулахгүй хүний жагсаалт хөтөлж болох бөгөөд хариуцлагатай тоглохыг дэмжих үүднээс оролцогч өөрөө, эсхүл түүний гэр бүлийн гишүүн хүсэлт гаргасан бол түүнийг мөрийтэй тоглоомонд оролцуулахгүй хүний жагсаалтад оруулна.

7 дугаар зүйл.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд хориглох зүйл

7.1.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд дараах зүйлийг хориглоно:

7.1.1.18 насанд хүрээгүй хүнийг мөрийтэй тоглоом тоглоход оролцуулах;

7.1.2.мөрийтэй тоглоомыг олон нийтэд сурталчлах;

7.1.3.Зөвлөлийн баталсан бооцоот үйл явдлын жагсаалтад хамаарахгүй үйл явдал дээр бооцоот таавар зохион байгуулсан;

7.1.4.хуульд заасан бусад.

7.2.Энэ хуулийн 5.1-д заасан үйл ажиллагааг сургууль, цэцэрлэгийн орчинд явуулахгүй.

Тайлбар: -Энэ хуульд заасан “сургууль, цэцэрлэгийн орчин” гэж сургууль, цэцэрлэгийн байр, дотуур байр болон Газрын тухай хуулийн 33 дугаар зүйлийн 33.1.1-д заасны дагуу сургууль, цэцэрлэгт эзэмшүүлсэн газар, түүний эргэн тойрны 150 метр доторх газрыг ойлгоно.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ БООЦООТ ТААВАР ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ

8 дугаар зүйл.Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл олгох, сунгах

8.1.Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн хугацаагаар олгоно.

8.2.Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл хүсэгч нь дараах бичиг баримтыг ирүүлнэ:

8.2.1.тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдөл;

8.2.2.улсын тэмдэгтийн хураамж төлсөн баримт;

8.2.3.аж ахуйн нэгжийн танилцуулга;

8.2.4.хувьцаа эзэмшигчийн нэр, хаяг, эрхэлж байсан болон эрхэлж байгаа үйлдвэрлэл, үйлчилгээний танилцуулга;

8.2.5.аж ахуйн нэгжийг удирдах, төлөөлөх эрх бүхий этгээд болон эцсийн өмчлөгчийн эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, хаяг, иргэний бүртгэлийн дугаар, намтар, гэмт хэрэгт холбогдож байсан эсэх талаар тодорхойлолт;

8.2.6.харилцагч банкны тодорхойлолт;

8.2.7.тусгай зөвшөөрөл хүсэгчийн энэ хуулийн 8.3-т заасан шаардлагыг хангаж ажиллах баталгаа;

8.2.8.хүний нөөц, энэ хуулийн 9.4-т заасан шаардлагыг хангасан ажлын байрны талаарх мэдээлэл;

8.2.9.зохион байгуулахаар төлөвлөсөн тоглоомын нэр, төрөл, тус бүрийн дүрэм;

8.2.10.бооцооны төрөл, бооцоог өсгөх, алдах дүрэм, бооцооны хонжворыг олгох журам;

8.2.11.татварын өргүй тухай татварын байгууллагын тодорхойлолт;

8.2.12.үйл ажиллагаа явуулах барилга байгууламжийн гаднах орчны аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор дуу-дүрс бичлэгийн төхөөрөмж суурилуулах төлөвлөгөө.

8.3.Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч /цаашид “бооцоот таавар зохион байгуулагч” гэх/ нь тусгай зөвшөөрлийн хугацаанд тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг зөрчөөгүй, зөрчил гаргаагүй бол эрх бүхий этгээд тусгай зөвшөөрлийг анх олгосон хугацаагаар сунгана.

8.4.Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгахдаа Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 5.5 дугаар зүйлд заасан журмыг баримтална.

8.5.Бооцоот таавар зохион байгуулагч тусгай зөвшөөрлийн хугацаанд тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлага, үүргээ ноцтой зөрчсөн, эсхүл хяналт шалгалтаар илэрсэн зөрчлийг тогтоосон хугацаанд арилгаагүй бол тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгахгүй.

9 дүгээр зүйл.Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид тавигдах нөхцөл, шаардлага

9.1.Бооцоот таавар зохион байгуулагч дараах шаардлагыг хангаж ажиллана:

9.1.1.бооцоот таавар зохион байгуулах үйл ажиллагаа эрхлэхэд зохимжтой этгээдийн шалгуурыг хангасан байх;

9.1.2.бооцоот тоглоом зохион байгуулагчийн хөрөнгийн эх үүсвэр хууль ёсны байх;

9.1.3.бооцоот таавар зохион байгуулах, бооцоо тооцоолохтой холбоотой дотоод хяналтын болон мэдээллийг хадгалах системтэй байх, аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор үйл ажиллагаа явуулах ажлын байранд дуу-дүрс бичлэгийн төхөөрөмж суурилуулах;

9.1.4.бооцоот таавар зохион байгуулагч нь үйл ажиллагаагаа эрхлэхэд хүрэлцэхүйц хангалттай хэмжээний санхүүгийн эх үүсвэртэй байх;

9.1.5.бооцоот таавар зохион байгуулагч нь Монгол Улсын арилжааны банкаар төлбөр тооцоо хийж, өдөр тутмын орлогоо байршуулах;

9.1.6.цахим төлбөрийн баримтын систем, татварын бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санд холбогдсон байх.

9.2.Бооцоот тааврыг зайнаас зохион байгуулах бол энэ хуулийн 9.1-д зааснаас гадна дараах шаардлагыг хангасан байна:

9.2.1.бооцоот тааврыг зайнаас зохион байгуулах бол зайнаас зохион байгуулах техникийн үзүүлэлт, вебсайтаар үйлчилгээ үзүүлэх, хувийн дугаар бүхий техник, тоног төхөөрөмжийн талаарх мэдээллийг гаргаж өгөх;

9.2.2.цахим бооцоот таавар зохион байгуулах сервер нь Монгол Улсад байршилтай байх, тоног төхөөрөмжийн аюулгүй байдлыг хангах мэргэшсэн хүний нөөцтэй байх;

9.2.3.бооцоот таавар зохион байгуулахад ашиглах мэдээлэл, технологийн дэд бүтцийн тасралтгүй, найдвартай ажиллагаа, нууцлал, аюулгүй байдлыг хангасан байна.

9.3.Бооцоот таавар зохион байгуулагч нэг тэрбум төгрөгөөс доошгүй хэмжээний өөрийн хөрөнгөтэй байна.

9.4.Бооцоот таавар зохион байгуулагч бооцоот таавар зохион байгуулах үйл ажиллагааг явуулах өөрийн өмчийн ажлын байртай байх бөгөөд тус ажлын байрыг зориулалтын дагуу тохижуулсан байна.

9.5.Бооцоот тааврыг зохион байгуулах үйл явдал нь Зөвлөлийн баталсан жагсаалтад заасан үйл явдал байна.

9.6.Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл олгох, сунгах, хүчингүй болгох болон бооцоот таавар зохион байгуулах үйл ажиллагаа явуулахад тавигдах нөхцөл, шаардлагыг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хангаж байгаа эсэхэд хяналт тавих журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

9.7.Монгол Улсын Их Хурал, Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн үр дүн, 14 насанд хүрээгүй хүний оролцсон үйл явдал дээр бооцоот таавар зохион байгуулахгүй.

9.8.Бооцоот таавар зохион байгуулагч нь бусдын зохион байгуулж байгаа үйл явдлын үр дүнгийн талаар бооцоот таавар зохион байгуулах бол түүнтэй харилцан тохиролцох үүрэгтэй бөгөөд бусдын оюуны өмчийн эрхийг зөрчихгүй байх үүрэгтэй.

10 дугаар зүйл.Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх

10.1.Бооцоот таавар зохион байгуулагч тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлага, хуульд заасан үүргээ зөрчсөн бол Зөвлөл тухайн зөрчлийг арилгуулахаар албан шаардлага хүргүүлнэ.

10.2.Бооцоот таавар зохион байгуулагч нь татварын өр төлөх эцсийн хугацааг нэг ба түүнээс дээш жилийн хугацаанд хэтрүүлсэн тохиолдолд татварын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагаас тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх саналыг Зөвлөлд хүргүүлнэ. Энэ тохиолдолд Зөвлөл бооцоот тааврын тусгай зөвшөөрлийг гурван сарын хугацаагаар түдгэлзүүлнэ.

10.3.Бооцоот таавар зохион байгуулагч Зөвлөлийн өгсөн албан шаардлагыг хугацаанд нь биелүүлээгүй тохиолдолд тусгай зөвшөөрлийг гурван сарын хугацаагаар түдгэлзүүлнэ. Бооцоот тааврын тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн хугацаанд зөрчлийг арилгаагүй нь тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох үндэслэл болно.

10.4.Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх үндэслэл болсон зөрчлийг бооцоот таавар зохион байгуулагч тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн хугацаанд арилгасан бол Зөвлөл тусгай зөвшөөрлийг сэргээнэ.

10.5.Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн хугацаанд бооцоот тааврын үйл ажиллагааг зогсоох бөгөөд үүнд Зөвлөл хяналт тавина.

11 дүгээр зүйл.Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох

11.1.Эрх бүхий этгээд Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 6.2 дугаар зүйлд зааснаас гадна дараах тохиолдолд бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгоно:

11.1.1.татвараа энэ хуулийн 10.2-т заасан хугацаанд төлөөгүй;

11.1.2.бооцоот үйл явдал, бооцоот тааврын үр дүнд бооцоот таавар зохион байгуулагч шударга бусаар нөлөөлсөн, эсхүл оролцогчийг хууран мэхэлсний улмаас оролцогч шударга бусаар бооцоогоо алдсан нь тогтоогдсон.

11.2.Энэ хуулийн 11.1-д заасан үндэслэлээр тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох хүсэлтийг эрх бүхий этгээдэд хүргүүлж шийдвэрлүүлнэ.

11.3.Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгоход Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 6.3 дугаар зүйлд заасан журмыг баримтална.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ХОНЖВОРТ СУГАЛАА ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ

12 дугаар зүйл.Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл олгох, сунгах

12.1.Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн хугацаагаар олгоно.

12.2.Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл хүсэгч нь дараах бичиг баримтыг ирүүлнэ:

12.2.1.тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдөл;

12.2.2.улсын тэмдэгтийн хураамж төлсөн баримт;

12.2.3.хуулийн этгээдийн танилцуулга;

12.2.4.хонжворт сугалааны нөхцөл буюу үйл ажиллагаа эрхлэх төсөл;

12.2.5.хуулийн этгээдийг удирдах, төлөөлөх эрх бүхий этгээдийн эцэг/эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, хаяг, иргэний бүртгэлийн дугаар, намтар, гэмт хэрэгт холбогдож байсан эсэх талаар тодорхойлолт;

12.2.6.харилцагч банкны тодорхойлолт;

12.2.7.тусгай зөвшөөрөл хүсэгчийн энэ хуулийн 12.3-т заасан шаардлагыг хангаж ажиллах баталгаа;

12.2.8.хүний нөөц, энэ хуулийн 13.4-т заасан шаардлагыг хангасан ажлын байрны талаарх мэдээлэл;

12.2.9.хонжворт сугалаанаас олсон орлогыг хуваарилах норматив;

12.2.10.хонжворт сугалааны тасалбар, эсхүл сугалааны нөхцөлөөр тохирсон бусад баримт бичгийн загвар, түүнд тавигдах шаардлага, түүн дээр буулгасан бичиг, тэмдгийн нууцлал, хонжворт сугалааны тасалбарыг дууриалган хуулбарлахаас сэргийлэх арга;

12.2.11.хонжворыг олгох, төлөх үед сугалааны тасалбарыг шалгах, магадлах дүрэм;

12.2.12.сугалааны тасалбар борлуулах зах зээлийн судалгаа, сугалааны орлогын урьдчилсан тооцоо, сугалаа зохион байгуулахтай холбогдон гарах зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийн талаарх мэдээлэл;

12.2.13.хонжворт сугалаа зохион байгуулах техник, эдийн засгийн үндэслэл, сугалааны тоног төхөөрөмжийн техникийн үзүүлэлтүүдийн талаарх мэдээлэл;

12.2.14.тараагдсан болон тараагдаагүй сугалааны тасалбарыг бүртгэх журам;

12.2.15.тараагдаагүй сугалааны тасалбарыг хураан авах, хадгалах, устгах журам;

12.2.16.азтан тодруулах, азтанд хонжворыг хүлээлгэн өгөх журам;

12.2.17.хонжворт сугалааг зайнаас зохион байгуулах бол энэ хуулийн 12.2.4-т заасан төсөлд энэ талаар дэлгэрэнгүй тайлбарлаж, Харилцаа холбооны тухай хуулийн 3.1.5-д заасан этгээдтэй хийсэн гэрээг хавсаргах;

12.2.18.татварын өргүй тухай татварын байгууллагын тодорхойлолт;

12.2.19.үйл ажиллагаа явуулах барилга байгууламжийн гаднах орчны аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор дуу-дүрс бичлэгийн төхөөрөмж суурилуулах төлөвлөгөө.

12.3. Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч /цаашид “хонжворт сугалаа зохион байгуулагч” гэх/ тусгай зөвшөөрлийн хугацаанд тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг зөрчөөгүй, зөрчил гаргаагүй бол эрх бүхий этгээд тусгай зөвшөөрлийг олгосон хугацаагаар сунгана.

12.4.Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгахдаа Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 5.5 дугаар зүйлд заасан журмыг баримтална.

12.5.Хонжворт сугалаа зохион байгуулагч тусгай зөвшөөрлийн хугацаанд тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлага, үүргээ ноцтой зөрчсөн, эсхүл хяналт

шалгалтаар илэрсэн зөрчлийг тогтоосон хугацаанд арилгаагүй бол тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгахгүй.

13 дугаар зүйл.Хонжворт сугалаа зохион байгуулагчид тавигдах нөхцөл, шаардлага

13.1.Хонжворт сугалаа нь дараах төрөлтэй байна:

13.1.1.хонжворт сугалаанаас азтан болсон эсэхээ сугалааны тасалбар худалдан авсан даруй мэдэж, хонжвороо авах боломжтой сугалаа;

13.1.2.тогтоосон хонжворт сугалааны тохирол болох өдөр сугалааны азтанг шалгаруулснаар хонжвороо авах боломжтой болох сугалаа;

13.1.3.энэ хуулийн 13.1.1 болон 13.1.2-т заасан сугалааны аль алины шинжийг агуулсан сугалаа.

13.2.Хонжворт сугалаа зохион байгуулагч нь дараах шаардлагыг хангаж ажиллана:

13.2.1.сугалааны тасалбарын борлуулалтын нийт орлогын 55-аас доошгүй хувийг сугалааны хонжворт олгох;

13.2.2.хонжворт сугалаанд оролцогчдоос төвлөрүүлсэн орлогын 35 хувиас доошгүй мөнгөн хөрөнгийг хонжворт сугалаа зохион байгуулагч хонжворт сугалааны азтан тодорч, хонжворыг олготол банкны тусгайлсан дансанд байршуулах;

13.2.3.олон улсын стандартад нийцсэн, үйлдвэрийн баталгаа бүхий сугалааны азтан тодруулах зориулалтын тоног төхөөрөмж, программ хангамжаар хангагдсан байх;

13.2.4.хонжворт сугалаа зохион байгуулагчийн нэр, хаяг болон сугалааны танилцуулга, энэ хуулийн 12 дугаар зүйлд заасан дүрэм, сугалааны тасалбарын үнэ, тоо ширхэг зэрэг мэдээллийг өөрийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа газарт сонирхсон этгээд танилцаж болохуйцаар ил байрлуулах;

13.2.5.цахим төлбөрийн баримтын систем, татварын бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санд холбогдсон байх.

13.3.Хонжворт сугалаа зохион байгуулагч нь 500 сая төгрөгөөс доошгүй хэмжээний өөрийн хөрөнгөтэй байна.

13.4.Хонжворт сугалаа зохион байгуулагч хонжворт сугалаа зохион байгуулах үйл ажиллагааг явуулах өөрийн өмчийн ажлын байртай байх бөгөөд тус ажлын байрыг зориулалтын дагуу тохижуулсан байна.

13.5.Хонжворт сугалаа зохион байгуулагч өөрөө, эсхүл хөрөнгө хариуцах чадвартай итгэмжлэгдсэн этгээдтэй байгуулсан гэрээний үндсэн дээр сугалааны тасалбарыг борлуулна.

13.6.Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл олгох, сунгах, хүчингүй болгох болон хонжворт сугалаа зохион байгуулах үйл ажиллагаа явуулахад тавигдах нөхцөл, шаардлагыг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хангаж байгаа эсэхэд хяналт тавих журмыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

14 дүгээр зүйл.Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх

14.1.Хонжворт сугалаа зохион байгуулагч тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлага, хууль тогтоомжид заасан үүргээ зөрчсөн бол Зөвлөл тухайн зөрчлийг арилгуулахаар албан шаардлага хүргүүлнэ.

14.2.Хонжворт сугалаа зохион байгуулагч нь татварын өр төлөх эцсийн хугацааг нэг ба түүнээс дээш жилийн хугацаанд хэтрүүлсэн тохиолдолд татварын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагаас тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх саналыг Зөвлөлд хүргүүлнэ. Энэ тохиолдолд Зөвлөл хонжворт сугалааны тусгай зөвшөөрлийг гурван сарын хугацаагаар түдгэлзүүлнэ.

14.3.Хонжворт сугалаа зохион байгуулагч Зөвлөлийн өгсөн албан шаардлагыг хугацаанд нь биелүүлээгүй тохиолдолд тусгай зөвшөөрлийг гурван сарын хугацаагаар түдгэлзүүлнэ. Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн хугацаанд зөрчлийг арилгаагүй нь тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох үндэслэл болно.

14.4.Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх үндэслэл болсон зөрчлийг хонжворт сугалаа зохион байгуулагч тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн хугацаанд арилгасан бол Зөвлөл тусгай зөвшөөрлийг сэргээнэ.

14.5.Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн хугацаанд хонжворт сугалааны үйл ажиллагааг зогсоох бөгөөд үүнд Зөвлөл хяналт тавина.

15 дугаар зүйл.Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох

15.1.Эрх бүхий этгээд Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 6.2 дугаар зүйлд зааснаас гадна дараах тохиолдолд хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгоно:

15.1.1.татвараа энэ хуулийн 14.2-т заасан хугацаанд төлөөгүй;

15.1.2.хонжворт сугалааны үр дүнд хонжворт сугалаа зохион байгуулагч шударга бусаар нөлөөлсөн, эсхүл хонжворт сугалааны тохирлыг шударга бусаар шалгаруулсан нь тогтоогдсон.

15.2.Энэ хуулийн 15.1-д заасан үндэслэлээр тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох хүсэлтийг холбогдох байгууллага эрх бүхий этгээдэд хүргүүлж шийдвэрлүүлнэ.

15.3.Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгоход Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 6.3 дугаар зүйлд заасан журмыг баримтална.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ ЭЗЭМШИГЧ, ОРОЛЦОГЧ

16 дугаар зүйл.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүрэг

16.1.Энэ хуулийн 5.1.3, 5.1.4-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч дараах эрхтэй байна:

16.1.1.хуульд заасан нөхцөл, шаардлагыг хангаж ажилласан бол тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгуулах;

16.1.2.Хөрөнгө оруулалтын тухай хуульд заасан бусад.

16.2.Энэ хуулийн 5.1.3, 5.1.4-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч дараах үүрэгтэй байна:

16.2.1.оролцогчийн эрх ашгийг зохих ёсоор хамгаалж, бооцоот таавар болон хонжворт сугалааг оролцогчид шударга, ойлгомжтойгоор зохион байгуулах;

16.2.2.оролцогчтой гэрээ, хэлцэл байгуулахаас өмнө эрсдэлийн талаарх мэдээллийг ойлгомжтойгоор мэдэгдэх;

16.2.3.хонжворыг оролцогчид даруй олгох;

16.2.4.бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд зээлээр оролцуулахгүй байх, оролцогчийн хөрөнгө, бичиг баримтыг барьцаалж тоглуулахгүй байх;

16.2.5.оролцогчийн бичиг баримтыг шалгах, таньж мэдэх;

16.2.6.жил бүр хөндлөнгийн аудитын байгууллагаар санхүүгийн аудит хийлгэх;

16.2.7.оролцогчийн гомдлыг шийдвэрлэж, хариу өгөх;

16.2.8.анхны хөрөнгө оруулалтаа нөхсөний дараа өөрийн хувьцааны 10-аас доошгүй хувийг Монголын хөрөнгийн биржээр арилжих;

16.2.9.энэ хууль болон холбогдох хууль тогтоомжид заасан нөхцөл шаардлагыг үйл ажиллагаандаа байнга хангаж ажиллах.

17 дугаар зүйл.Бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд оролцогч

17.1.Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны оролцогч нь 18 насанд хүрсэн байна.

17.2.Оролцогч нь зохион байгуулагчаас мэдээлэл, тайлбар авах, бооцоо, хонжворын талаарх гомдлоо зохион байгуулагчид, эсхүл Зөвлөлд гаргаж, шийдвэрлүүлэх эрхтэй байна.

17.3.Бооцоот үйл явдлын талаар дотоод мэдээлэл эзэмшигч этгээд өөрөө, эсхүл бусад этгээдээр дамжуулан бооцоот тааварт оролцохыг хориглоно.

Тайлбар: -Энэ хуульд заасан “дотоод мэдээлэл” гэж бооцоот үйл явдлын талаар албан үүрэгтэйгээ холбоотойгоор олж мэдсэн, нийтийн хүртээл болоогүй, бооцоот тааврын бусад оролцогчдын мэдэх боломжгүй байсан мэдээллийг ойлгоно.

-“дотоод мэдээлэл эзэмшигч” гэж албан үүрэг, албан тушаалын эрх мэдлийн дагуу дотоод мэдээллийг шууд болон шууд бусаар олж авсан этгээд болон тэдгээрийн хамаарал бүхий болон нэгдмэл сонирхолтой этгээдийг ойлгоно.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ МӨРИЙТЭЙ ТОГЛООМЫН АСУУДАЛ ХАРИУЦСАН ЗӨВЛӨЛ

18 дугаар зүйл.Мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл

18.1.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд хяналт тавих, зохицуулах ажлыг улсын хэмжээнд мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл /цаашид “Зөвлөл” гэх/ зохион байгуулна.

18.2.Зөвлөл нь энэ хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж биелэлтийг нь хангуулах чиг үүрэг бүхий орон тооны бус байгууллага мөн.

18.3.Зөвлөл нь дарга, дөрвөн гишүүнтэй байх бөгөөд Зөвлөлийн гишүүнийг санхүүгийн, шударга өрсөлдөөн, аялал жуулчлалын болон цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний тус тус санал болгосноор Засгийн газар дөрвөн жилийн хугацаагаар томилно.

18.4.Зөвлөлийн даргыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний санал болгосноор Засгийн газар дөрвөн жилийн хугацаагаар томилно.

18.5.Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг Засгийн газар батална.

18.6.Зөвлөлийн дарга, гишүүдийг үүргээ гүйцэтгэхэд нь туслалцаа үзүүлэх, Зөвлөлийн үйл ажиллагааг хэвийн явуулах нөхцөлийг хангах чиг үүрэг бүхий орон тооны ажлын албатай байна. Зөвлөлийн ажлын албаны орон тооны дээд хязгаарыг Засгийн газар батална.

18.7.Зөвлөлийн ажлын алба /цаашид “Ажлын алба” гэх/-ны бүтцэд улсын ерөнхий байцаагч, улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагч ажиллана. Зөвлөлийн дарга улсын ерөнхий байцаагч байх бөгөөд улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагчийг томилж, чөлөөлнө.

18.8.Улсын ерөнхий байцаагчийн эрхийг Засгийн газар, улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагчийн эрхийг улсын ерөнхий байцаагч тус тус олгоно.

18.9.Зөвлөл нь улиралд нэгээс доошгүй удаа хуралдах бөгөөд хурлын шийдвэр нь тогтоол, зөвлөмж хэлбэртэй байна. Шаардлагатай тохиолдолд Зөвлөлийн дарга ээлжит бус хуралдаан зарлан хуралдуулж болно.

18.10.Зөвлөлийн дарга, гишүүнд урамшуулал олгоно. Урамшууллын хэмжээг Засгийн газар тогтооно.

18.11.Зөвлөл улсын хэмжээнд мөрийтэй тоглоомын нөхцөл байдал, түүний сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, цаашдын төлөв байдлын талаар нэгдсэн тайланг Засгийн газарт жил бүр танилцуулна.

18.12.Зөвлөл нь тамга тэмдэг, хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

19 дүгээр зүйл.Зөвлөлийн дарга, гишүүнд тавигдах шаардлага

19.1.Зөвлөлийн дарга, гишүүн дараах шаардлагыг хангасан Монгол Улсын иргэн байна:

19.1.1.хууль зүйн, эсхүл санхүүгийн өндөр мэргэшилтэй;

19.1.2.сүүлийн хоёр жил төрийн улс төрийн албан тушаал эрхлээгүй;

19.1.3.мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллагатай хамаарал бүхий этгээд биш байх, ашиг сонирхлын зөрчилгүй байх;

19.1.4.сүүлийн хоёр жилийн байдлаар мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллагын хувьцаа эзэмшигч, ажилтан байгаагүй байх.

19.2.Зөвлөл нь хуульд заасан чиг үүргээ хараат бусаар, бие даан хэрэгжүүлнэ.

20 дугаар зүйл.Зөвлөлийн чиг үүрэг

20.1.Зөвлөл нь мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаатай холбоотойгоор дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

20.1.1.хуульд заасан бол тусгай зөвшөөрөл хүсэгч зохих шаардлага шалгуурыг хангаж байгаа эсэхийг хянаж, дүгнэлт гаргах;

20.1.2.оролцогчоос цаасаар болон цахимаар гомдол хүлээн авах, шийдвэрлэх, эсхүл харьяаллын дагуу гомдлыг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх;

20.1.3.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлага болон хуульд заасан үүргээ биелүүлж байгаа эсэхэд хяналт тавих;

20.1.4.ажлын албаны бүтэц, зохион байгуулалт, дүрмийг хэлэлцэж батлах;

20.1.5.энэ хууль болон холбогдох бусад хуульд заасан дүрэм, журмыг баталж мөрдүүлэх;

20.1.6.хуульд заасан бусад.

20.2.Бооцоот таавар зохион байгуулж болох үйл явдлын нэр төрлийн жагсаалт, бооцоот тааврын дүрэм боловсруулахад баримтлах зарчим, бооцооны дээд хэмжээг Зөвлөл батална.

20.3.Зөвлөл нь мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүсэгчид тавигдах зохимжтой этгээдийн шалгуурыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн, санхүүгийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний саналыг үндэслэн батална.

20.4.Иргэнээс өргөдөл, гомдол ирүүлсэн бол казино, бооцоот морин уралдаан, бооцоот таавар, хонжворт сугалаа зохион байгуулахад ашиглаж байгаа техник, тоног төхөөрөмж, программ хангамжид тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн зардлаар хөндлөнгийн шалгалт хийлгэж болно.

Тайлбар: -Энэ хуульд заасан “зохимжтой этгээдийн шалгуур” гэж мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүсэгч, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, түүний хувьцаа эзэмшигч, гүйцэтгэх удирдлага нь Эрүүгийн хуульд заасан эдийн засгийн гэмт хэрэг, өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг, олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдож байгаагүй, зохион байгуулалттай гэмт бүлгийн гишүүн байх зэрэг энэ төрлийн үйл ажиллагаа эрхлэхэд харшлах шалтгаангүй, бизнесийн нэр хүнд бүхий этгээд гэдгийг тодорхойлох зорилгоор эрх бүхий этгээдийн тогтоосон шаардлагыг ойлгоно.

21 дүгээр зүйл.Бооцоот таавар, хонжворт сугалаа зохион байгуулах үйл ажиллагаанд хийх хяналт шалгалт

21.1.Ажлын албаны бүтцэд харьяалагдах улсын байцаагч бооцоот таавар, хонжворт сугалаа зохион байгуулах үйл ажиллагаанд төлөвлөгөөт бус, эсхүл гүйцэтгэлийн хяналт шалгалт хийнэ.

21.2.Бооцоот таавар, хонжворт сугалаа зохион байгуулах үйл ажиллагааны талаар иргэн, хуулийн этгээдээс гомдол ирсэн тохиолдолд төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт хийх бөгөөд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид хүргүүлсэн хугацаатай албан шаардлагын биелэлтийг шалгах зорилгоор гүйцэтгэлийн хяналт шалгалт хийнэ.

21.3.Улсын байцаагч нь дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

21.3.1.энэ хууль болон холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих;

21.3.2.хяналт шалгалтын ажилд шаардлагатай мэдээлэл, баримт бичгийг холбогдох байгууллага, албан тушаалтан, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс үнэ төлбөргүй гаргуулан авах;

21.3.3.хяналт шалгалт хийх объектод саадгүй нэвтрэн орох, хяналт шалгалтын явцад зөрчлийн ул мөр, нотлох баримт цуглуулах, зөрчлийн талаарх ач холбогдол бүхий бусад байдлыг тодруулах зорилгоор шалгагдаж байгаа этгээдийн бие, албан тасалгаа, бичиг баримт, компьютер, эд зүйлд үзлэг хийх, шаардлагатай баримт материал, эд зүйлийг түр хураан авах;

21.3.4.бооцоот тоглоомын үйл ажиллагааны явцын хяналтын дуу, дүрс, бичлэгийг шалгах;

21.3.5.хяналт шалгалтын явцад тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох нөхцөл илэрсэн бол энэ тухай тусгай зөвшөөрөл олгох эрх бүхий этгээдэд дүгнэлт хүргүүлэх;

21.3.6.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх, үүрэг.

ДОЛООДУГААР БҮЛЭГ БУСАД

22 дугаар зүйл.Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

22.1.Энэ хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Хөдөлмөрийн тухай хууль, Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

22.2.Энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

23 дугаар зүйл.Шилжилтийн үеийн зохицуулалт

23.1.Энэ хууль хүчин төгөлдөр болохоос өмнө эд мөнгөний хонжворт сугалаа гаргах, төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж байгаа этгээд нь энэ хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш зургаан сарын дотор энэ хуульд заасан шаардлагыг хангаж, тусгай зөвшөөрлөө шинээр авах тухай хүсэлтийг эрх бүхий этгээдэд гаргана.

23.2.Энэ хууль хүчин төгөлдөр болохоос өмнө эд мөнгөний хонжворт сугалаа гаргах, төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж байгаа этгээд нь энэ хуулийн 23.1-д заасны дагуу тусгай зөвшөөрлөө шинээр авах тухай хүсэлт гаргаагүй бол энэ хуульд заасан эрх бүхий этгээд тусгай зөвшөөрлийг хуульд заасны дагуу хүчингүй болгоно.

24 дүгээр зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

24.1.Энэ хуулийг 2023 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ...дугаар
сарын ... ны өдөр

Улаанбаатар
хот

АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлд доор дурдсан агуулга бүхий 21.1.15 дахь заалт нэмсүгэй:

“21.1.15.казиногийн мөрий, бооцоот морин уралдаан, бооцоот тааврын бооцоо, хонжворт сугалааны тасалбарын орлого.”

2 дугаар зүйл. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.2.3 дахь заалтыг доор дурдсан агуулгаар өөрчлөн найруулсугай:

“20.2.3.энэ хуулийн 18.6.5-д заасан орлогод 20 хувиар;”

3 дугаар зүйл. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.2 дахь заалтын “төлбөрт таавар, бооцоот тоглоом, эд мөнгөний хонжворт сугалааны” гэснийг “бооцоот таавар, хонжворт сугалааны” гэж, 11 дүгээр зүйлийн 11.1.2 дахь заалтын “төлбөрт таавар, бооцоот тоглоом, эд мөнгөний хонжворт сугалаанаас” гэснийг “казино, бооцоот морин уралдаан, бооцоот таавар, хонжворт сугалаанаас” гэж, 18 дугаар зүйлийн 18.6.5 дахь заалтын “төлбөрт таавар, бооцоот тоглоом, эд мөнгөний хонжворт сугалаанаас” гэснийг “казино, бооцоот морин уралдаан, бооцоот таавар, хонжворт сугалаанаас” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

4 дүгээр зүйл. Энэ хуулийг Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль батлагдсан өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

ГАРЫН ҮСЭГ

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ...дугаар
сарын ... ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ИРГЭНИЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Иргэний хуулийн 486 дугаар зүйлийг доор дурдсан агуулгаар өөрчлөн найруулсугай:

“486 дугаар зүйл.Мөрийтэй тоглоом

486.1.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх эрхгүй этгээдийн зохион байгуулсан мөрийтэй тоглоом нь шаардах эрхийг бий болгохгүй.

486.2.Мөрийтэй тоглоомонд мөрий, эсхүл бооцоо тавихад нь зориулан тоглогч, оролцогчид олгосон зээл, түүнчлэн мөрийний шинжийг агуулсан хөрөнгө нийлүүлэх тухай биржийн болон түүнтэй төсөөтэй хэлцэлд энэ хуулийн 486.1-д заасан журам нэгэн адил үйлчилнэ.

486.3.Хуулиар хориглосноос бусад тоглоомонд мөрий, эсхүл бооцоо болгон төлсөн мөнгө, шилжүүлсэн хөрөнгө, бусад зүйлийг эргүүлэн шаардаж болохгүй.

Тайлбар: -Энэ хуульд заасан “мөрийтэй тоглоом” гэж үр дүн нь бүхэлдээ, эсхүл зарим хэсэг нь тохиолдлын азаас шалтгаалдаг, урьдчилан мэдэх боломжгүй, оролцогч тодорхой дүрмийн дагуу оруулсан мөнгөө алдах, эсхүл өсгөж авах нөхцөлөөр мөрий, эсхүл бооцоо тавих, эсхүл азтан болохоор сугалааны тасалбар худалдан авч оролцох казиногийн тоглоом, бооцоот таавар, хонжворт сугалаа зэрэг бүх төрлийн тоглоомыг ойлгоно.”

2 дугаар зүйл.Иргэний хуулийн Тавдугаар бүлгийн гарчигт “Тоглоом, мөрий” гэснийг “Мөрийтэй тоглоом” гэж өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны .....дугаар
сарын ....-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ИРЭЭДҮЙН ӨВ САНГИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Ирээдүйн өв сангийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулга бүхий 7.1.6 дахь заалт нэмсүгэй:

“7.1.6.Онцгой албан татварын тухай хуулийн 6.10-т заасан орлогын 15 хувь.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль батлагдсан өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

ГАРЫН ҮСЭГ

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ...дугаар
сарын ... ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЗӨВШӨӨРЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 8.1 дүгээр зүйлийн 11 дэх хэсгийн хүснэгтийн “Тусгай зөвшөөрөл” гэсэн хэсэгт “11.15.хонжворт сугалаа зохион байгуулах үйл ажиллагаа эрхлэх” гэж, мөн хэсгийн “Тусгай зөвшөөрөл олгох эрх бүхий этгээд” гэсэн хэсэгт “Хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн” гэж тус тус нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 8.1 дүгээр зүйлийн зүйлийн 11 дэх хэсгийн 11.4 дэх заалтын “төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх” гэснийг “бооцоот таавар зохион байгуулах үйл ажиллагаа эрхлэх” гэж өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл.Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 8.1 дүгээр зүйлийн 6 дахь хэсгийн 6.5 дахь заалтыг хүчингүй болгосугай.

4 дүгээр зүйл.Энэ хуулийг Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль батлагдсан өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ...дугаар
сарын ... ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЗӨРЧЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Зөрчлийн тухай хуулийн хуульд доор дурдсан агуулга бүхий 5.21 дүгээр зүйл нэмсүгэй:

“5.21 дүгээр зүйл.Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль зөрчих

1.Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг бусдад шилжүүлсэн, барьцаалсан бол тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгож, хуулийн этгээдийг хорин мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

2.Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх эрх бүхий этгээд мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааг сургууль, цэцэрлэгийн орчинд явуулсан, эсхүл зөвшөөрөөгүй үйл явдал дээр бооцоот таавар зохион байгуулсан, эсхүл Зөвлөлийн баталсан бооцооны дээд хэмжээнээс илүү хэмжээгээр оролцогчоос бооцоо хүлээн авсан бол тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгож, хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж, хуулийн этгээдийг хорин мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

3.Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх эрх бүхий этгээд Монгол Улсын арилжааны банкаар төлбөр тооцоо хийж, өдөр тутмын орлогоо байршуулаагүй, эсхүл жил бүр хөндлөнгийн аудитын байгууллагаар санхүүгийн болон үйл ажиллагааны аудит хийлгэх үүргээ биелүүлээгүй бол тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгож, хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж хуулийн этгээдийг нэг зуун мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

4.Бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд 18 насанд хүрээгүй хүнийг оролцуулж тоглуулсан бол хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж, хуулийн этгээдийг арван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

5.Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны оролцогчийг зээлээр, эсхүл оролцогчийн хөрөнгө, бичиг баримтыг барьцаалж оролцуулсан, эсхүл шударгаар хожсон оролцогчид хонжворыг олгохоос үндэслэлгүйгээс татгалзсан бол хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж, тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгож хуулийн этгээдийг тавин мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

6.Хонжворт сугалаа зохион байгуулагч нь сугалааны тасалбарын борлуулалтын нийт орлогын 55-аас доошгүй хувийг сугалааны хонжворт олгох, хонжворт сугалаанд оролцогчдоос төвлөрүүлсэн орлогын 35 хувьтай тэнцэх хэмжээний мөнгөн хөрөнгийг хонжворт сугалаа зохион байгуулагч банкны тусгайлсан дансанд байршуулах үүргээ биелүүлээгүй бол учруулсан хохирол нөхөн төлбөрийг

гаргуулж, тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгож, хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж, хүнийг таван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг тавин мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

7.Бооцоот таавар зохион байгуулагч, эсхүл дотоод мэдээлэл эзэмшигч оролцогчоор дамжуулан мөрий тавьсан, тоглогчийн мөрийний тухай шийдвэрт дотоод мэдээллийг ашиглуулсан нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгож, хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж, хүнийг таван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг тавин мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

8.Монгол Улсын Их Хурал, Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, аймаг нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн үр дүн, эсхүл 14 насанд хүрээгүй хүүхдийн оролцсон үйл явдалд бооцоот таавар зохион байгуулсан, эсхүл Зөвлөлийн баталсан бооцоот үйл явдлын жагсаалтад хамаарахгүй үйл явдал дээр бооцоот таавар зохион байгуулсан бол учруулсан хохирол нөхөн төлбөрийг гаргуулж, тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгож, хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж хуулийн этгээдийг хорин мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ...дугаар
сарын ... ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЗӨРЧИЛ ШАЛГАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулга бүхий 6.34 дэх заалт нэмсүгэй:

“6.34.мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан Зөвлөлийн улсын байцаагчийн эрхтэй албан тушаалтан Зөрчлийн тухай хуулийн 5.7, 5.21, 5.22, 5.23 дугаар зүйлд заасан зөрчил.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ...дугаар
сарын ... ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МӨНГӨ УГААХ БОЛОН ТЕРРОРИЗМЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХТЭЙ ТЭМЦЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлд доор дурдсан агуулга бүхий 4.1.11 дэх заалт нэмсүгэй:

“4.1.11.казино, бооцоот тааврын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл бүхий этгээд, бооцоот морин уралдаан зохион байгуулах этгээд.”

2 дугаар зүйл. Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.1 дэх хэсгийн “эрх бүхий байгууллага” гэсний дараа “, энэ хуулийн 4.1.11-д заасан этгээд энэ хуулиар хүлээсэн үүргээ хэрхэн биелүүлж байгаад хяналт тавих, хэрэгжилтийг хангуулах ажлыг мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл” гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ...дугаар
сарын ... ны өдөр

Улаанбаатар
хот

НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулга бүхий 13.5.21 дэх заалт нэмсүгэй:

“13.5.21.казиногийн мөрий, бооцоот морин уралдаан, бооцоот тааврын бооцоо, хонжворт сугалааны тасалбар.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль батлагдсан өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ...дугаар
сарын ... ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ОНЦГОЙ АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Онцгой албан татварын тухай хуульд доор дурдсан агуулга бүхий хэсэг нэмсүгэй:

1/5 дугаар зүйлийн 5.5 дахь хэсэг:

“5.5.Энэ хуулийн 4.2-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэгчийн төлөх онцгой албан татварыг олсон орлогод үндэслэн тогтоох бол казиногийн мөрий, бооцоот морин уралдаан, бооцоот тааврын бооцоо хонжворт сугалааны тасалбарын нийт орлогоос нийт хонжворыг хассан дүнд энэ хуульд заасан хэмжээгээр онцгой албан татвар ногдуулна.”

2/6 дугаар зүйлийн 6.9, 6.10 дахь хэсэг:

“6.9.Энэ хуулийн 4.2-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэгчийн төлөх онцгой албан татварыг олсон орлогод үндэслэн тогтоох бол дараах хэмжээгээр онцгой албан татвар ногдуулна:

6.9.1.казиногийн үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа албан татвар төлөгч 40 хувиар;

6.9.2.бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа татвар төлөгч 30 хувиар;

6.9.3.бооцоот морин уралдааны үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа татвар төлөгч 60 хувиар.

6.10.Казино, бооцоот морин уралдаан, бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэгч нь энэ хуулийн 6.4, 6.5-д заасны дагуу тооцсон дүн болон 6.9-д заасны дагуу тооцсон дүнгийн аль өндрөөр онцгой албан татвар төлнө.”

2 дугаар зүйл. Онцгой албан татварын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн гарчигт “биет нэгж” гэсний дараа “, үнэлгээ” гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл. Онцгой албан татварын тухай хуулийн дараах хэсгийг доор дурдсан агуулгаар өөрчлөн найруулсугай:

1/4 дүгээр зүйлийн 4.2 дахь хэсэг:

“4.2.Казино, бооцоот морин уралдаан, бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаанд ашиглагдаж байгаа тусгай зориулалтын техник хэрэгсэл, тоног

төхөөрөмжийн биет нэгж, эсхүл эдгээр үйл ажиллагаанаас олсон орлогод онцгой албан татвар ногдуулна.”

2/6 дугаар зүйлийн 6.4 дэх хэсэг:

“6.4.Энэ хуулийн 4.2-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэгчид онцгой албан татварыг тусгай зориулалтын техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийн биет нэгжид үндэслэн тогтоох бол дараах хэмжээгээр онцгой албан татвар ногдуулна:

Д/д	Онцгой албан татвар ногдуулах барааны нэр, төрөл	Биет нэгжид ногдуулах онцгой албан татварын хэмжээ /төгрөгөөр, 7 хоног бүр/
1	Тоглоомын ширээ буюу электрон хүрд	68 000 000
2	Автомат тоглоом	2 550 000
3	Тоглоомын үр дүнг харуулсан касс буюу тотализатор	68 000 000
4	Бооцоо тооцоолох букмейкерийн төв	68 000 000

”

3/8 дугаар зүйлийн 8.9 дэх хэсэг:

“8.9.Энэ хуулийн 6.4, 6.5-д заасан үйл ажиллагааг эрхлэн явуулж байгаа албан татвар төлөгч энэ хуулийн 6.10-т заасны дагуу төлөх онцгой албан татварыг дараах хугацаанд тайлагнаж төлнө:

8.9.1.казиногийн үйл ажиллагаанаас олсон орлогыг долоо хоног тутмын даваа гаригт урьдчилан төрийн санд төлөх бөгөөд тайланг дараа сарын 10-ны өдрийн дотор татварын албанд ирүүлнэ;

8.9.2.бооцоот таавар, хонжворт сугалаа, бооцоот морин уралдааны үйл ажиллагаанд ногдох албан татварыг дараа сарын 10-ны өдрийн дотор төлж, онцгой албан татварын тайланг мөн хугацаанд харьяалах татварын албанд ирүүлнэ.”

4 дүгээр зүйл.Онцгой албан татварын тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсгийн “төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаанд ашиглагдаж байгаа тусгай зориулалтын техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж болон энэхүү” гэснийг “казино, бооцоот морин уралдаан, бооцоот таавар, хонжворт сугалааны” гэж, 3 дугаар зүйлийн 3.1 дэх хэсгийн “төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын” гэснийг “казино, бооцоот морин уралдаан, бооцоот таавар, хонжворт сугалааны” гэж, 6 дугаар зүйлийн 6.5 дахь хэсгийн “Төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын” гэснийг “Бооцоот тоглоом, хонжворт сугалааны” гэж, мөн хэсгийн “36 250 000” гэснийг “85,000,000” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

5 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль батлагдсан өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ...дугаар
сарын ... ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ТӨРИЙН АЛБАНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Төрийн албаны тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.3 дахь заалтын “Сонгуулийн ерөнхий хороо,” гэсний дараа “Мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл,” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ...дугаар
сарын ... ны өдөр

Улаанбаатар
хот

УЛСЫН ТЭМДЭГТИЙН ХУРААМЖИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬ

1 дүгээр зүйл. Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуулийн дараах заалтыг доор дурдсан агуулгаар өөрчлөн найруулсугай:

1/19 дүгээр зүйлийн 19.1.4 дэх заалт:

“19.1.4.хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, түүний хугацааг сунгахад 5 000 000 төгрөг;”

2/20 дугаар зүйлийн 20.1.3 дахь заалт:

“20.1.3.бооцоот тааврын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, түүний хугацааг сунгахад 10 000 000 төгрөг;”

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль батлагдсан өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ...дугаар
сарын ... ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ХУВЬ ХҮНИЙ ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулга бүхий 22.1.10 дахь заалт нэмсүгэй:

“22.1.10.казино, бооцоот морин уралдааны хонжворын орлого.”

2 дугаар зүйл.Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.2.3 дахь заалтыг доор дурдсан агуулгаар өөрчлөн найруулсугай:

“21.2.3.бооцоот таавар, хонжворт сугалааны хонжворын орлогын дүнд 20 хувиар;”

3 дугаар зүйл.Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.2 дахь заалтын “төлбөрт таавар, бооцоот тоглоом, эд мөнгөний хонжворт сугалааны” гэснийг “казино, бооцоот морин уралдаан, бооцоот таавар, хонжворт сугалааны” гэж, 19 дүгээр зүйлийн 19.1.2 дахь заалтын “төлбөрт таавар, бооцоот тоглоом, эд мөнгөний хонжворт сугалааны” гэснийг “казино, бооцоот морин уралдаан, бооцоот таавар, хонжворт сугалааны” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

4 дүгээр зүйл.Энэ хуулийг Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль батлагдсан өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ...дугаар
сарын ... ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЧӨЛӨӨТ БҮСИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Чөлөөт бүсийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулга бүхий 16.7 дахь хэсэг нэмсүгэй:

“16.7.Энэ хуулийн 16, 23 дугаар зүйлд тус тус заасан татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт нь Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн 5.1-д заасан мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэгчид хамаарахгүй.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль батлагдсан өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

БООЦООТ ТААВАР, ХОНЖВОРТ СУГАЛААНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН, ТӨСЛИЙН
ХЭРЭГЦЭЭ, ШААРДЛАГЫГ УРЬДЧИЛАН ТАНДСАН ТУХАЙ ТАЙЛАН

АГУУЛГА

НЭГ.АСУУДАЛД ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН БАЙДАЛ	3
ХОЁР.АСУУДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ ЗОРИЛГЫГ ТОДОРХОЙЛСОН БАЙДАЛ ...	4
ГУРАВ.АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРУУД, ЭЕРЭГ, СӨРӨГ ҮР ДАГАВАРТ ХИЙСЭН ХАРЬЦУУЛАЛТ	4
3.1.Хамгийн үр дүнтэй хувилбарын тухай.....	6
ДӨРӨВ.СОНГОСОН ХУВИЛБАРЫН ҮР НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН БАЙДАЛ	6
4.1. Хүний эрх, эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх нөлөө...	6
4.1.1.Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө.....	6
4.1.2.Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө.....	7
4.1.3.Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө	7
4.1.4.Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө	7
4.2. Монгол улсын үндсэн хууль, монгол улсын олон улсын гэрээ, бусад хуультай нийцэж байгаа эсэх	7
ТАВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРУУДЫН ХАРЬЦУУЛСАН ДҮГНЭЛТ	8
ДҮГНЭЛТ.....	10
ЗУРГАА. ОЛОН УЛСЫН БОЛОН БУСАД УЛСЫН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТТАЙ ХАРЬЦУУЛСАН БАЙДАЛ	10
ДОЛОО. ЗӨВЛӨМЖ, ДҮГНЭЛТ.....	19
Хаесралт 1.	20
Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө.....	20
Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө.....	23
Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө	28
Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө	31

НЭГ.АСУУДАЛД ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН БАЙДАЛ

Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.5.8 дахь заалтад төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр эрхлэхээр тусгасан бөгөөд хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1 дэх хэсэгт заасны дагуу хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас уг зөвшөөрлийг олгохоор, мөн хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.3 дахь хэсэгт “тухайн төрлийн аж ахуйн үйл ажиллагаанд хамаарах тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой нарийвчилсан журмыг тус тусын хуулиар зохицуулна.” гэж заасан байдаг. Гэвч Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 7.3-т “Тухайн төрлийн аж ахуйн үйл ажиллагаанд хамаарах тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой нарийвчилсан журмыг тус тусын хуулиар зохицуулна” гэж заасан боловч бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэхтэй холбоотой харилцааг зохицуулсан хууль байхгүй байна.

Цагдаагийн байгууллагын хэмжээнд 2002 оны эрүүгийн хуулийн 243, 2015 оны Эрүүгийн хуулийн 20.17, Зөрчлийн тухай хуулийн 5.7 зүйлд заасны дагуу 2015-2020 он, 2021 оны эхний 10 сард цагдаагийн байгууллагад бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, зөрчлийн судалгааг хархад гэмт хэргийн шинжтэй хэргүүд 2020 онд 38 байсан бол 2021 оны эхний 10 сард гэхэд 305 болж өссөн байна. Харин учирсан хохирлын хувьд 2020 онд 56,735,000 төгрөг байсан бол 2021 оны байдлаар 258,507,000 төгрөг болж өссөн үзүүлэлт гарчээ. Түүнчлэн Зөрчлийн тухай хуулийн 5.7-д¹ заасан зөрчлийн төрөлд хамаарах зөрчлийн хэргийн тоо 2018 онд 140, 2019 онд 175, 2020 онд 275 болж өсжээ.²

Сүүлийн хоёр жилийн хугацаанд дэлхий нийтэд үргэлжилсэн коронавируст халдвар /КОВИД-19/-ын цар тахлын үеийн хөл хорио, хязгаарлалтын дэглэмийн улмаас интернетийн хэрэглээ хурдацтай нэмэгдэж, цахим орчинд хууль бус мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах гэмт хэрэг ихсэх хандлагатай байгаа бөгөөд сүүлийн үед иргэд, байгууллагаас төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрөл хүсэх, төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын төрөлд ямар тоглоомууд хамаарахыг тодруулах хүсэлт олноор ирэх болсон.

Иймд дээрх байдлаас хамаарч “мөрийтэй тоглоом”, “бооцоот таавар”, “хонжворт сугалаа” гэдэгт ямар төрлийн тоглоом болон үйл явдалд хамаарах, тэдгээрийн төрөл, тоглоомын дүрэм, тусгай зөвшөөрөл хүсэгчийн бүрдүүлэх материал, тавигдах шаардлага, төвлөрүүлсэн хөрөнгийн хэдэн хувийг хонжворт олгох, тоглогчийн эрх ашгийг хамгаалах үүднээс төрийн зүгээс хийх хязгаарлалт /насны хязгаар, үйл ажиллагаа явуулах байр, хориглох үйл ажиллагаа/ зэргийг зохицуулах, уг бизнесийн далд хэлбэрийг ил болгох, мөрийтэй тоглоомын

---

¹ Зөрчлийн тухай хууль 5.7 дугаар зүйл.Мөрийтэй тоглоом тоглох

² Үндэсний статистикийн хороо: Гэмт хэргийн статистик 2020, 55-р хуудас

бизнесийн үйл ажиллагаанд төрийн зүгээс тавих хяналтын тогтолцоо, арга механизмыг тодорхой болгох хэрэгцээ, шаардлага гарч байна.

Тус хуулийн төсөл батлагдсанаар эрх ашиг нь хөндөгдөх нийгмийн бүлэг болон оролцогчид:

- Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид;
- Тоглогчид(оролцогчид);
- Хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага;
- Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага;
- Татварын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага;
- Мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл.

ХОЁР.АСУУДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ ЗОРИЛГЫГ ТОДОРХОЙЛСОН БАЙДАЛ

Тус хуулийн төслийн үндсэн зорилго нь бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагааг хууль, журмын зохицуулалттай болгож, (тоглогчид) хэрэглэгчид болон оролцогчдын эрхийг хамгаалж, аж ахуйн нэгжүүдэд тухайн үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр бизнес эрхлэх боломжийг олгох юм. Уг зорилгын хүрээнд дараах зорилтыг хэрэгжүүлнэ:

1.Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид тухайн үйл ажиллагааг эрхэлхэд шаардлага тавьж, эрх үүргийг хуульчлах;

2.Уг төрлийн бизнесийг тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр эрхлэх болон үйл ажиллагааг нь ил тод, шударга байлгах;

3.Хуульд заасан үүргийг биелүүлээгүй, тоглогч болон оролцогчийн эрх ашгийг ноцтой зөрчих, хуульд хориглосон заалтыг зөрчиж үйл ажиллагаа эрхлэх мөн хяналтын байгууллагаас тавьсан шаардлагыг биелүүлээгүй тохиолдолд тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох;

4.Бооцоот тоглоом, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэхэд хориглох үйл ажиллагааг тогтоон хуульчлах;

5.Зөвлөлөөс ирүүлсэн иргэдийн өргөдөл гомдлын дагуу хөндлөнгийн шалгалт хийж хяналт тавих.

ГУРАВ.АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРУУД, ЭЕРЭГ, СӨРӨГ ҮР ДАГАВАРТ ХИЙСЭН ХАРЬЦУУЛАЛТ

Энэхүү тайланд дурдсан асуудлуудыг шийдвэрлэх хувилбаруудыг тус бүрээр авч үзвэл:

	Хувилбар	Зорилгод хүрэх байдал	Зардал, үр өгөөжийн харьцаа	Үр дүн
1.	“Тэг” хувилбар	Бооцоот тоглоом, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэхийг нарийвчлан зохицуулсан эрх зүйн зохицуулалт байхгүй байгаа нөхцөлд тухайн төрлийн үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрлийг олгох нь нийтийн эрх ашигт хохирол учруулахуйц сөрөг үр дагавартай бөгөөд иргэд залиланд өртөх, хууль бус мөрийтэй тоглоомд эд хөрөнгөө алдах байдал үргэлжилнэ.	Зардал нэмэгдэхгүй боловч үүссэн асуудал шийдвэрлэгдэхгүй.	Үр дүнгүй
2.	Хэвлэл мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан олон нийтийг соён гэгээрүүлэх	Зорилгод богино хугацаанд, шууд хүрэх боломжгүй.	Хэвлэл мэдээлэл, олон нийтэд таниулах зорилготой холбоотой сургалт, нэвтрүүлэг, ухуулга хийх нэмэлт зардал гарах боловч энэ талаар хийгдэж буй арга хэмжээ эерэг үр дагаврыг шууд богино хугацаанд үүсгэхгүй юм.	Үр дүн хангалттай бус
3.	Зах зээлийн механизмаар дамжуулан төрөөс зохицуулалт хийх	Асуудал үүссэн гол шалтгаантай холбоогүй тул зорилгод хүрэх боломжгүй.	Зардал, үр өгөөж тооцох боломжгүй.	Үр дүнгүй
4.	Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх	Асуудал үүссэн гол шалтгаантай холбоогүй тул зорилгод хүрэх боломжгүй.	Зардал, үр өгөөж тооцох боломжгүй.	Үр дүнгүй
5.	Төрийн бус байгууллага,	Асуудал үүссэн гол шалтгаантай	Зардал, үр өгөөж тооцох боломжгүй.	Үр дүнгүй

	хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүрэг гүйцэтгүүлэх	холбоогүй тул зорилгод хүрэх боломжгүй.		
6.	Захиргааны шийдвэр гаргах	Эрх зүйн тодорхой үндэслэл байхгүй тул захиргааны шийдвэр гаргах боломжгүй.	Зардал, үр өгөөж тооцох боломжгүй.	Үр дүнгүй
7.	Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах	Мөрийтэй тоглоом, бооцоот таавар, хонжворт сугалааны шинжийг тодорхойлж, хуульд заасан шаардлагын дагуу аж ахуйн нэгжүүдэд тусгай зөвшөөрөл олгож, тухайн төрлийн үйл ажиллагааг хяналттай болгох.	Зардал нэмэгдэх боловч эерэг үр дүнтэй.	Үр дүнтэй

3.1.Хамгийн үр дүнтэй хувилбарын тухай

Дээрх хувилбаруудыг харьцуулан үзэхэд “тэг” хувилбар буюу шинээр зохицуулалт хийхээс татгалзах, хэвлэл мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, зах зээлийн механизмаар дамжуулан төрөөс зохицуулалт хийх, төрөөс санхүүгийн интервенц хийх, төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх, захиргааны шийдвэр гаргах хувилбарууд нь дээрх асуудлыг шийдвэрлэх гарц биш болох нь тодорхой байна.

Иймд дээр дэвшүүлсэн асуудлыг хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах хувилбараар зохицуулж, шийдвэрлэх нь хамгийн үр дүнтэй арга болно.

ДӨРӨВ.СОНГОСОН ХУВИЛБАРЫН ҮР НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН БАЙДАЛ

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг 1) Хүний эрх, эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө; 2) Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, бусад хууль тогтоомжтой нийцэж байгаа эсэхийг уг хэсгээр судалсан болно.

4.1. Хүний эрх, эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх нөлөө

4.1.1.Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө

Хуулийн төсөл боловсруулах хувилбар нь хүний эрхэд ямар нэгэн сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй, бөгөөд харин Үндсэн хуульд заасан эрхийг эдлэх эерэг нөлөө үзүүлнэ.

4.1.2.Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө

Хуулийн төсөл боловсруулах хувилбар нь эдийн засагт сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй, харин бооцоот таавар, хонжворт сугалааны хууль эрх зүйн орчин тодорхой болсноор уг чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг бизнесийн байгууллагуудад тусгай зөвшөөрөл олгох замаар уг төрлийн бизнесийг хууль тогтоомжийн хүрээнд эрхлэх боломж бүрдүүлэх юм. Бусад улсад бооцоот тааврыг ихэвчлэн спортын арга хэмжээний үеэр баг, тамирчдыг ялах, ялагдах тухайд зохион байгуулдаг практик тогтсон байгаа тул Монгол Улсад ч мөн бооцоот тааврыг спорттой холбогдуулан зохион байгуулна гэж тооцож бооцоот таавраас төвлөрсөн татварын орлогын тодорхой хэмжээг спортыг хөгжүүлэх, дэмжихэд зориулан зарцуулах боломж бүрдэх юм. Түүнчлэн гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулалтад таатай нөхцөл бий болж, үндэсний эдийн засагт эерэг нөлөө үзүүлнэ.

4.1.3.Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө

Хуулийн төсөл боловсруулах хувилбар нь нийгэмд ямар нэгэн сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй бөгөөд бооцоот тоглоом, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаанд баримтлах стандарт бий болно. Хуулийн төсөл батлагдсанаар хууль бус мөрийтэй тоглоомтой холбоотой гэмт хэрэг буурна гэж үзэж байна.

4.1.4.Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

Хуулийн төсөл боловсруулах хувилбар нь байгаль орчинд ямар нэгэн сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй.

4.2. Монгол улсын үндсэн хууль, монгол улсын олон улсын гэрээ, бусад хуультай нийцэж байгаа эсэх

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн арван нэгдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “...үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журмыг хангах нь төрийн үүрэг мөн.” гэж, мөн хуулийн арван зургаадугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Монгол Улсын иргэн хувийн аж ахуй эрхлэх эрхтэй.” гэж, гучин наймдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 7-д “Засгийн газар төрийн хуулийг биелүүлж, аж ахуй, нийгэм, соёлын байгуулалтыг удирдах нийтлэг чиг үүргийн дагуу хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах, нийгмийн хэв журмыг бэхжүүлэх, гэмт хэрэгтэй тэмцэх арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх” үндсэн бүрэн эрхтэй гэж заасан.

Түүнчлэн Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.4.4. дэх заалтад эд мөнгөний хонжворт сугалаа гаргахыг тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр эрхлэхээр, мөн 15.5.8 дахь заалтад төлбөрт таавар, бооцооттоглоомынүйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр эрхлэхээр тусгасан бөгөөд хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1 дэх хэсэгт заасны дагуу дээрх зөвшөөрлийг хуульд өөрөөр заагаагүй бол төрийн захиргааны холбогдох төв байгууллага олгохоор, мөн хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.3 дахь хэсэгт “тухайн төрлийн аж ахуйн үйл ажиллагаанд хамаарах тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой нарийвчилсан журмыг тус тусын хуулиар зохицуулна.” гэж заасан байдаг.

Бооцоот тоглоом, хонжворт сугалааны тухай хууль нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээнд нийцэх бөгөөд хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа бусад хууль тогтоомжтой зөрчилдөхгүй болно.

ТАВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРУУДЫН ХАРЬЦУУЛСАН ДҮГНЭЛТ

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлахад хууль бусаар мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах, цахим орчинд бооцоот тааврын үйл ажиллагааг хяналтгүйгээр явуулах, эд мөнгөний хонжворт сугалааны үр дүнг хэрхэн гаргаж байгаа нь тодорхой бус, мөн дээрх үйл ажиллагааг олон нийтийн сувгаар дамжуулж байгаа нь нийтийн эрх ашигт хохирол учруулахуйц сөрөг үр дагавар үүсгэсээр байна. Эдгээр асуудлыг хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа хууль тогтоомжийн хүрээнд зохицуулах боломжгүй байгаа тул энэ салбарт тусгайлсан хууль батлан гаргах замаар шийдвэрлэх боломжтой байна. Нөгөөтэйгүүр дээрх асуудлууд тодорхой зохицуулалтгүй байгаа нь Үндсэн хуулиар баталгаажсан Монгол Улсын иргэн хувийн аж ахуй эрхлэх эрхийг хязгаарлаж байгаа бөгөөд уг төрлийн бизнес хяналтгүй, далд хэлбэрээр байгаа нь гэмт хэргийн тоо жил ирэх тутам өсөн нэмэгдэж байгаа үзүүлэлтээр харагдаж байна.

Иймд дээрх асуудлыг шийдвэрлэх эрх зүйн орчныг нарийвчлан тодорхойлж, шийдвэрлэхэд “тэг” хувилбар буюу шинээр зохицуулалт хийхээс татгалзах, хэвлэл мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, зах зээлийн механизмаар дамжуулан төрөөс зохицуулалт хийх, төрөөс санхүүгийн хувилбар буюу төрийн бус байгууллага, хувийн хэвслээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх, захиргааны шийдвэр гаргах хувилбаруудаас илүүтэйгээр хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах хувилбар нь хамгийн үр дүнтэй, оновчтой байна.

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг боловсруулах нь Аргачлал 7-д заасны дагуу Хуулийн төсөл боловсруулах хувилбарын эерэг болон сөрөг талуудыг дараах байдлаар дүгнэв:

Шалгуур үзүүлэлт	Зохицуулалтын хувилбар: Шинээр хууль боловсруулах
Зорилгод хүрэх байдал	Монгол Улсын Их хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын “Хөдөлмөрийн зах зээлийн” Зорилт 2.6 дахь хэсэгт “Оюуны хөдөлмөрийг дэмжсэн цахим, зайн ажлын байрыг нэмэгдүүлэн тогтолцоог нь дэмжиж хөгжүүлнэ.” гэж, “Алсын хараа-2050” баримт бичгийн Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийн “Хөдөлмөр эрхлэлт ба гарааны бизнес” Зорилт 3.3-т Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, бизнес эрхлэх арга, ур чадварыг хөгжүүлж, жижиг, дунд бизнес эрхлэлтийн өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ. гэж тусгасан бөгөөд “Залуучуудад бизнес эрхлэх зорилгодоо хүрэхэд шаардлагатай бүх төрлийн дэмжлэг, туслалцааг үзүүлэх, орчин, нөхцөл бүрдсэн байна.” гэсэн зорилгод хүрэхэд түлхэц болно.
Хүний эрх, эдийн засаг, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө	Монгол Улсын Үндсэн хуулийн арван нэгдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “...үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журмыг хангах нь төрийн үүрэг мөн.” гэж, мөн хуулийн арван зургаадугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Монгол Улсын иргэн хувийн аж ахуй эрхлэх эрхтэй.” гэж, гучин наймдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 7-д “Засгийн газар төрийн хуулийг биелүүлж, аж ахуй, нийгэм, соёлын байгуулалтыг удирдах нийтлэг чиг үүргийн дагуу хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах, нийгмийн хэв журмыг бэхжүүлэх, гэмт хэрэгтэй тэмцэх арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх” үндсэн бүрэн эрхтэй гэж заасан. Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагааг хууль тогтоомжийн зохицуулалт тодорхой болсноор энэ төрлийн бизнесийн үйл ажиллагаа Монгол Улсад хөгжих, дэлхийн хэмжээний байгууллагуудтай түншлэн ажиллах боломжийг бүрдүүлнэ. Улмаар энэ нь үндэсний эдийн засагт эерэг нөлөө үзүүлнэ. Байгаль орчинд шууд нөлөөлөх нөлөөлөл байхгүй.
Зардал үр өгөөжийн харьцаа	Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны хуулийн төслийг баталж хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжээс тусгай зөвшөөрлийн хураамжийн зардал гарах хэдий ч бооцоот таавраас төвлөрсөн татварын орлогын тодорхой хэмжээг спортыг хөгжүүлэх, дэмжихэд зориулан зарцуулснаар үр дүнд хүрэх буюу зардал үр өгөөжийн харьцаа их байна.
Гарч болох сөрөг үр дагаврыг илрүүлэх	Байхгүй.

Хууль тогтоомжтой нийцтэй эсэх	Олон улсын болон дотоодын хууль тогтоомжуудтай нийцэж байгаа болно.
Тухайн зохицуулалтаар хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөх этгээдийг тогтоох	Тухайн зохицуулалтаар иргэн, хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага; мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл, аж ахуйн нэгж байгууллага, хууль ёсны ашиг сонирхол хөндөгдөнө.

ДҮГНЭЛТ

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлахад хууль бусаар мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах, цахим орчинд бооцоот тааврын үйл ажиллагааг хяналтгүйгээр явуулах, эд мөнгөний хонжворт сугалааны үр дүнг хэрхэн гаргаж байгаа нь тодорхой бус, мөн дээрх үйл ажиллагааг олон нийтийн сувгаар дамжуулж байгаа нь нийтийн эрх ашигт хохирол учруулахуйц сөрөг үр дагавар үүсгэсээр байна. Эдгээр асуудлыг хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа хууль тогтоомжийн хүрээнд зохицуулах боломжгүй байгаа тул энэ салбарт тусгайлсан хууль батлан гаргах замаар шийдвэрлэх боломжтой байна. Нөгөөтэйгүүр дээрх асуудлууд тодорхой зохицуулалтгүй байгаа нь Үндсэн хуулиар баталгаажсан Монгол Улсын иргэн хувийн аж ахуй эрхлэх эрхийг хязгаарлаж байгаа бөгөөд уг төрлийн бизнес хяналтгүй, далд хэлбэрээр байгаа нь гэмт хэргийн тоо жил ирэх тутам өсөн нэмэгдэж байгаа үзүүлэлт байна.

Иймд дээрх асуудлыг шийдвэрлэх эрх зүйн орчныг нарийвчлан тодорхойлж, шийдвэрлэхэд “тэг” хувилбар буюу шинээр зохицуулалт хийхээс татгалзах, хэвлэл мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, зах зээлийн механизмаар дамжуулан төрөөс зохицуулалт хийх, төрөөс санхүүгийн хувилбар буюу төрийн бус байгууллага, хувийн хэвслээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх, захиргааны шийдвэр гаргах хувилбаруудаас илүүтэйгээр хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах хувилбар нь хамгийн үр дүнтэй, оновчтой байна.

ЗУРГАА. ОЛОН УЛСЫН БОЛОН БУСАД УЛСЫН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТТАЙ ХАРЬЦУУЛСАН БАЙДАЛ

Бүгд Найрамдах Австри Улс, Дани улс, Бүгд Найрамдах Финланд Улс, Бүгд Найрамдах Франц Улс, ОХУ, зэрэг дэлхийн нийт 32 улс орон зөвхөн тусгай зөвшөөрөл олгосноор цахим орчинд мөрийтэй тоглохыг зөвшөөрдөг бол дэлхийн 93 улс оронд цахим орчинд мөрийтэй тоглох үйл ажиллагаанд ямар нэгэн хяналт тавьдаггүй байна. Харин Япон Улс, Тайланд, Сингапур зэрэг Ази тивийн орнуудад цахим орчинд мөрийтэй тоглох үйл ажиллагаанд хэсэгчлэн хязгаар тавьдаг байна. 2021 онд дэлхийн цахим мөрийтэй тоглоомын зах зээл 40 тэрбум ам долларт хүрсэн гэсэн үзүүлэлт гарчээ.³ Дэлхийн хөгжингүй улс орнууд уг үйл ажиллагааг бизнесийн нэг хэлбэр хэмээн авч үздэг ба түүний үйл ажиллагаанд хяналт тавьж хууль эрх зүйн орчинг бүрдүүлсэн байдаг. Тухайлбал Сингапур улс нь 2014 онд Зайнаас тоглох мөрийтэй тоглоомын хяналтын тухай хууль (Remote

³ "Global online gambling industry size 2009-2024". Statista. Retrieved 22 January 2020.

Gambling Act)-ийг баталсан бөгөөд уг хуулиар Сингапур дахь цахим сүлжээгээр мөрийтэй тоглохыг үйл ажиллагааг зохицуулдаг байна. Уг хуульд “betting”, “gaming”, “lotteries” зэрэг хуулийн нэр томъёоны ойлголтуудыг тодорхой болгож өгч, хуулийн зохицуулалтаар зөвшөөрөлгүй бооцоот тоглоомын вэб сайтыг блок хийх, төлбөрийн арга хэрэгслийг хязгаарлах, мөрийтэй тоглоомтой холбоотой зар сурталчилгааг хориглосноор цахим мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааг хатуу хяналтын доор байлгадаг байна.

Дэлхийн цахим орчинд мөрийтэй тоглох үйл ажиллагааг хориглосон, зөвшөөрсөн, тусгай зөвшөөрөл олгож шийдвэрлэсэн болон үйл ажиллагааг хориглоогүй улс орнууд.

4

Гадны улс орнуудад мөрийтэй тоглох гэдгийг дараах үйл ажиллагааг ойлгодог байна. Үүнд:

- Казино мөрийтэй тоглох (цахим орчинд буюу онлайн казино тоглох)

Казинод мөрийтэй тоглох гэж казиногийн байгууламжид тусгай автомат тоглоом, зориулалтын ширээнд бооцоо тавьж тоглох, эсхүл уг төрлийн мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд цахим платформоор дамжуулан оролцохыг хэлэх бөгөөд уг төрлийн бизнесийг зөвшөөрдөг улс орнууд нь өөрсдийн орны аялал жуулчлалын салбарыг хөгжүүлэх зорилгоор казиногийн цогцолбор, байгууламжийг байгуулдаг байна. Интернетийн хэрэглээ хурдацтай хөгжиж байгаа орчин цагт цахим казино тоглох нь мөн түгээмэл болж байгаа бөгөөд Бүгд Найрамдах Азербайжан Улс, БНХАУ-ын Хонг Конг, Япон Улс зэрэг улс орнууд цахим мөрийтэй

⁴ Where is online gambling legal in 2021

https://slotegrator.pro/gambling_blog/where-online-gambling-is-legal.html#:~:text=32%20countries%20allow%20online%20gambling,the%20UK%2C%20the%20Netherlands%20etc.

тоглоомын вебсайтад хязгаарлалт буюу блок хийдэггүй бол ЕХ-ны улс орнууд болон Гүрж, АНУ зэрэг улс орнууд тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр цахим мөрийтэй тоглоом онлайн казиногийн үйл ажиллагааг зөвшөөрч цахим мөрийтэй тоглоомын хууль эрх зүйн орчинг бүрдүүлсэн байдаг.

- Онлайн бет буюу спортын тэмцээн уралдаанд бооцоо тавих

Олон улсад түгээмэл болж буй уг төрлийн бооцоо тавих үйл ажиллагаа нь аль ч төрлийн спортын тэмцээн уралдаанд бооцоо тавихыг зөвшөөрдөг бөгөөд зохион байгуулагчийн тогтоосон дүрмийн дагуу оролцогч нь өөрийн бооцоог өсгөж авах зорилготойгоор бооцоо тавьдаг байна.

- Хонжворт сугалаа буюу “lottery”

Гадны улс орнууд хонжворт сугалааг мөрийтэй тоглоомын нэг хэлбэр гэж авч үздэг бөгөөд зарим улс орнууд хонжворт сугалааг үндэсний хэмжээнд зохион байгуулдаг байна. Ихэнх улс орнууд нь сугалааны тухай хуулийн зохицуулалттай байдаг ба зөвхөн тусгай зөвшөөрөлтэй байснаар сугалаа борлуулах, азтанг тодруулах үйл ажиллагааг зөвшөөрдөг бөгөөд насанд хүрээгүй иргэнд сугалааг борлуулахыг хориглосон байдаг.

Уг тандан судалгаанд цахим мөрийтэй тоглоом(казино), цахим бооцоот тоглоомын эрх зүйн орчинг хамгийн сайн бүрдүүлж буй улс болох Сингапур Улсын хуулийг судалсан. Түүнчлэн олон улсад цахим бооцоот тааврын үйл ажиллагаа эрхэлж буй аж ахуйн нэгжүүдээр тэргүүлж буй ОХУ-ын мөрийтэй болон бооцоот тоглоомын хууль эрх зүйн орчинг судалсан бөгөөд нэмэлтээр бусад өндөр хөгжилтэй орнуудын хуулийг судалсан болно.

Бүгд Найрамдах Сингапур Улс

2014 онд батлагдсан Зайнаас тоглох мөрийтэй тоглоомын хяналтын тухай хууль (Remote Gambling Act) нь Сингапур дахь онлайн болон (цахим) харилцах холбооны сүлжээгээр мөрийтэй тоглохыг зохицуулдаг байна. Уг хуульд “betting”, “gaming”, “lotteries” зэрэг нэр томъёонуудын ойлголтуудыг тодорхой болгож өгсөн бөгөөд хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт хэсэгт “мөрийтэй тоглоом” гэж “бооцоот тоглоом, тоглоом, хонжворт сугалаанд оролцохыг хэлнэ” хэмээн заасан. Мөн хуулийн 5 дугаар зүйлд зайнаас мөрийтэй тоглох гэж мөрийтэй тоглоомд харилцах холбооны сүлжээгээр мөрийтэй тоглоомд оролцож буй хувь хүнийг” хэмээн заасан байдаг.⁵

Зайнаас тоглох мөрийтэй тоглоомын тухай хуулийн 5 дугаар бүлэгт зааснаар бизнесийг үйлчилгээ болон бизнес эрхлэх газар нь Сингапур улсад байрладаг, мөн контент нь Сингапур улсад үйлдвэрлэгддэг бол тухайн хувь хүн лиценз буюу тусгай зөвшөөрөл эзэмших хүсэлт гаргаж болдог байна. Уг тусгай

---

⁵ Remote Gambling Act 2014. Meanings of “remote gambling”, “remote communication”, etc. <https://sso.agc.gov.sg/Act/RGA2014?ProvlDs=P11-#pr5->

зөвшөөрлийг Сингапурын дотоод хэргийн яам нь шийддэг бөгөөд одоогоор 3 жилийн хугацаатай хоёр газарт олгоод байна.⁶ Тусгай зөвшөөрлийг дотоод хэргийн яамнаас тусгай зөвшөөрөл авах өргөдөлд үнэлгээ хийх, зохих нийгмийн хамгаалалтыг хангах шалгалтыг хийж гүйцэтгэхэд ихэвчлэн 9-12 сар зарцуулдаг байна.

Уг хуулийн гол онцлог нь мөрийтэй тоглоомын веб сайтыг блок хийх, төлбөрийн зарим хэрэгслийг хориглох, зар сурталчилгааг хориглох гэх мэт зохицуулалтаар мөрийтэй тоглоомын системийг хатуу хяналтын доор байлгадаг байна. Татварыг хувьд тоглоомын төрөл болон сугалаанаас хамаарч 12-30 хувийн татварыг ногдуулдаг байна.

Betting act 1960 буюу Бооцоот тоглоомын тухай хуулиар олон нийтийн газарт букмейкэрийн төв байгуулах мөн нийтийн газарт бооцоо тавих үйл ажиллагааг хориглосон байдаг ба хууль зөрчсөн тохиолдолд торгуулийн хэмжээг 20.000 ам доллароос доошгүй 200.000 ам. доллароос хэтрүүлэхгүй байх гэж зааж, 5 жил хүртэлх хорих ялтай байлгах аар заажээ.⁷

ОХУ-ын Мөрийтэй тоглоомыг зохион байгуулах тухай хууль

ОХУ-ын мөрийтэй тоглоомын тухай хууль нь 2006 онд батлагдсан бөгөөд уг хуулиар мөрийтэй тоглоом буюу казино байгуулах бүсийг тогтоох, казиногийн үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлага болон төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлага зэргийг зохицуулсан байна.⁸

Хууль нь нийт 3 бүлэг 20 зүйлтэй бөгөөд нэгдүгээр бүлэгт (1-8 дугаар зүйлд) мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах, мөрийтэй тоглоомын газарт тавигдах ерөнхий шаардлага мөн казиногийн үйл ажиллагаанд тавигдах хязгаарлалт болон төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын зохион байгуулагчид тавигдах шаардлага зэргийг заасан.

Хоёрдугаар бүлэгт (9-13 дугаар зүйлд) мөрийтэй тоглоомын бүсийг сонгон шалгаруулах, мөрийтэй тоглоомын бүс байгуулах, түүнийг татан буулгах болон газар ашиглалттай холбоотой зохицуулалтуудыг оруулсан байна.

Гуравдугаар бүлэгт (14-15.2 дугаар зүйлд) төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын зохион байгуулахад тавигдах шаардлага, бооцоо тооцоолох (букмейкер)-т мөн мэдээлэл боловсруулах (тотализатор)-д тавигдах шаардлага мөн бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх болон сунгах тухай заасан байна.

---

⁶ Gaming in Singapore: overview Regulation/licensing
[https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-636-0616?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true&fbclid=IwAR3ErqeLhru65g9U3TSobRWSBHe26Ps4vlyWFLsEO9rX7ONWdY8UIqR2I3s#co_anchor_a613106](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-636-0616?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&fbclid=IwAR3ErqeLhru65g9U3TSobRWSBHe26Ps4vlyWFLsEO9rX7ONWdY8UIqR2I3s#co_anchor_a613106)

⁷ Betting Act 1960 Betting in a common betting house
<https://sso.agc.gov.sg/Act/BA1960#pr22->

⁸ 2006 оны 12-р сарын 29-ний өдрийн N 244-ФЗ дугаар хууль

Мөрийтэй тоглоомыг зохион байгуулах болон түүний үйл ажиллагаанд ОХУ-ын Засгийн газар хяналтыг тавьдаг бол, Засгийн газраас эрх олгогдсон байгууллага нь өөрийн чиг үүргийн дагуу хяналтын ажлыг гүйцэтгэж, олгогдсон эрхийн хүрээнд бусад төрийн байгууллагын хамтаар мөрийтэй тоглоомын газрыг удирдах ажлыг хийдэг байна.

Уг хуулийн гол онцлог нь Засгийн газраас тогтоосон бүс нутагт тусгай зөвшөөрлийн дагуу казиногийн үйл ажиллагаа эрхлэхийг зөвшөөрдөг хэдий ч тухайн бүс нутагч цахим буюу онлайн мөрийтэй тоглоом (казино)-ийн үйл ажиллагаа эрхэлхийг хориглодог байна. Харин хуулийн 5 дугаар зүйлд заасны дагуу ОХУ-д бүртгэлтэй хуулийн этгээд нь ОХУ-ын банканд арилжааны данс нээж бүртгүүлэн букмейкэр болон тотализатор төвүүдийг байгуулснаар онлайн бооцоот тоглоомын үйл ажиллагааг эрхэлж болдог байна. Мөн хуулийн 14 дүгээр зүйлд букмейкэр болон тотализаторыг байгуулах, түүний үйл ажиллагааны тухай тодорхой заасан. Хуулийн 14.2-т зааснаар букмейкэр болон тотализатор (мөрийтэй тоглоомын бүсэд нээгдсэнээс бусад) нь зөвхөн Засгийн газраас гаргасан журмын дагуу бооцоот тоглоом зохион байгуулах, явуулах тусгай зөвшөөрлийн(лицензийн) үндсэн дээр үйл ажиллагаа явуулдаг байна. ОХУ-ын хувьд букмейкэрт 25.000-125.000 рублийн татвар ногдуулдаг бол бооцооноос хожил авсан иргэдэд 13 хувийн татвар ноогдуулдаг байна.

Гадаад улс орнуудын бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль

№	Улс орны нэр	Эрх зүйн зохицуулалт хийж буй хууль	Цахим мөрийтэй тоглоом(онлайн казино)-ын эрх зүйн зохицуулалт	Онлайн бэт буюу бооцоот тааврын эрх зүйн зохицуулалт	Хонжворт сугалааны эрх зүйн зохицуулалт
1.	Англи Улс	Англи улсад цахим мөрийтэй тоглоом, бооцоот таавар болон хонжворт сугалааны үйл ажиллагааг Gambling Act 2005 буюу 2005 онд батлагдсан мөрийтэй тоглоомын тухай хуулиар бүх л зургаан төрлийн мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааг зохицуулдаг байна. Уг хууль нь үндсэн 3 зорилготой байдаг ба үүнд: (1)Мөрийтэй тоглоом гэмт хэргийн эх үүсвэр болон донтолтын эх үүсвэр мөн гэмт хэргийн хэрэгсэл болохоос урьдчилан сэргийлэх; (2)Мөрийтэй тоглоомыг шударгаар зохион байгуулах; (3)Насанд хүрээгүй хүүхдүүд болон бусад эмзэг бүлгийн иргэдийг мөрийтэй тоглоомын хохирогч болохоос урьдчилан сэргийлэх	2017 оны Мөрийтэй тоглоом (Үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрөл ба нэг автомат машинд ноогдох зөвшөөрлийн хураамж)-ын тухай нэмэлт хуулиар зохицуулдаг байна. Уг хуулиар цахим мөрийтэй тоглоомын тусгай зөвшөөрлийг зөвхөн B2B эрхлэгчдэд олгодог бөгөөд тусгай зөвшөөрөл хүсэгч нь мөрийтэй тоглоомын программ хангамжийн зөвшөөрөлтэй байх мөн тоглогчидтой шууд гэрээ байгуулдаггүй байх гэсэн хоёр шаардлагыг хангасан байна.	-	-

		гэсэн гурван зорилготой байдаг байна. ⁹ Зөвлөлөөс хоёр төрлийн лиценз олгодог бөгөөд, үүнд: 1.Эх газарт суурилсан мөрийтэй тоглоом(казино)-ын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл (үйл ажиллагаа явуулах байршлын зөвшөөрөл шаардлагатай). 2.Цахимаар явуулах үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрөл. Түүнчлэн оператор нь дээрх хоёр төрлийн үйл ажиллагааг хамтад нь явуулахаар бол хоёр төрлийн тусгай аль аль зөвшөөрлийг эзэмшсэн байх ёстой. Мөн мөрийтэй тоглоом гэж аз болон тоглогчийн ур чадварт суурилсан тоглоомыг, бооцоот таавар болон хонжворт сугалаа зэргийг хэлдэг байна.			
2.	Герман Улс	2020 онд БНГУ-ын Мөрийтэй тоглоомын тухай хууль батлагдсан бөгөөд 2021 онд хүчин төгөлдөр болсон. Уг хуулийг тоглогчдын эрхийг хамгаалах, мөрийтэй тоглоомд донтохоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор шинэчлэн найруулсан байна. Уг хуулиар мөн	Мөрийтэй тоглоомын тухай хуулийн шинэчлэлт нь тусгай зөвшөөрөл олгосон компаниудад Герман улсын нутаг дэвсгэрт цахим мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа явуулах боломжийг	Зөвхөн спортын тэмцээн уралдаанд бооцоо тавихыг зөвшөөрдөг байна. ¹¹	Хонжворт сугалааны хувьд хувийн компаны операторууд зөвхөн брокерийн тусгай зөвшөөрөл авах хүсэлт гаргаж болох бөгөөд энэ

⁹ Gaming in the UK (England and Wales): overview

Regulation/licensing [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-634-9345?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-634-9345?transitionType=Default&contextData=(sc.Default))

¹¹ Gambling Laws and Regulations 2022

		хурд эргүүлэх төрлийн тоглоомд хурд эргүүлэх тоонд хязгаарлалт тогтоох, зар сурталчилгааны хатуу хязгаарлалт тогтоох, нэг удаад хэд хэдэн спортын бооцоот тэмцээн болон спот машинд нэгэн зэрэг бооцоо тавих боломжид хязгаарлалт тогтоодог бөгөөд тоглогчдын сар бүр бооцоот тааварт цэнэглэх мөнгөнд хязгаарлалт тогтоодог байна. Уг хязгаар нь сард дээд тал нь €1000.00 байх бөгөөд үйлчилгээ үзүүлэгчдэд мөн хяналт тавьдаг байна. Дээрх заалтыг зөрчсөн цахим мөрийтэй тоглоомын платформуудын тусгай зөвшөөрлийг цуцлах болон бусад төрлийн арга хэмжээг авдаг байна.	олгосон. Тусгай зөвшөөрөл олгох хугацаа нь таван жил байдаг бөгөөд уг хуулиар хувийн компаниуд нь хэрэглэгчдэд спортын бооцоо, виртуал спот машин, онлайн покер тоглохыг санал болгох тусгай зөвшөөрлийг эзэмшиж болохыг зөвшөөрдөг байна. Уг хуульд мөрийтэй тоглоомыг “game of chance” буюу азанд суурилсан тоглоом гэж тодорхойлсон байдаг ба зохион байгуулагчдаас санал болгож буй үйл ажиллагааг азанд суурилсан гэж үзэхийн тулд дараах гурван шинжийг агуулсан байх ёстой. Үүнд: 1.Мөрийтэй тоглоомын үнэ цэнийг ойлгуулах. 2.Ялалчыг тодруулах үйл ажиллагаа нь бүхэлдээ	нь төрийн өмчит сугалааны компаниудын нэрийн өмнөөс бүтээгдэхүүнээ сурталчлах зорилгоор сугалааны тасалбар борлуулах боломжийг олгодог байна.¹²

<https://iclg.com/practice-areas/gambling-laws-and-regulations/germany>

¹² Germany: German Gambling Law – Update 2020/2021

<https://www.mondaq.com/germany/gambling/1089166/german-gambling-law-update-20202021>

			эсхүл голчлон азанд суурилсан байх. 3.Мөрийтэй тоглоомд оролцох нь хожигч болгох эсэхийг бодолцож үзэх боломжийг олгох.¹⁰		

---

¹⁰ Germany: Online Gambling In Germany: Casino Regulations And Rules 2021
<https://www.mondaq.com/germany/gaming/1096734/online-gambling-in-germany-casino-regulations-and-rules-2021>

ДОЛОО. ЗӨВЛӨМЖ, ДҮГНЭЛТ

Дэлхийн мөрийтэй тоглоомын зах зээл 2012-2018 оны хооронд 2.3% -иар өсч, уг төлийн үйл ажиллагаанаас олох нийт орлого нь 451 тэрбум ам. долларт хүрсэн байна. Үүнд цахим буюу онлайн казино, спортын тэмцээн уралдааны бооцоот таавар, хонжворт сугалаа, бинго зэрэг цахим болон бусад сугалааны төрлүүд багтжээ.¹³ Хэдийгээр улс орнууд цахим орчинд мөрийтэй тоглох үйл ажиллагааг зохицуулах эрх зүйн орчинг бий болгож байгаа ч уг төрлийн үйл ажиллагааны зах зээлд үйл ажиллагаа эрхлэх аж ахуйн нэгжүүд огцом нэмэгдэж мөрийтэй тоглоомын бизнесийн загварууд хувьсан өөрчлөгдөж байна.¹⁴

Дээрх судалгааг хархад гадны улс орнууд “мөрийтэй тоглоом”, “бооцоот таавар”, “хонжворт сугалаа” зэрэг мөрийтэй тоглоомын төрлүүдийг хуулийн тодорхойлолтын дагуу ойлгомжтой болгож, дээрх үйл ажиллагааны төрлүүдэд тавигдах шаардлагыг мөн тусад нь зохицуулсан байна.

Монгол Улсын хувьд мөрийтэй тоглоомыг олон нийтийн газар болон мэдээллийн технологи ашиглан мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах үйлдлийг эрүүгийн хуульд гэмт хэрэг гэж тооцохоор хуульчилсан бөгөөд мөрийтэй тоглоомыг тоглосон тохиолдолд зөрчил хэмээн үзэхээр хуульд заасан хэдий ч мөрийтэй тоглоомыг зохион байгуулсан болон тоглосон этгээдүүдэд оногдуулах хариуцлага, эрх зүйн орчин сул байна. Түүнчлэн Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 15.5 дугаар зүйлийн 15.5.8 дахь хэсэгт “төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх бол тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр эрхэлж болно” хэмээн заасан. Иймд Монгол Улсын хувьд ч мөрийтэй тоглоом, бооцоот таавар болон хонжворт сугалааны үйл ажиллагааг зохицуулсан хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах шаардлагатай байгаа бөгөөд “мөрийтэй тоглоом”, “бооцоот таавар”, “хонжворт сугалаа” гэдэгт ямар төрлийн тоглоом болон үйл явдалд хамаарах, тэдгээрийн төрөл, тоглоомын дүрэм, тусгай зөвшөөрөл хүсэгчид тавигдах шаардлага тоглогчийн эрх ашгийг хамгаалах үүднээс төрийн зүгээс хийх хязгаарлалт, хориглох үйл ажиллагаа зэргийг зохицуулах, уг бизнесийн далд хэлбэрийг ил болгох, мөрийтэй тоглоом болон бооцоот тоглоом, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаанд төрийн зүгээс тавих хяналтын тогтолцоо, арга механизмыг тодорхой болгох хэрэгцээ, шаардлага байна.

---

¹³ “Global online gambling industry size 2009-2024”. Statista. Retrieved 22 January 2020.

¹⁴ Cowie, Tom. “Last Bets: around the world in online casinos — first stop, Gibraltar”

Хавсралт 1.

Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө

Хүснэгт 1

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1. Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж байгаа эсэх	1.1.Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх			
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх	Тийм		Ялгаварлан гадуурхсан зохицуулалт байхгүй
	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	Ялгаварлан гадуурхсан зохицуулалт байхгүй
	1.1.3.Тодорхой эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгоор авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ бол олон улсын болон үндэсний хууль тогтоомжид заасан хүний эрхийн хэм хэмжээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм		Нийцэж байгаа
	1.2.Оролцоог хангах			
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх		Үгүй	
	1.2.2.Зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм		Асуудал тус бүрээр бүлгүүдийг тодорхойлж, тэдэнд үзүүлэх нөлөөг тооцсон.
	1.3.Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал, хариуцлага			
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхиүлэн дэмжих, хангах,	Тийм		Иргэн, хувь хүний эрх ашгийг хамгаална.

	хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх			
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, хүний эрхийг хамгаалах механизмын талаар НҮБ-аас өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	Тийм		
	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх	Тийм		
2. Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1.Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах тохиолдолд энэ нь хууль ёсны ашиг сонирхолд нийцсэн эсэх		Үгүй	Хязгаарлалт байхгүй
	2.2.Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх		Үгүй	Хязгаарлалт байхгүй
3. Эрх агуулагч	3.1.Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх	Тийм		
	3.2.Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх		Үгүй	Хамааралгүй
	3.3.Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх		Үгүй	Хамааралгүй
	3.4.Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх (хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү		Үгүй	Хамааралгүй

	эдгээрээр хязгаарлахгүй)			
4. Үүрэг хүлээгч	4.1.Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм		
5. Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1.Жендерийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх		Үгүй	Хамааралгүй
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх		Үгүй	Хамааралгүй

Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө

Хүснэгт 2

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Дэлхийн зах зээл өрсөлдөх чадвар	1.1.Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	1.2.Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх (эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан)	Тийм		Тухайлбал, Монгол Улсын цахим бооцоот төрлийн бизнесийг гадаад улсад эрхлэх боломж гарна.
	1.3.Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах эсэх	Тийм		Хуулийн хязгаарлалтууд аар бий болгоно.
2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	2.1.Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах эсэх		Үгүй	Шийдвэр гаргах боломжийг нэмэгдүүлнэ.
	2.2.Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөргөдлийг бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.3.Зах зээлд шинээр орж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид бэрхшээл, хүндрэл бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.4.Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
3.Аж ахуйн нэгжийн	3.1.Зохицуулалтын хувилбарыг	Тийм		

үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх			
	3.2.Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.3.Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.4.Бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.5.Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсч байгаа захиргааны зардлын ачаалал	4.1.Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардал (Тухайлбал, мэдээлэх, тайлан гаргах г.м) бий болгох эсэх	Тийм		
5.Өмчлөх эрх	5.1.Өмчлөх эрхийг (үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг) хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	5.2.Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх	Тийм		Тусгай зөвшөөрлийг бусдад шилжүүлэхийг хориглоно.
	5.3.Оюуны өмчийн (патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг) эрхийг	Тийм		

	хөндсөн зохицуулалт бий болгох эсэх			
6.Инновац болон судалгаа шинжилгээ	6.1.Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	6.2.Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх	Тийм		
7.Хэрэглэгч болон гэр бүлийн төсөв	7.1.Хэрэглээний үнийн түвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		
	7.2.Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх	Тийм		
	7.3.Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх	Тийм		Хэрэглэгчийн эрх ашиг хамгаалагдана.
	7.4.Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд буюу урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		
8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	8.1.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх	Тийм		Мөрийтэй тоглоомын зөвлөл байгуулагдснаа р, энэ чиглэлээр санал гомдол хүлээн авах, хяналт тавих эрх бүхий албан тушаал гарах боломжтой.

	8.2.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байр багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	8.3.Жижиг, дунд үйлдвэр, эсхүл аль нэг салбарт нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1.Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаанд татвар ногдуулснаар улсын төсөвт татврын орлого нэмэгдүүлнэ.
	9.2.Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага тавигдах эсэх		Үгүй	Мөрийтэй тоглоомын хяналтын зөвлөл байгуулагдах хэдий ч агентлагийн статустай биш болно.
	9.3.Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх		Үгүй	
10.Макро эдийн засгийн хүрээнд	10.1.Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Бооцоот тоглоом, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх аж ахуйн нэгжүүд нэмэгдэж бий болсноор шинээр ажлын байрыг бий болгоно.
	10.2.Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг	Тийм		Бооцоот тоглоом, хонжворт

	сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх			сугалааны хууль эрх зүйн орчин бий болсноор гаднын хөрөнгө оруулалт нэмэгдэх боломжтой.
	10.3.Инфляц нэмэгдэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
11.Олон улсын харилцаа	11.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх		Үгүй	Уг чиглэлээр нэгдэн орсон конвенц, олон улсын гэрээ одоогоор байхгүй.

Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө

Хүснэгт 3

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.1.Шинээр ажлын байр бий болох эсэх	Тийм		
	1.2.Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх		Үгүй	
	1.3.Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		
	1.4.Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1.Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх	Тийм		
	2.2.Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.3.Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх	Тийм		
	2.4.Шинээр ажлын стандарт гаргах эсэх	Тийм		
	2.5.Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлт бий болгох эсэх	Тийм		
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1.Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.2.Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэршээлтэй иргэд, ажилгүй иргэд, үндэстний цөөнхөд гэх мэт		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.3.Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, суртахуун	4.1.Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	4.2.Төрийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	Тийм		
	4.3.Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх	Тийм		Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	4.4.Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлүүлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх	Тийм		Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	4.5.Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1.Хувь хүн/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	5.2.Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	5.3.Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг (хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ)-т нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1.Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх	Тийм		
	6.2.Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх	Тийм		
	6.3.Иргэдийн боловсрол (төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын байгууллага) олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	6.4.Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	6.5.Их, дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

7.Гэмт хэрэг, нийгмийн аюулгүй байдал	7.1.Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм		Хуулийн төсөл батлагдснаар хууль бус мөрийтэй тоглоомтой холбоотой гэмт хэрэг буурна гэж үзэж байна.
	7.2.Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	7.3.Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	7.4.Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
8.Соёл	8.1.Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	8.2.Хэл, соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	8.3.Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

Хүснэгт 4

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Агаар	1.1.Зохицуулалтын хувилбарын үр дүнд агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
2.Зам тээвэр, түлш, эрчим хүч	2.1.Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/бууруулах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.2.Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.3.Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.4.Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
3.Ан амьтан, ургамлыг хамгаалах	3.1.Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.2.Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.3.Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.4.Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
4.Усны нөөц	4.1.Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	4.2.Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	4.3.Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
5.Хөрсний бохирдол	5.1.Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	5.2.Хөрсийг эвдэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

6.Газрын ашиглалт	6.1.Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	6.2.Газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	6.3.Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
7.Нөхөн сэргээгдэх/нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялаг	7.1.Нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг өөрөө нөхөн сэргээгдэх чадавхыг нь алдагдуулахгүйгээр зохистой ашиглах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	7.2.Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ ЗАРДЛЫН ТООЦООНЫ ТАЙЛАН

БООЦООТ ТААВАР, ХОНЖВОРТ СУГАЛААНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ

ЗАХИАЛАГЧ:

ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД ХЭРГИЙН ЯАМ

СУДЛААЧ:

С.ГАНХУЯГ

**УЛААНБААТАР ХОТ
2022 ОН**

АГУУЛГА

Нэг.Ерөнхий мэдээлэл

Хоёр.Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төсөл батлагдан гарснаар хуулийн этгээдэд үүсэх зардлын тооцоо:

- 2.1.Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тогтоох;
- 2.2.Нэг бүрийн зардлыг тооцох;
- 2.3.Тоон үзүүлэлтийг тооцох;
- 2.4.Нийт зардлын дүнг тооцож гаргах;
- 2.5.Хялбарчлах боломжийг шалгах;
- 2.6.Нэмэлт зардлыг тооцох.

Гурав. Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төсөл батлагдан гарснаар Төрд үүсэх зардлын тооцоо:

- 3.1.Төрийн байгууллагын шинээр гүйцэтгэх үүргийг тогтоох;
- 3.2.Хүний нөөцийг тогтоох;
- 3.3.Гарах зардлыг тооцох;
- 3.4.Нийт зардлыг нэгтгэн тооцох;

Дөрөв.Дүгнэлт

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ ЗАРДЛЫН ТООЦООНЫ ТАЙЛАН

/Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төсөл/

Нэг.Ерөнхий мэдээлэл

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн¹ 18 дугаар зүйлийн 18.1 дэх хэсэгт “Хууль тогтоомжийн төслийг баталснаар тухайн хууль тогтоомжийн үйлчлэх хүрээнд хамрагдах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд үүсэх зардлын тооцоог тухай бүр гаргаж, зардал, үр өгөөжийн харьцааг энэ хуулийн 12.1.4-т заасан аргачлалын дагуу тодорхойлно” гэж заасны дагуу Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар хуулийн үйлчлэлд хамрагдах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагад шинээр бий болох зардлыг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал” /цаашид “аргачлал” гэх/-ыг баримтлан хийнэ.

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар уг хуулийг хэрэгжүүлэх иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагад үүсэх зардал, ачааллыг тооцож, үүнийг хялбарчлах болон бууруулах талаар санал боловсруулах, зардал, үр өгөөжийн харьцааг үнэлэхэд энэхүү тайлангийн зорилго чиглэгдэх болно.

Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.5.8 дахь заалтад төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр эрхлэхээр тусгасан бөгөөд мөн хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1 дэх хэсэгт заасны дагуу хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас уг зөвшөөрлийг олгохоор, хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.3 дахь хэсэгт “тухайн төрлийн аж ахуйн үйл ажиллагаанд хамаарах тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой нарийвчилсан журмыг тус тусын хуулиар зохицуулна.” гэж заасан байдаг.

Гэвч бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэхтэй холбоотой харилцааг зохицуулсан хууль байхгүйгээс энэ харилцаа нь өнөөдрийг хүртэл зохицуулалтгүй байсан болно.

Нийгмийн харилцаа хөгжихийн хэрээр энэ төрлийн харилцааг зохицуулах шаардлага улам бүр өссөн талаар Хуулийн төслийн хэрэгцээ шаардлагыг тандан судалсан судалгааны тайланд өгүүлсэн байна. Хуулийн төсөл нь анхдагч хуулийн төсөл гэж үзэх тул хуулийн төслөөр төр, иргэн, хуулийн этгээдэд оногдуулж буй үүрэг тус бүрд зардал тооцогдох юм.

Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсэгт зааснаар “Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх нийтлэг зохицуулалтыг бий болгох, бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, хүчингүй болгох, үйл ажиллагааг

---

¹ “Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн 2015 оны 7 дугаар сарын 03-ны өдрийн 25 дугаарт нийтлэгдсэн

зохицуулах, хяналт тавих, бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд оролцогчийн эрх ашгийг хамгаалахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.” гэжээ.

Мөн төслийн 3 дугаар зүйлд зааснаар төсөл нь:

- “Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээрээс бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх, хэрэглэгчид бооцоот таавар, хонжворт сугалаа санал болгоход энэ хууль үйлчилнэ.” гээд

Дараах хүрээнд үйлчлэхгүй байхаар заасан байна.

- “Казиногийн үйл ажиллагаа, бооцоот морин уралдааны үйл ажиллагааг тусгайлсан хуулиар зохицуулна.
- Бизнесийн үйл ажиллагаагаа идэвхжүүлэх, хэрэглэгчээ урамшуулах зорилгоор хэрэглэгчдэд үнэ төлбөргүйгээр сугалааны эрх олгох, сугалаа зохион байгуулж, азтан шалгаруулж, хонжвор олгох явдал нь энэ хуулийн зохицуулалтад хамаарахгүй.” гэсэн байна. Иймээс хуулийн төслийн зардлын тооцоо нь дээрх хуулийн үйлчлэх хүрээнд хийгдэх юм.

Хуулийн төслийн зохицуулалт нь бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд оролцогчийн эрх ашгийг тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагаа эрхлэгчийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих замаар хамгаалахаар байгаа бөгөөд ингэснээрээ “иргэн”-д шууд хүлээлгэсэн үүрэг бүхий зохицуулалт агуулаагүй байна.

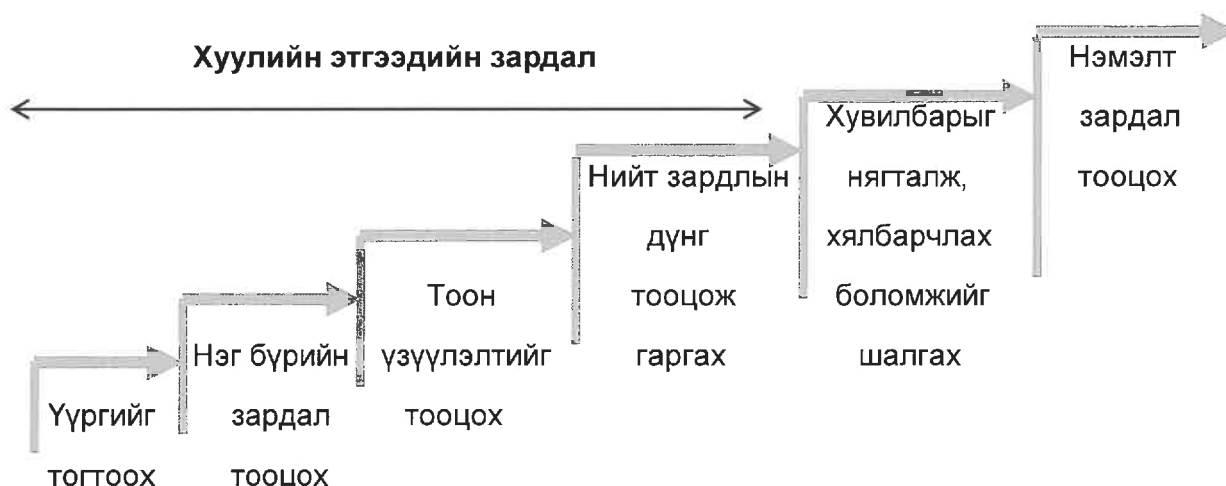
Хуулийн төслийн зохицуулалтыг судалж үзсэний үндсэн дээр төсөл нь “төр”, “хуулийн этгээд” гэсэн зардал тээгч хоёр субъектэд үүрэг үүсгэсэн зохицуулалт агуулсан буюу тэдгээрт зардал үүсгэхээр байна.

ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙГ ДАГАЛДАН ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДЭД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Энэхүү тооцооны аргачлалаар хуулийн этгээд аж ахуйн буюу бооцоот таавар, хонжворт сугалааны бизнесийн үйл ажиллагаа эрхлэхтэй холбоотойгоор хуулийн төсөлд тусгагдсан заавал гүйцэтгэх үүрэг буюу төрөөс зохих зөвшөөрөл авах үүргийг хэрэгжүүлэхэд тухайн хуулийн этгээдээс гарах захиргааны зардлыг тооцох юм.

Өөрөөр хэлбэл хуульд заасан үүргийг хэрэгжүүлэхэд тухайн аж ахуйн нэгж, байгууллага нь ямар, ямар үйл ажиллагаа явуулах вэ?, түүнд дунджаар хэдий хэр цаг хугацаа зарцуулах вэ? Үүний цаана ямар хэмжээний мөнгөн зардал гарах вэ? гэдгийг тооцож гаргана.

Дээрх зардлыг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын дөрөвдүгээр хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал”-ын 2 дугаар зүйлийн 2.1 дэх хэсэгт заасны дагуу дараах үе шаттайгаар тооцоолно. Үүнд:

Хуулийн этгээдийн нийт зардал = Захиргааны зардал + Нэмэлт зардал

2.1.ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН ГҮЙЦЭТГЭХ ҮҮРГИЙГ ТОГТООХ:

Хамгийн эхний алхам бол хуулийн төслөөс хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх зардал бий болгох үүргийг тогтоох үе шат бөгөөд үүнийг дараах дарааллын дагуу гүйцэтгэнэ.

гаргана.

- Үүрэг болгосон эрх зүйн зохицуулалтыг хуулийн төслөөс тодорхойлон тогтоох,
- Үүргийн агуулга нэг бүрийг тодорхойлох;
- Үүрэг гүйцэтгэх хуулийн этгээдийн тоог тодорхойлж

Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг гэдэгт тоо баримт, тайлан, бусад мэдээллийг төрийн байгууллага буюу **гуравдагч этгээдэд** бэлтгэж өгөх, хүргүүлэх, бэлэн байлгах, аливаа төрлийн зөвшөөрөл, лиценз авах зэргийг хамааруулан ойлгоно.

Дээр дурдсан утгаар хуулийн төсөл нь дараах төрлийн үүргийг хуулийн этгээдэд оногдуулсан байна.

1.Төслийн 8 дугаар зүйл, 9 дүгээр зүйлд заасны дагуу Бооцоот таавар зохион байгуулах үйл ажиллагааг “тусгай зөвшөөрөлтэй”-гээр эрхлэх буюу тусгай зөвшөөрлийг авах, тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл шаардлагыг биелүүлэх үүрэг;

2.Төслийн 12 дугаар зүйл, 13 дугаар зүйлд заасны дагуу хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрлийг авах, тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл шаардлагыг биелүүлэх үүрэг.

Дээрх 2 багц үүргийг биелүүлэхэд хуулийн этгээдэд үүсэх захиргааны болон бодит зардлыг тооцоолох болно.

Энэхүү зардлын тооцоо нь хуулийн этгээдийн зүгээс төрөөс зохих зөвшөөрөл авахтай холбоотой гарах зардлыг тооцоолохоос, тухайн бизнесийн үйл ажиллагааг эрхлэн явуулахад шаардлагатай хөрөнгө оруулалтын зардлыг тооцохгүй болно.

Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг олж тогтоосон тул дараагийн алхам болох **үүргийн агуулга** буюу үүргийг хэрэгжүүлэхэд хуулийн этгээдийн зүгээс бүрдүүлэх баримт бичгийн жагсаалтыг тогтоох юм. Манай тохиолдолд хуулийн төсөлд энэ талаар шууд нэрлэн заасан тул төслөөс эшлэн үүргийг агуулгыг тогтоов.

Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг тус бүрийг үүргийг агуулгаар задлан жагсаав.

**Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхэд
дагалдан гарах зардлын тооцооны тайлан**

д/д	Гүйцэтгэх үүрэг	Үүргийн мэдээллийн агуулга	Тайлбар
1	Хуулийн төслийн 8.1 дэх хэсэг “Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн хугацаагаар олгоно.” буюу бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл авах үүрэг 8.2.Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл хүсэгч нь дараах бичиг баримтыг ирүүлнэ:	1.тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдөл; 2.улсын тэмдэгтийн хураамж төлсөн баримт; 3.аж ахуйн нэгжийн танилцуулга; 4.хувьцаа эзэмшигчийн нэр, хаяг, эрхэлж байсан болон эрхэлж байгаа үйлдвэрлэл, үйлчилгээний танилцуулга; 5.аж ахуйн нэгжийг удирдах, төлөөлөх эрх бүхий этгээд болон эцсийн өмчлөгчийн эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, хаяг, иргэний бүртгэлийн дугаар, намтар, гэмт хэрэгт холбогдож байсан эсэх талаар тодорхойлолт; 6.харилцагч банкны тодорхойлолт; 7.тусгай зөвшөөрөл хүсэгчийн энэ хуулийн 8.3-т заасан шаардлагыг хангаж ажиллах баталгаа; 8.хүний нөөц, ажлын байрны талаарх мэдээлэл; 9.зохион байгуулахаар төлөвлөсөн тоглоомын нэр, төрөл, тус бүрийн дүрэм; 10.бооцооны төрөл, бооцоог өсгөх, алдах дүрэм, бооцооны хонжворыг олгох журам; 11.татварын өргүй тухай татварын байгууллагын тодорхойлолт; 12.үйл ажиллагаа явуулах барилга байгууламжийн гаднах орчны аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор дүрс бичлэгийн техник, хэрэгсэл суурилуулж, энэ талаар цагдаагийн байгууллагын санал.	Хуулийн төслийн 8 дугаар зүйлээс бүрдүүлэх баримт бичгийн жагсаалтыг эшлэв.

**Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхэд
дагалдан гарах зардлын тооцооны тайлан**

д/д	Гүйцэтгэх үүрэг	Үүргийн мэдээллийн агуулга	Тайлбар
2	Хуулийн төслийн 12 дугаар зүйлийн 12.1 буюу “Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг санхүүгийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн хугацаагаар олгоно.” буюу хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл авах үүрэг. Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл хүсэгч нь дараах бичиг баримтыг ирүүлнэ	1.тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдөл; 2.улсын тэмдэгтийн хураамж төлсөн баримт; 3.аж ахуйн нэгжийн танилцуулга; 4.хонжворт сугалааны нөхцөл буюу үйл ажиллагаа эрхлэх төсөл; 5.аж ахуйн нэгжийг удирдах, төлөөлөх эрх бүхий этгээд болон эцсийн өмчлөгчийн эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, хаяг, иргэний бүртгэлийн дугаар, намтар, гэмт хэрэгт холбогдож байсан эсэх талаар тодорхойлолт; 6.харилцагч банкны тодорхойлолт; 7.тусгай зөвшөөрөл хүсэгчийн энэ хуулийн 12.3-т заасан шаардлагыг хангаж ажиллах баталгаа; 8.хүний нөөц, ажлын байрны талаарх мэдээлэл; 9. хонжворт сугалаанаас олсон орлогыг хуваарилах норматив; 10. хонжворт сугалааны тасалбар, эсхүл сугалааны нөхцөлөөр тохирсон бусад баримт бичгийн загвар, түүнд тавигдах шаардлага, түүн дээр буулгасан бичиг, тэмдгийн нууцлал, хонжворт сугалааны тасалбарыг дууриалган хуулбарлахаас сэргийлэх арга; 11. хонжворыг олгох, төлөх үед сугалааны тасалбарыг шалгах, магадлах дүрэм; 12. сугалааны тасалбар борлуулах зах зээлийн судалгаа, сугалааны орлогын урьдчилсан тооцоо, сугалаа зохион байгуулахтай холбогдон гарах зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийн талаарх мэдээлэл; 13.хонжворт сугалаа зохион байгуулах техник, эдийн засгийн үндэслэл, сугалааны тоног төхөөрөмжийн техникийн үзүүлэлтүүдийн талаарх мэдээлэл; 14.тараагдсан болон тараагдаагүй сугалааны тасалбарыг бүртгэх журам;	Хуулийн төслийн 13 дугаар зүйлээс бүрдүүлэх баримт бичгийн жагсаалтыг эшлэв.

	15.тараагдаагүй сугалааны тасалбарыг хураан авах, хадгалах, устгах журам;	
	16.азтан тодруулах, азтанд хонжворыг хүлээлгэн өгөх журам;	
	17.хонжворт сугалааг зайнаас зохион байгуулах бол энэ хуулийн 12.2.4-т заасан төсөлд энэ талаар дэлгэрэнгүй тайлбарлаж, харилцаа холбооны хэрэгсэлтэй хийсэн гэрээг хавсаргах	
	18.татварын өргүй тухай татварын байгууллагын тодорхойлолт;	
	19.үйл ажиллагаа явуулах барилга байгууламжийн гаднах орчны аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор дүрс бичлэгийн техник, хэрэгсэл суурилуулж, энэ талаар цагдаагийн байгууллагын санал.	

2.2.НЭГ БҮРИЙН ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ

Энэ шатанд өмнө нь тодорхойлсон хуулийн этгээдийн хүлээж буй үүрэг, түүнийг гүйцэтгэхэд нэг хуулийн этгээдээс зарцуулах захиргааны мөнгөн зардлыг цаг хугацаагаар дамжуулан тооцоолон гаргах юм. Ингэхдээ дараах дарааллыг баримтална. Үүнд:

Үүрийг гүйцэтгэхэд зайлшгүй хийгдэх үйлдлийг **стандарт үйл ажиллагаа** гэж аргачлалд заасан бөгөөд үүрэг тус бүр өөр өөрийн онцлогтой, тэдгээртэй холбогдуулан хийх үйлдэл ялгаатай байх боловч нийтлэг байдлаар ихэнх үүрэгт олон давтамжтай хийгддэг ажиллагааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын дөрөвдүгээр хавсралтаар баталсан аргачлалд “Стандарт үйл ажиллагаа”-ны жагсаалтыг гаргасан байдаг. Хуулийн төсөл нь анхдагч хуулийн төсөл тул дээрх “Стандарт үйл ажиллагаа”-ны жагсаалтаас ашиглах болон бусад ижил төрлийн тусгай зөвшөөрлийг авахад хийгддэг ажиллагаа зэргийг харгалзан үүргийн агуулгыг задлах нь зүйтэй байна.

Иймээс үүргийн стандарт үйл ажиллагаа болон түүнд зарцуулах хугацааг тодорхойлохдоо Засгийн газрын 59 дүгээр тогтоолын дөрөвдүгээр хавсралтад заасан хугацааг харгалзан үзэхийн хамт бусад ойролцоо төрлийн зөвшөөрлийг авахад хийгдэх ерөнхий хугацаа зэргээр баримжаалан доорх байдлаар тогтоов.

**Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхэд
дагалдан гарах зардлын тооцооны тайлан**

Хүснэгт 3

Хуулиар хүлээсэн үүрэг	Үүргийн агуулга	Стандарт үйл ажиллагаа	Хугацаа
1.Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн хугацаагаар олгоно. Хуулийн этгээд тусгай зөвшөөрөл авах үүрэг	1.тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдөл;	Өргөдлийн эхийг боловсруулах	2 цаг
		Өргөдлийн эхийг хянаж, эцэслэх	1 цаг
	2.улсын тэмдэгтийн хураамж төлсөн баримт;	Улсын тэмдэгтийн хураамжийн банканд очиж төлөх, баримтыг авах.	1 цаг
	3.аж ахуйн нэгжийн танилцуулга;	Аж ахуйн нэгжийн танилцуулга боловсруулах.	4 цаг
		Аж ахуйн нэгжийн танилцуулгын эхийг хянаж, эцэслэх	2 цаг
	4.хувьцаа эзэмшигчийн нэр, хаяг, эрхэлж байсан болон эрхэлж байгаа үйлдвэрлэл, үйлчилгээний танилцуулга;	Хувьцаа эзэмшигчийн мэдээллийг цуглуулах	8 цаг
		Хувьцаа эзэмшигчдийн мэдээллийг нэгтгэн боловсруулах	8 цаг
	5.аж ахуйн нэгжийг удирдах, төлөөлөх эрх бүхий этгээд болон эцсийн өмчлөгчийн эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, хаяг, иргэний бүртгэлийн дугаар, намтар, гэмт хэрэгт холбогдож байсан эсэх талаар тодорхойлолт;	Холбогдох байгууллагаас эцсийн өмчлөгчийн болон гэмт хэрэгт холбогдсон эсэх талаарх тодорхойлолт авах	8 цаг
		Холбогдох этгээдийн намтар, танилцуулгыг бэлтгэх	8 цаг
	6.харилцагч банкны тодорхойлолт;	Харилцагч банкнаас тодорхойлолт гаргуулах	1 цаг
9.зохион байгуулахаар төлөвлөсөн тоглоомын нэр, төрөл, тус бүрийн дүрэм;	7.тусгай зөвшөөрөл хүсэгчийн энэ хуулийн 8.3-т заасан шаардлагыг хангаж ажиллах баталгаа;	Баталгаа гаргах	2 цаг
	8.хүний нөөц, ажлын байрны талаарх мэдээлэл;	Хүний нөөцийн талаарх танилцуулга бэлтгэх	8 цаг
		Зохион байгуулах тоглоомын төрлийг тогтоох	40 цаг
		Зохион байгуулах тоглоом тус бүрийн дүрмийг судлах	40 цаг
		Тоглоомын дүрмийг тогтоох	16 цаг

**Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхэд
дагалдан гарах зардлын тооцооны тайлан**

	10.бооцооны төрөл, бооцоог өсгөх, алдах дүрэм, бооцооны хонжворыг олгох журам;алдах дүрэм, бооцооны хонжворыг олгох журам;	Дүрэм журмыг судалж, боловсруулах	40 цаг
		Дүрмийг эцэслэн тогтоох	16 цаг
	11.татварын өргүй тухай татварын байгууллагын тодорхойлолт	Тодорхойлолт холбогдох байгууллагаас авах	1 цаг
	12.үйл ажиллагаа явуулах барилга байгууламжийн гаднах орчны аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор дүрс бичлэгийн техник, хэрэгсэл суурилуулж, энэ талаар цагдаагийн байгууллагын санал.	Дүрс бичлэгийн төхөөрөмжийн талаар судлах	8 цаг
		Дүрс бичлэгийн төхөөрөмжийг суурилуулах	8 цаг
		Дүрс бичлэгийн төхөөрөмжийг суурилуулсан талаар холбогдох байгууллагад танилцуулах, санал авах	4 цаг
	НИЙТ ЗАРЦУУЛАХ ХУГАЦАА		226 цаг

Хүснэгт 4

Хуулиар хүлээсэн үүрэг	Үүргийн агуулга	Стандарт үйл ажиллагаа	Хугацаа
2.Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг санхүүгийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн хугацаагаар олгоно.	1.тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдөл;	Өргөдлийн эхийг боловсруулах	2 цаг
		Өргөдлийн эхийг хянаж, эцэслэх	1 цаг
	2.улсын тэмдэгтийн хураамж төлсөн баримт;	Улсын тэмдэгтийн хураамжийн банканд очиж төлөх, баримтыг авах.	1 цаг
	3.аж ахуйн нэгжийн танилцуулга;	Аж ахуйн нэгжийн танилцуулга боловсруулах.	4 цаг
		Аж ахуйн нэгжийн танилцуулгын эхийг хянаж, эцэслэх	2 цаг
Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл хүсэгч нь дараах бичиг баримтыг ирүүлнэ.	4.хонжворт сугалааны нөхцөл буюу үйл ажиллагаа эрхлэх төсөл	Төсөл боловсруулах	40 цаг
	5.аж ахуйн нэгжийг удирдах, төлөөлөх эрх бүхий этгээд болон эцсийн өмчлөгчийн эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, хаяг, иргэний бүртгэлийн дугаар, намтар, гэмт	Холбогдох байгууллагаас эцсийн өмчлөгчийн болон гэмт хэрэгт холбогдсон эсэх талаарх тодорхойлолт авах	8 цаг
		Холбогдох этгээдийн намтар, танилцуулгыг бэлтгэх	8 цаг

**Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхэд
дагалдан гарах зардлын тооцооны тайлан**

хэрэгт холбогдож байсан эсэх талаар тодорхойлолт;		
6.харилцагч банкны тодорхойлолт;	Харилцагч банкнаас тодорхойлолт гаргуулах	1 цаг
7.тусгай зөвшөөрөл хүсэгчийн энэ хуулийн 12.3-т заасан шаардлагыг хангаж ажиллах баталгаа;	Баталгаа гаргах	1 цаг
8.хүний нөөц, ажлын байрны талаарх мэдээлэл;	Хүний нөөцийн талаарх танилцуулга бэлтгэх	16 цаг
9. хонжворт сугалаанаас олсон орлогыг хуваарилах норматив;	Ашиг, орлогын тооцоолол хийх	40 цаг
	Орлогын хуваарилах норматив боловсруулах	20 цаг
10. хонжворт сугалааны тасалбар, эсхүл сугалааны нөхцөлөөр тохирсон бусад баримт бичгийн загвар, түүнд тавигдах шаардлага, түүн дээр буулгасан бичиг, тэмдгийн нууцлал, хонжворт сугалааны тасалбарыг дууриалган хуулбарлахаас сэргийлэх арга;	Тасалбар, холбогдох баримт бичгийн загварыг гаргах	24 цаг
	Нууцлалыг бүтээх	40 цаг
11. хонжворыг олгох, төлөх үед сугалааны тасалбарыг шалгах, магадлах дүрэм;	Дүрмийг боловсруулах	20 цаг
12.сугалааны тасалбар борлуулах зах зээлийн судалгаа, сугалааны орлогын урьдчилсан тооцоо, сугалаа зохион байгуулахтай холбогдон гарах зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийн талаарх мэдээлэл;	Судалгаа, тооцоо хийх	20 цаг
13.хонжворт сугалаа зохион байгуулах техник, эдийн засгийн үндэслэл,	ТЭЗҮ боловсруулах	40 цаг

**Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхэд
дагалдан гарах зардлын тооцооны тайлан**

сугалааны тоног төхөөрөмжийн техникийн үзүүлэлтүүдийн талаарх мэдээлэл;		
14.тараагдсан болон тараагдаагүй сугалааны тасалбарыг бүртгэх журам;	Журам боловсруулах	20 цаг
15.тараагдаагүй сугалааны тасалбарыг хураан авах, хадгалах, устгах журам;	Журам боловсруулах	20 цаг
16.азтан тодруулах, азтанд хонжворыг хүлээлгэн өгөх журам;	Журам боловсруулах	20 цаг
17.татварын өргүй тухай татварын байгууллагын тодорхойлолт;	Татварын байгууллагаас тодорхойлолт авах	1 цаг
18.үйл ажиллагаа явуулах барилга байгууламжийн гаднах орчны аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор дүрс бичлэгийн техник, хэрэгсэл суурилуулж, энэ талаар цагдаагийн байгууллагын санал.	Дүрс бичлэгийн төхөөрөмжийн талаар судлах	8 цаг
	Дүрс бичлэгийн төхөөрөмжийг суурилуулах	8 цаг
	Дүрс бичлэгийн төхөөрөмжийг суурилуулсан талаар холбогдох байгууллагад танилцуулах, санал авах	4 цаг
НИЙТ ЗАРЦУУЛАХ ХУГАЦАА		369 цаг

Ажлын хөлсийг тооцож гаргахдаа дундаж ажилтанд олгох сарын үндсэн цалинг Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан нэг ажилтны ажиллах цагийн горимоор тогтоосон хугацаанд хувааж ажлын хөлсийг өдөр, цагаар гаргана.

Цалин хөлстэй холбоотой статистикт Үндэсний статистикийн хорооны албан ёсны цахим хуудас болох www.1212.mn байршуулсан судалгааг эх сурвалж болгох юм.

“Дундаж цалин хөлс гэдэгт тайлант хугацаанд цалин хөлс авсан ажиллагчдын тоогоор жигнэсэн нийт цалин хөлс болон тайлант хугацаанд цалин хөлс авсан ажиллагчдын тооны харьцаа юм.” гэж статистикт үздэг байна.

**Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхэд
дагалдан гарах зардлын тооцооны тайлан**

Үндэсний статистикийн хорооноос гаргасан судалгаагаар² “2022 оны 4 дүгээр сарын байдлаар аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа бизнесийн байгууллагын оффисын дундаж ажилтан буюу захиргааны ажилтан сард дундажаар 1.574.0 төгрөгийн цалин хөлс авч байгааг судалгаанд дурдсан байна. Иймд хуулийн төслийн хүрээнд хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэгтэй холбоотой ажлын хөлсийг тооцоолохдоо Үндэсний статистикийн хорооноос гаргасан дээрх судалгааг эх сурвалж болгон ашиглах юм.

Ажиллах хугацааг гаргахдаа Хөдөлмөрийн тухай хуульд³ заасан ажлын цагийг баримтлав.

Хүснэгт 5

Ажлын хөлс = Үндсэн цалинг : ажиллах хугацаа	
1.574.000 ⁴ : 22 ⁵ өдөр : 8 ⁶ цаг	= 8943 төгрөг /оффисын захиргааны нэг ажилтны ажлын нэг цагт ноогдох дундаж хөдөлмөрийн хөлс/

Хуулиар хүлээсэн үүргийг хэрэгжүүлэхэд зарцуулах хугацаа болон ажлын хөлс тодорхой болсон тул нэг хуулийн этгээдэд үүсгэж байгаа захиргааны зардлыг тухайн үүргийг гүйцэтгэхэд зарцуулж буй “хугацаа”-г “ажлын хөлс”-өөр үржүүлэх замаар доор гаргав.

Хүснэгт 6

д/д	Гүйцэтгэх үүрэг	Зарцуулах хугацаа	Ажлын хөлс /цагаар/	Нэг аж ахуйн нэгжийн зардал
1	1.“Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн хугацаагаар олгоно” буюу бооцоот тоглоомын тусгай зөвшөөрөл авах үүрэг	226 цаг	8943 төгрөг	2,021,118төгрөг
2	2.“Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг санхүүгийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол	369 цаг	8943 төгрөг	3,299,967 төгрөг

² http://1212.mn/BookLibraryDownload.ashx?url=average_wage_2017.pdf&ln=Mn /Үндэсний статистикийн хорооны албан ёсны веб хуудаст байршуулсан цалин хөлсний талаарх судалгаа

³ Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 84 дүгээр зүйл.

⁴ Үндэсний статистикийн хорооноос гаргасан 2022 оны 1 дүгээр улирлын байдлаарх сарын дундаж цалин хөлс

⁵ Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлд заасан 7 хоногийн 5 өдөр ажиллах тул сард дундажаар 22 ажлын өдөр байдаг болно.

⁶ Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан 1 ажлын өдөрт ажиллах цаг

	Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн хугацаагаар олгоно.” буюу хонжворт сугалааны тусгай зөвшөөрөл авах үүрэг.			

2.3.ТООН ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ ТОГТООХ:

Энэ үе шатанд хуулиар оногдуулсан үүргийг хэдэн хуулийн этгээд, хэдэн удаа гүйцэтгэх вэ гэдгийг хуанлийн нэг жилээр тооцоолон гаргах юм. Манай тохиолдолд хоёр төрлийн тусгай зөвшөөрөл авах үүргийг хэдэн хуулийн этгээд нэг жилд хэрэгжүүлэх вэ гэдгийг тогтоох юм. Өөрөөр хэлбэл хуулийн төсөл үйлчлэлд нь хамаарч буй нийт хуулийн этгээдэд ямар зардал үүсгэж байгааг тооцох юм.

Хуулийн төсөлд тусгагдснаар аль аль төрлийн тусгай зөвшөөрлийн хугацаа нь 10 жилээр олгогдохоор заасан байна. Зардлын тооцоо нь зардал, ачааллыг нэг жилээр тооцдог тул хуулийн төсөлд тусгагдсан тусгай зөвшөөрөл авах үүргийг нэг хуулийн этгээд 10 жилд нэг удаа гүйцэтгэх юм.

Тоон үзүүлэлтийг гаргахын тулд **тохиолдлын тоо**⁷ болон **давтамжийг**⁸ холбогдох статистик мэдээ ашиглан тодорхойлж гаргах бөгөөд тэдгээрийн үржвэрээр “тоон үзүүлэлт” нь илэрхийлэгдэх юм.

Тоон үзүүлэлт нь хуулийн үйлчлэлд хамаарах бүх хуулийн этгээдэд үүсэх нийт зардлыг тооцоолоход ашиглах ач холбогдол бүхий тоон утга юм. Үүнийг дараах томъёогоор гаргана.

ТОХИОЛДЛЫН ТОО x ДАВТАМЖ = ТООН ҮЗҮҮЛЭЛТ

Дээрх томъёоны дагуу тоон үзүүлэлтийг тогтоохын тулд тохиолдлын тоо буюу хэдэн хуулийн этгээд уг үүргийг хэрэгжүүлэх вэ гэдэг тоо зайлшгүй шаардлагатай байна. Өмнө нь дурдсанчлан хуулийн төслөөр зохицуулах харилцаа нь хэдийгээр бүрэн зохицуулалтгүй байгаа боловч өмнө нь журмаар зохицуулж байсан тодорхой туршлага байгааг тохиолдлын тоог тогтооход баримжаа болгон ашиглах юм.

Тодруулбал хуулийн төслийн танилцуулгад дурдсныг эшлэвээс “Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль, Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөлтэйгээр эрхлэхээр гэж заасан байдаг. Үүний дагуу Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын 2002 оны 192 дугаар тушаал болон 2003 оны 155 дугаар тушаалын хавсралтаар батлагдсан “Төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа

⁷ “Тохиолдлын тоо” гэдэг нь тухайн шинээр бий болж байгаа үүргийг хэдэн хуулийн этгээдэд хүлээлгэж байгааг илэрхийлэх тоог ойлгоно.

⁸ “Давтамж” гэдэг нь тухайн үүргийг биелүүлэх хуулийн этгээд буюу аж ахуйн нэгж байгууллагаг үүргийг жилд хэдэн удаа гүйцэтгэхийг илэрхийлэх тоо юм.

явуулах журам"-ыг дагаж мөрдөж, энэ хүрээнд төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа явагдаж байсан боловч үүнийг 2008 онд хүчингүй болгосон байна.

Улсын дээд шүүхийн 2006 оны "Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн зарим зүйл, заалтыг тайлбарлах тухай" 35 дугаар тогтоолд "казиногийн үйл ажиллагаа эрхлэх" гэдгийг тайлбарласантай холбогдуулан Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын 2006 оны 145 дугаар тушаалаар тухайн үед үйл ажиллагаа явуулж байсан нийт 143 аж ахуйн нэгжүүдийн тусгай зөвшөөрлийг хүсэлтээр нь, хууль зөрчсөн, тусгай зөвшөөрөлд заасан үйл ажиллагаагаа эрхлээгүй, тусгай зөвшөөрлийн хугацаа дууссан гэх мэт шалтгаанаар хүчингүй болгосон" талаар хуулийн төслийн танилцуулгад дурдсан байна.

Иймээс энэ харилцааг журмаар зохицуулж байх үед үйл ажиллагаа явуулж байсан аж ахуйн нэгжийн тоог 1 дэх үүргийн тухайд "тохиолдлын тоо" болгон авах нь зүйтэй байна.

Хуулийн төслөөр хуулийн этгээдэд хүлээлгэсэн 2 дахь үүрэг буюу хонжворт сугалааны тусгай зөвшөөрлийн тухайд Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль, Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд эд мөнгөний хонжворт сугалаа эрхлэх үйл ажиллагааг мөн тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр эрхэлж болохоор заасан. Үүний дагуу Сангийн сайдын 2006 оны 434 дүгээр тушаалаар "Эд мөнгөний хонжворт сугалаа гаргах журам"-ыг мөн баталж мөрдүүлж байсан боловч тус журмыг батлах эрх олгосон хуулийн заалт байхгүй тул Захиргааны ерөнхий хууль дагаж мөрдөгдсөнөөр тус журмыг хүчингүй болгосон.

Гэсэн хэдий ч одоо олон төрлийн хонжворт сугалаа практик дээр явагдаж байгаа бөгөөд Сангийн яамнаас тэр хүрээнд зөвшөөрөл олгож байгаа нь бодит зүйл юм. Сангийн яамны албан ёсны цахиу хуудаст эд мөнгөний хонжворт сугалаа явуулах тусгай зөвшөөрөл бүхий нийт аж ахуйн нэгжийн тоо байхгүй боловч 2021 онд оруулсан мэдээлэлд тухайн онд нийт 3 аж ахуйн нэгжид шинээр зөвшөөрөл олгосон бөгөөд одоогоор нийт 10 хуулийн этгээд зөвшөөрөлтэй байгаа талаар дурдсан байна.⁹

Иймд дээрх томъёоны дагуу бидэнд байгаа тохиолдлын тоог баримжаалан хуулийн төслөөр бий болгосон хоёр төрлийн үүрэгт хамаарах тоон үзүүлэлтийг тогтооё.

Хүснэгт 7

д/д	Гүйцэтгэх үүрэг	Тохиолдлын тоо	х	Давтамж	=	Тоон үзүүлэлт
1	1."Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн	143 ¹⁰	х		=	14,3

⁹ https://mof.gov.mn/files/uploads/article/2020_12_3.pdf

¹⁰ 2006 онд Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын тушаалаар энэ төрлийн зөвшөөрөл олгож байх үед үйл ажиллагаа эрхэлж байсан аж ахуйн нэгжийн тоо

**Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхэд
дагалдан гарах зардлын тооцооны тайлан**

	Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн хугацаагаар олгоно” буюу бооцоот тоглоомын тусгай зөвшөөрөл авах үүрэг			0,1 ¹¹		
2	2.”Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг санхүүгийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн хугацаагаар олгоно.” буюу хонжворт сугалааны тусгай зөвшөөрөл авах үүрэг.	10 ¹²	x	0,1 ¹³	=	1

2.4.НИЙТ ЗАХИРГААНЫ ЗАРДЛЫН ДҮНГ ТООЦОЖ ГАРГАХ:

Энэ үе шатанд хуулийн төслийн дагуу шинээр хүлээсэн үүргийг хуулийн төслийн үйлчлэлд хамаарах нийт хуулийн этгээд гүйцэтгэхэд ямар хэмжээний захиргааны зардал гарах вэ гэдгийг “нэг бүрийн зардал”-ыг “тоон үзүүлэлт”-ээр үржүүлэх замаар тооцоолох юм. Үүнийг томъёогоор илэрхийлвэл:

НЭГ БҮРИЙН ЗАХИРГААНЫ ЗАРДАЛ x ТООН ҮЗҮҮЛЭЛТ = НИЙТ ЗАРДАЛ

Хүснэгт 8

д/д	Гүйцэтгэх үүрэг	Нэг бүрийн зардал	x	Тоон үзүүлэлт	=	Нийт зардал ¹⁴
1	”Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн	2,021,118 ¹⁵	x	14,3 ¹⁶	=	28,901,987 төг

¹¹ Бооцоот таавар зохион байгуулах үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг 10 жилийн хугацаагаар авахаар заасан тул давтамж нь 0,1 байхаар тодорхойлов.

¹² Сангийн яамнаас эд мөнгөний хонжворт сугалаа явуулах эрх авсан хуулийн этгээдийн тоо

¹³ Хонжворт сугалаа явуулах тусгай зөвшөөрлийг хуулийн төсөлд 10 жилийн хугацаагаар оруулахаар заасан тул давтамж нь 0,1 байх юм.

¹⁴ “Нийт зардал” гэдэг нь уг хуулийн төсөл батлагдан гарснаар хуулийн төсөлд тусгагдсан үүргийг биелүүлэх нийт хуулийн этгээдэд үүсэх захиргааны зардал юм.

¹⁵ Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл авахад нэг хуулийн этгээдээс гарах захиргааны зардал

¹⁶ Тоон үзүүлэлт буюу уг үүргийг нэг жилд хэдэн хуулийн этгээд гүйцэтгэх талаарх үзүүлэлт буюу давтамж, тохиолдлын тооны үржвэр.

	хугацаагаар олгоно” буюу бооцоот тоглоомын тусгай зөвшөөрөл авах үүрэг					
2	”Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг санхүүгийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн хугацаагаар олгоно.” буюу хонжворт сугалааны тусгай зөвшөөрөл авах үүрэг.	3,299,967 ¹⁷	x	1	=	3,299,967 төг

2.5.ХУВИЛБАРЫГ НЯГТАЛЖ, ХЯЛБАРЧЛАХ БОЛОМЖИЙН ТАЛААР:

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийн 8 дугаар зүйл, 12 дугаар зүйлд зааснаар дээрх аж ахуйн үйл ажиллагааг эрхлэх хүсэлтэй аж ахуйн нэгж нь тодорхой баримт бичгийг бүрдүүлэн тусгай зөвшөөрөл авах үүргийг хуулийн этгээдэд хүлээлгэсэн байна.

Хуулийн төсөлд тусгай зөвшөөрөл авахад шаардлагатай баримт бичиг, холбогдох шаардлагыг шууд зааж өгсөн байгаа нь тодорхой байдлыг үүсгэж байгаа боловч бүрдүүлэх баримт бичигт маш их давхардал байгааг дахин нягтлах шаардлагатай байна. Ялангуяа хонжворт сугалааны тусгай зөвшөөрөл авахад бүрдүүлэх баримт бичгийн жагсаалт нь өөр хоорондоо давхардалтай байна.

Тухайлбал хуулийн төслийн 12 дугаар зүйлийн 12.2.4-т “хонжворт сугалааны нөхцөл буюу үйл ажиллагаа эрхлэх төсөл;” гэх баримт бичгийг тусгай зөвшөөрөл хүсэгч бэлтгэх ёстой. Гэтэл хуулийн төслийн 12.2.12-т “сугалааны тасалбар борлуулах зах зээлийн судалгаа, сугалааны орлогын урьдчилсан тооцоо, сугалаа зохион байгуулахтай холбогдон гарах зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийн талаарх мэдээлэл;”, 12.2.13-т “хонжворт сугалаа зохион байгуулах техник, эдийн засгийн үндэслэл,” зэрэг баримт бичгүүд нь агуулгын хувьд нэг нэгэндээ багтах боломжтой харагдаж байна.

Дээрхийг нэгтгэн оновчтой нэршил өгч, түүний агуулгад хуулийн төслийн дээрх заалтын агуулга багтсан байхаар тогтоох нь хуулийн этгээдэд цаг хугацаа, зардал хэмнэх, нөгөө талдаа өргөдөл, материалыг хүлээж авч буй төрийн байгууллагын хугацааг ч мөн хэмнэхээр байна.

Түүнчлэн хуулийн төслийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.14, 12.1.15, 12.1.16 дахь заалтад заасан журмууд нь нэг агуулгад багтаж болохоор байгааг нэгтгэх замаар зардлыг бууруулах боломжтой гэж үзлээ.

¹⁷ Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл авахад нэг хуулийн этгээдээс гарах захиргааны зардал

2.6.НЭМЭЛТ ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ:

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төсөлд тусгагдсан үүргийг хуулийн этгээд биелүүлэхийн тулд зайлшгүй төлөхөөр хууль тогтоомжоор тогтоосон төлбөр хураамж, шинээр худалдан авах шаардлагатай тоног төхөөрөмж, материал зэрэгтэй холбогдон үүсч, шууд гарах зардлыг **нэмэлт зардал** гэсэн ойлголтод хамруулж ойлгодог болно.

Хуулийн төсөлд зааснаар аж ахуйн нэгж нь холбогдох зөвшөөрлийг авахын тулд улсын тэмдэгтийн хураамж төлөхөөр заасан бөгөөд төслийг дагалдуулан боловсруулсан Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд зааснаар энэ нь бооцоот тааварт үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл хүсэхэд улсын тэмдэгтийн хураамжид 10.0 сая төгрөг, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл хүсэхэд 5.0 сая төгрөг байхаар тусгасан байна.

Дараагийн нэг төрлийн нэмэлт зардал бол дээрх төрлийн үйл ажиллагааг явуулахад шаардлагатай тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслээс гадна дүрс бичлэгийн техник хэрэгслийг тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдөл гаргахдаа суурилуулсан байхыг хуулийн төсөлд тусгайлан зааж шаардлага болгосон байна. Энэ нь ийм төрлийн үйл ажиллагаа эрхлэх газарт зайлшгүй байх ёстой тул үүнийг суурилуулахтай холбоотой зардал нь нэмэлт зардалд тооцогдох юм. Харин бусад үйл ажиллагаатай холбоотой техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийн зардал нь хуулийн төслийн зардал бус шаардлагатай хөрөнгө оруулалтын тооцоо тул хуулийн төслийн зардлын тооцоогоор гарахгүй юм.

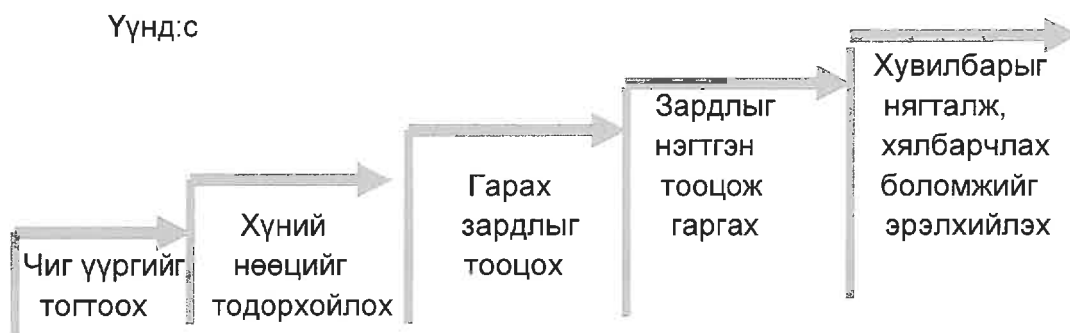
Энэ төрлийн үйл ажиллагааг эрхлэхэд тодорхой хэмжээнд санхүүгийн чадвартай байхыг хууль санаачлагчаас шаардаж байгаа нь хуулийн төслийн 8 дугаар зүйлийн 8.3 дахь хэсэг, 12 дугаар зүйлийн 12.1.12 дахь заалт зэргээс тодорхой харагдаж байгаа бөгөөд энэ нь уг харилцаанд оролцогч иргэний эрх ашгийг хамгаалах хуулийн зорилготой холбоотой юм.

Дүрс бичлэгийн тоног төхөөрөмж суурилуулахтай холбоотойгоор тодруулах асуудал нь хэрэв тусгай зөвшөөрөл хүсэгч этгээд нь төрийн холбогдох байгууллагын үнэлгээгээр хуульд заасан шаардлагыг хангахгүй буюу тусгай зөвшөөрөл олгох боломжгүй байх тохиолдолд дүрс бичлэгийн төхөөрөмж суурилуулахад зарцуулсан зардал нь хуулийн этгээдийн тухайд үр дүнгүй болж хувирах магадлалтай байгааг анхаарч үзэх, тусгай зөвшөөрөл олгох ажиллагааг тодорхой үе шаттай байлгах, урьтач нөхцөлийг хангасан аж ахуйн нэгж нь тусгай зөвшөөрөл хүсэх зэрэг байдлаар шийдвэрлэх арга замыг судлах нь зүйтэй байна.

ГУРАВ.ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГАД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төсөл нь төрийн аль байгууллагад шинээр үүрэг бий болгож, үүнийг дагалдан тухайн төрийн байгууллагад ямар зардал үүсэх вэ гэдгийг энэ хэсэгт тооцоолох юм. Төрийн байгууллагын хуулиар хүлээсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг дараах үе шатын дагуу тооцоолно.

3.1.Төрийн байгууллагын гүйцэтгэх үүргийг тодорхойлох

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төсөлд зааснаар дараах байгууллагууд шинээр нэмж үүрэг хүлээж байна. Үүнд:

1.Төслийн 8 дугаар зүйлийн 8.1 дэх хэсэгт зааснаар “Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн хугацаагаар олгоно.” гэсний дагуу Хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага;

2.Төслийн 12 дугаар зүйлийн 12.1 дэх хэсэгт “Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг санхүүгийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн хугацаагаар олгоно.” гэсний дагуу Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага;

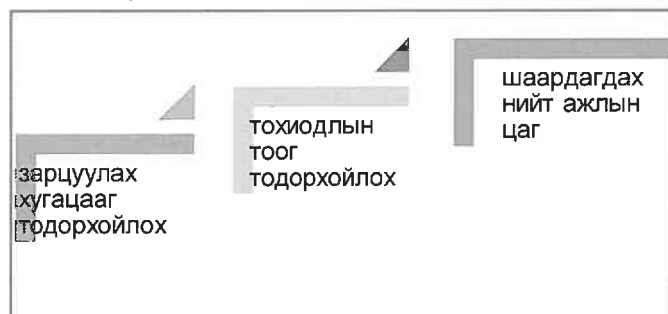
3.Төслийн 19 дүгээр зүйлийн 19.1 дэх хэсэгт “Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд хяналт тавих, зохицуулах ажлыг улсын хэмжээнд мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл /цаашид “Зөвлөл” гэх/ зохион байгуулна.” гэсний дагуу Зөвлөл зэрэг төрийн холбогдох байгууллагууд тус тус үүрэг хүлээсэн байна.

3.2.Хуулиар хүлээсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хүний нөөцийг тодорхойлох:

Өмнөх хэсэгт тогтоосон хуулийн төслөөр чиг үүрэг хүлээж байгаа төрийн байгууллага нь тухайн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн ажил үйлчилгээг иргэн, хуулийн этгээдэд үзүүлэхэд төрийн байгууллага, түүний ажилтан ямар хугацаа зарцуулан гүйцэтгэх болон уг ажил үйлчилгээг нэг жилд хэдэн удаа, /хэдэн иргэн,

хуулийн этгэдэд/ гүйцэтгэх тоо /тохиолдлын тоо/, түүнд шаардагдах нийт ажлын цаг гэсэн гурван үзүүлэлтээр шинээр нэмэгдэж буй чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд төрийн байгууллагад шаардлагатай хүний нөөцийн тоог тооцоолон гаргах юм. Өөрөөр хэлбэл төрийн байгууллагын зардлыг хуулиар хүлээсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хүний нөөцөөр дамжуулан тооцоолох юм.

Чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хүний нөөцийг тогтооход дараах алхамыг гүйцэтгэнэ.

Тухайн ажил үйлчилгээг хэрэгжүүлэхэд **зарцуулах хугацаа** болон **жилд хэдэн удаа уг ажлыг гүйцэтгэх тоо /цаашид “тохиолдлын тоо” гэх/**, шаардагдах нийт ажлын цаг гэсэн 3 үзүүлэлтийг тооцож гаргана.

Зарцуулах хугацааг тодорхойлохдоо чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай ажил, үйлчилгээ буюу стандарт үйл ажиллагаагаар нь задалж, тухайн стандарт үйл ажиллагаа тус бүрт зарцуулах хугацааг салбарын мэргэжилтнүүдтэй ярилцлага хийх, адил төстэй үйлчилгээ байгаа эсэхийг судалж баримжаалах болон аргачлалаар тогтоосон стандарт хугацааг ашиглах зэргээр тогтоов.

1.Хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага:

Хуулийн төсөлд тусгагдсан гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил үйлчилгээ	Чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд зайлшгүй хийгдэх стандарт үйл ажиллагаа	Зарцуулах хугацаа	Тохиолдлын тоо	Хүний нөөцийн хэрэгцээ /цагаар/
		цагаар		
Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн	Тусгай зөвшөөрөл хүсэгчийн ирүүлсэн баримт бичгийг хүлээж авах	8 цаг	14,3 ¹⁸	114,4
	Баримт бичгийг судлах	80 цаг	14,3	1144
	Тусгай зөвшөөрөл олгох шаардлага хангасан, эсэх талаарх санал дүгнэлт боловсруулах	40 цаг	14,3	572
	Тусгай зөвшөөрлийг олгох	8 цаг	14,3	114.4
	Тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой баримт бичгийг архивлах	16 цаг	14,3	228.8
	Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн талаар мэдээллийн сан бий болгох	24 цаг	14,3	343,2
	Тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой гомдол мэдээллийг шийдвэрлэх	40 цаг	14,3	572

¹⁸ Хуулийн этгээдийн зардлыг тооцоосон өмнөх хэсэгт нэг жилд тусгай зөвшөөрөл хүсэх тохиолдлын тоог 14,3 байхаар тогтоосон болно.

**Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхэд
дагалдан гарах зардлын тооцооны тайлан**

хугацаагаар олгоно.	Тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой мэдээллээр олон нийтийг хангах	20 цаг	14,3	286
	Шаардлагатай бусад ажиллагаа	40 цаг	14,3	572
НИЙТ ШААРДЛАГАТАЙ ХУГАЦАА				3946,8 цаг

2.Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага:

Хуулийн төсөлд тусгагдсан гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил үйлчилгээ	Чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд зайлшгүй хийгдэх стандарт үйл ажиллагаа	Зарцуулах хугацаа	Тохиолдлын тоо	Хүний нөөцийн хэрэгцээ /минутаар/
		цагаар		
Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрлийг санхүүгийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Монгол Улсад үүсгэн байгуулагдсан хуулийн этгээдэд 10 жилийн хугацаагаар олгоно.	Тусгай зөвшөөрөл хүсэгчийн ирүүлсэн баримт бичгийг хүлээж авах	8 цаг	1 ¹⁹	8 цаг
	Баримт бичгийг судлах	80 цаг	1	80 цаг
	Тусгай зөвшөөрөл олгох шаардлага хангасан, эсэх талаарх санал дүгнэлт боловсруулах	40 цаг	1	40 цаг
	Тусгай зөвшөөрлийг олгох	8 цаг	1	8 цаг
	Тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой баримт бичгийг архивлах	16 цаг	1	16 цаг
	Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн талаар мэдээллийн сан бий болгох	24 цаг	1	24 цаг
	Тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой гомдол мэдээллийг шийдвэрлэх	40 цаг	1	40 цаг
	Тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой мэдээллээр олон нийтийг хангах	20 цаг	1	20 цаг
	Шаардлагатай бусад ажиллагаа	40 цаг	1	40 цаг
НИЙТ ШААРДЛАГАТАЙ ХУГАЦАА				276 цаг

3.Мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл

Хуулийн төсөлд зааснаар Зөвлөл нь дарга, 4 гишүүнтэй байх бөгөөд Зөвлөлийн гишүүнийг санхүүгийн, шударга өрсөлдөөн, аялал жуулчлалын болон цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний тус тус санал болгосноор Засгийн газар 4 жилийн хугацаатай томилохоор тусгасан байна. Хуулийн төсөлд зөвлөлийн орон тооны бус гишүүдийг шууд тоотой нь зааж өгсөн тул энэхүү тайланд Зөвлөлийн өдөр тутмын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх

¹⁹ Хуулийн этгээдийн зардлыг тооцох өмнөх хэсэгт хонжворт сугалааны тусгай зөвшөөрөл дээр тохиолдлын тоог 1 байхаар тооцож гаргасанг ашиглав.

Ажлын албанд шаардлагатай үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэх хүний нөөцийг тооцоолох юм.

Зөвлөл, түүний Ажлын алба нь мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаатай холбоотойгоор дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр хуулийн төсөлд тусгагдсан байна. Үүнд:

1.хуульд заасан бол тусгай зөвшөөрөл хүсэгч зохих шаардлага шалгуурыг хангаж байгаа эсэхийг хянаж, дүгнэлт гаргах;

2.оролцогчоос цаасаар болон цахимаар гомдол хүлээн авах, шийдвэрлэх, эсхүл харьяаллын дагуу гомдлыг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх;

3.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлага болон хуульд заасан үүргээ биелүүлж байгаа эсэхэд хяналт тавих;

4.ажлын албаны бүтэц, зохион байгуулалт, дүрмийг хэлэлцэж батлах;

5.энэ хууль болон холбогдох бусад хуульд боловсруулж, батлахаар заасан дүрэм, журмыг баталж мөрдүүлэх.”²⁰ Хуулийн төсөлд тусгагдсан эдгээр чиг үүргээс 4 дэх үүргээс бусад нь Зөвлөлийн Ажлын албаны хэрэгжүүлэх ажиллагаа байх тул үүрэг тус бүрээр шаардлагатай хүний нөөцийг тооцоолно.

Хүснэгт 8

Хуулийн төсөлд тусгагдсан гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил үйлчилгээ	Чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд зайлшгүй хийгдэх стандарт үйл ажиллагаа	Зарцуулах хугацаа	Тохиолдлын тоо	Хүний нөөцийн хэрэгцээ /цагаар/
		цагаар		
1.Хуульд заасан бол тусгай зөвшөөрөл хүсэгч зохих шаардлага шалгуурыг хангаж байгаа эсэхийг хянаж, дүгнэлт гаргах;	Тусгай зөвшөөрөл хүсэгчийн ирүүлсэн баримт бичгийг хянаж, судлах	80 цаг	14,3+1	1224 цаг
	Тусгай зөвшөөрөл хүсэгч зохих шаардлагыг хангаж байгаа, эсэх талаар дүгнэлт гаргах	40 цаг	15,3	612
	Дүгнэлтийг Зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэх	24 цаг	15,3	367,2
	Дүгнэлтийг холбогдох байгууллагад хүргүүлэх, холбогдох бусад ажиллагаа	24 цаг	15,3	367,2
	Шаардлагатай бусад ажиллагаа	16 цаг	15,3	244,8
НИЙТ ШААРДЛАГАТАЙ ХУГАЦАА				2815,2

Тодруулга: Хуулийн төсөлд тусгай зөвшөөрөл олгох процедурын талаар тодорхой заагаагүй боловч Зөвлөлийн чиг үүрэгт **тусгай зөвшөөрөл хүсэгчийн** талаар дүгнэлт гаргах чиг үүрэгтэй байхаар заасан нь тусгай зөвшөөрөл олгож байгаа хоёр байгууллага нь Зөвлөлийн дүгнэлтийг зайлшгүй авсан байх ёстой гэж ойлгогдож байна. Иймд Зөвлөл нь хоёр төрлийн тусгай зөвшөөрөл аль алинд энэ чиг үүргийг хэрэгжүүлэх тул тохиолдлын тоог хоёр зөвшөөрлийн нийлбэр тохиолдлын тоогоор тооцож авсан болно.

²⁰ Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1 дэх хэсэг;

Хүснэгт 9

Хуулийн төсөлд тусгагдсан гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил үйлчилгээ	Чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд зайлшгүй хийгдэх стандарт үйл ажиллагаа	Зарцуулах хугацаа	Тохиолдлын тоо	Хүний нөөцийн хэрэгцээ /цагаар/
		цагаар		
2.Оролцогчоос цаасаар болон цахимаар гомдол хүлээн авах, шийдвэрлэх, эсхүл харьяаллын дагуу гомдлыг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх;	Гомдол, мэдээллийг хүлээн авч бүртгэх	2 цаг	100	200 цаг
	Гомдол, мэдээллийг шалгах	40 цаг	100	4000 цаг
	Шалгалтын дүнг гаргах	24 цаг	100	2400 цаг
	Холбогдох хариуг гомдол мэдээлэл гаргагч болон холбогдох байгууллагад хүргүүлэх	8 цаг	100	800 цаг
	Шаардлагатай бусад ажиллагаа	8 цаг	100	800 цаг
НИЙТ ШААРДЛАГАТАЙ ХУГАЦАА				8200 цаг

Тодруулга: Зөвлөл нь шинээр байгуулагдах төрийн байгууллага бөгөөд энэ нь хэдий хэмжээний өргөдөл, гомдол хянах талаар өмнөх туршлага байхгүй тул тохиолдлын тоог баримжаалах байдлаар тогтоов. Иргэдээс төрийн байгууллага, албан тушаалтанд гаргасан өргөдөл, гомдол шийдвэрлэлтийн талаарх судалгаагаар улсын хэмжээнд 2021 онд нийтдээ 641.318 өргөдөл, гомдлыг иргэн, хуулийн этгээдээс төрийн байгууллагад хандан гаргасан байна. Үүнээс 280.0 гаруйг яам, агентлагт, 361.0 орчмыг нутгийн захиргааны байгууллагад хандан гаргасан гэсэн судалгааны дүн байна.²¹ Зөвлөлийн тухайд энэ чиг үүрэг дээр шууд хэрэглэх тохиолдлын тоо байхгүй тул баримжаалан тогтоох аргыг хэрэглэв. Ингэхдээ энэ харилцаанд оролцогчдын хүрээ, гүйцэтгэх чиг үүрэг зэргийг харгалзан үзээд жилд дундажаар 100 орчим өргөдөл, гомдлыг гаргасанг шийдвэрлэх боломжтой гэдгээр тохиолдлын тоог тооцов.

Хүснэгт 10

Хуулийн төсөлд тусгагдсан гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил үйлчилгээ	Чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд зайлшгүй хийгдэх стандарт үйл ажиллагаа	Зарцуулах хугацаа	Тохиолдлын тоо	Хүний нөөцийн хэрэгцээ /цагаар/
		цагаар		

²¹ www.cabinet.gov.mn Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газрын албан ёсны цахим хуудас дахь 2021 онд иргэдээс төрийн байгууллага, албан тушаалтанд хандаж гаргасан өргөдөл, гомдлын шийдвэрлэлтийн тайлан мэдээ

**Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхэд
дагалдан гарах зардлын тооцооны тайлан**

3.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлага болон хуульд заасан үүргээ биелүүлж байгаа эсэхэд хяналт тавих;	Хяналт, шалгалтын төлөвлөгөө гаргах	40 цаг	8	320
	Төлөвлөгөөт болон төлөвлөгөөт бус хяналт, шалгалтыг гүйцэтгэх	100 цаг	8	800
	Хяналт, шалгалтын талаарх тайлан мэдээ бэлтгэх	40 цаг	8	320
	Хяналт, шалгалтын мөрөөр холбогдох этгээдэд шаардлага, мэдэгдэл хүргүүлэх, бусад арга хэмжээ авах	100 цаг	8	800
	Шаардлагатай бусад ажиллагаа	16 цаг	8	128
НИЙТ ШААРДЛАГАТАЙ ХУГАЦАА				2368 цаг

Тодруулга: Зөвлөл нь шинээр байгуулагдах төрийн байгууллага бөгөөд энэ талаар өмнөх туршлага байхгүй тул тохиолдлын тоог баримжаалах байдлаар тогтоов. Хуулийн төслийн тухайд энэ төрлийн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн тоо нь тодорхой хэмжээнд төрийн хяналтад байх буюу хязгаартай байж болзошгүй зэргийг харгалзан хяналт, шалгалтад гүйцэтгэх чиг үүргийг төлөвлөгөөт болон төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалтын ажиллагааг улирал бүр нэг удаа гүйцэтгэхээр тооцов.

Хүснэгт 11

Хуулийн төсөлд тусгагдсан гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил үйлчилгээ	Чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд зайлшгүй хийгдэх стандарт үйл ажиллагаа	Зарцуулах хугацаа	Тохиолдлын тоо	Хүний нөөцийн хэрэгцээ /цагаар/
		цагаар		
4.энэ хууль болон холбогдох бусад хуульд боловсруулж, батлахаар заасан дүрэм, журмыг баталж мөрдүүлэх	Дүрэм, журмын төсөл боловсруулах	80 цаг	10	800
	Холбогдох байгууллага, олон нийтээс санал авах	40 цаг	10	400
	Дүрэм, журмын төслийг Зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулах	32 цаг	10	320
	Дүрэм, журмыг холбогдох этгээд, олон нийтэд түгээх	32 цаг	10	320
	Шаардлагатай бусад ажиллагаа	20 цаг	10	200
НИЙТ ШААРДЛАГАТАЙ ХУГАЦАА				2040 цаг

Тодруулга: Хуулийн төсөлд Зөвлөл нь яг нэрлэн заасан дүрэм журам батлах эрх олгогдоогүй боловч түүний чиг үүрэгт дүрэм, журам батлахаар заасан тул эдгээр нь дотогш чиглэсэн дүрэм журам байхаар тооцож тохиолдлын тоог баримжаалан тогтоосон болно.

	Хуулиар хүлээсэн чиг үүрэг	Чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хугацаа
	1.Хуульд заасан бол тусгай зөвшөөрөл хүсэгч зохих шаардлага шалгуурыг хангаж байгаа эсэхийг хянаж, дүгнэлт гаргах;	2815,2
	2.Оролцогчоос цаасаар болон цахимаар гомдол хүлээн авах, шийдвэрлэх, эсхүл харьяаллын	

**Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхэд
дагалдан гарах зардлын тооцооны тайлан**

Мөрийтэй тоглоомын асуудал эрхэлсэн Зөвлөл	дагуу гомдлыг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх;	8200
	3.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлага болон хуульд заасан үүргээ биелүүлж байгаа эсэхэд хяналт тавих;	2368
	4.энэ хууль болон холбогдох бусад хуульд боловсруулж, батлахаар заасан дүрэм, журмыг баталж мөрдүүлэх	2040
НИЙТ ХУГАЦАА		15423,2

Хуулиар хүлээсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд нийт шаардлагатай хугацаа

д/д	Үүрэг хүлээсэн төрийн байгууллага	Шаардлагатай хугацаа
1	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	3946,8 цаг
2	Сангийн яам	276 цаг
3	Мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл	15423,2 цаг

Шаардлагатай хүний нөөцийг гаргах нь:

Хууль зүй, дотоод хэргийн яам

3946,8 цаг : 8^{22} цаг = 493,3 ажлын өдөр : 200^{23} = 2,46 албан хаагч шаардлагатай байна.

Сангийн яам

276 цаг : 8^{24} цаг = 34,5 ажлын өдөр : 200^{25} = 0,17 албан хаагч шаардлагатай буюу хүний нөөц нэмэх шаардлагагүй, одоо байгаа нөөцөө хуваарилах замаар чиг үүргийг хэрэгжүүлэх боломжтой.

Мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл

15423,2 цаг : 8^{26} цаг = 1927,8 ажлын өдөр : 200^{27} = 9,6 албан хаагч шаардлагатай байна.

²² Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан нэг өдрийн ажлын цаг

²³ Хуанлийн 365 хоногоос Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан нийтээр амрах баярын өдөр, ээлжийн амралт, хагас бүтэн сайн өдөр зэргийг хасаж бодитойгоор ажиллах өдрийг 200 өдөр байхаар тооцохыг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын дөрөвдүгээр хавсралтаар баталсан аргачлалд заасан болно.

²⁴ Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан нэг өдрийн ажлын цаг

²⁵ Хуанлийн 365 хоногоос Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан нийтээр амрах баярын өдөр, ээлжийн амралт, хагас бүтэн сайн өдөр зэргийг хасаж бодитойгоор ажиллах өдрийг 200 өдөр байхаар тооцохыг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын дөрөвдүгээр хавсралтаар баталсан аргачлалд заасан болно.

²⁶ Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан нэг өдрийн ажлын цаг

²⁷ Хуанлийн 365 хоногоос Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан нийтээр амрах баярын өдөр, ээлжийн амралт, хагас бүтэн сайн өдөр зэргийг хасаж бодитойгоор ажиллах өдрийг 200 өдөр байхаар тооцохыг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын дөрөвдүгээр хавсралтаар баталсан аргачлалд заасан болно.

**Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхэд
дагалдан гарах зардлын тооцооны тайлан**

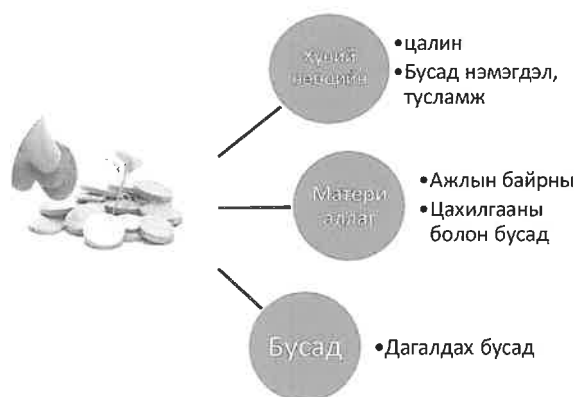
д/д	Үүрэг хүлээсэн төрийн байгууллага	Шаардлагатай хүний нөөц
1	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	2 албан хаагч
2	Сангийн яам	Нэмэгдүүлэх шаардлагагүй
3	Мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл	9,6 албан хаагч буюу 10
4	Хуулийг хэрэгжүүлэхэд нийт шаардагдах хүний нөөц	12 албан хаагч

Дээрх тооцоогоор гарсан 12 албан хаагч дээр Зөвлөлийн орон тооны гишүүд ороогүй болно. Түүнчлэн Зөвлөл нь шинээр байгуулагдаж байгаа байгууллага тул байгууллага бүрт байдаг нийтлэг чиг үүрэг болох бичиг хэрэг, архив, хүний нөөц, санхүү төсөв, үйлчилгээний зэрэг албан хаагчдын тоо мөн багтаагүй болно.

Энэ нь зөвхөн энэ хуулийн төслөөр хүлээсэн Зөвлөлийн үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд түүний Ажлын албанд шаардлагатай албан хаагчийн тоо юм.

3.4. Гарах зардлыг урьдчилан тооцоолох

Хуулиар хүлээсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хүний нөөцийн тоо нь тодорхой болсон тул тухайн төрийн байгууллагад хүний нөөцийг дагалдан дараах төрлийн зардал дагалдаж гардаг гэдгийг мөн харгалзах шаардлагатай. Өөрөөр хэлбэл хүн ажиллахад цалин хөлсний зардлаас гадна ажлын байрны зардал, бичиг хэргийн зардал, шаардлагатай техник хэрэгслийн зардал, бусад дагалдах зардлууд гардаг байна.

Харин манай улсад нэг төрийн албан хаагчийг дагалдан цалин хөлснөөс гадна ажиллах орчинтой холбоотой болон бусад нэмэлт зардал нь ямар байх асуудал одоо хүртэл нэгдсэн стандарт тогтоогүй тул зардлын тооцоог энэ хүргэн дуусгах нь зүйтэй байна.

ДӨРӨВ.ДҮГНЭЛТ

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг дагалдан гарах зардлын тооцоог Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.4 дэх хэсэгт заасны дагуу Засгийн газрын 2015 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар баталсан аргачлалыг баримтлан гүйцэтгэв.

Хуулийн төслийн зохицуулах харилцааны онцлогоос хамааран төсөл нь иргэнд аливаа төрлийн үүрэг хүлээлгээгүйгээс зардал үүсгэхгүй бөгөөд төрийн байгууллага болон тусгай зөвшөөрөл хүсэгч хуулийн этгээдэд тодорхой зардал үүсгэх зохицуулалт агуулсан байлаа.

Хуулиар хүлээсэн хоёр төрлийн тусгай зөвшөөрлийг авахад нэг аж ахуйн нэгжээс зарцуулах хугацааг тооцоолон гаргасан бөгөөд тооцоот тааварын үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл хүсэж төрийн байгууллагад хандахад нэг хуулийн этгээд 226 цаг буюу ажлын 28,2 өдрийг холбогдох баримт бичгийг бэлтгэхэд зориулан, энэ хугацаанд зөвхөн хүний нөөцийн захиргааны зардалд 2.02 сая төгрөгийн зардал гарахаар байна. Хонжворт сугалааны тусгай зөвшөөрөл авахад 369 цаг буюу ажлын 46 өдрийг холбогдох баримт бичгийг бэлтгэхэд зориулан үүний

цаана хүний нөөцийн захиргааны зардалд 3,3 сая орчим төгрөгийн зардал гарах тооцоо гаргалаа. Үүн дээр нэмэгдэн бодит зардалд улсын тэмдэгтийн хураамж, дүрс бичлэгийн тоног төхөөрөмжтэй холбоотой зардал гарахаар байна.

Харин тухайн аж ахуйн үйл ажиллагааг эрхлэн явуулахтай холбоотой хөрөнгө оруулалтын зардлыг энэхүү зардлын тооцоогоор гаргахгүй бөгөөд тэр нь хуулийн этгээдийн бизнесийн үйл ажиллагааны зардал юм.

Хуулийн этгээдэд үүсэх зардлыг буруулах, хялбарчлах шаардлагатай буюу тусгай зөвшөөрөл хүсэгч хуулийн этгээдэд өөр хоорондоо давхардал бүхий олон тооны баримт бичиг бүрдүүлж өгөхийг хуулийн төсөлд жагсаан тусгасан байгааг танах буюу зарим нэг шаардлагагүй баримт бичгийг хасах шаардлагатай гэж үзсэн болно.

Төрийн байгууллагын зардлын тухайд Хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага болон Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь хуульд заасан тусгай зөвшөөрлийг олгох үүргийг хүлээж байгаатай холбоотойгоор дээрх хоёр байгууллагад шинээр хүний нөөцийн хэрэгцээ үүсэх эсэхийг тооцоолсон болно. Ийнхүү тооцоолоход Хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад шинэ чиг үүрэг нэмэгдэж байгаатай холбоотойгоор 2,4 албан хаагч буюу тоймловол 2 албан хаагч нэмэгдэх шаардлагатай бол Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад нэмэгдэх ачаалал нь нэг албан хаагчид хүрэхээргүй байх тул одоо байгаа нөөцөө хуваарилах замаар чиг үүргийг хэрэгжүүлэх боломжтой гэж үзлээ.

Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэгч гол байгууллага болох мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан Зөвлөл шинээр байгуулагдаж байгаа бөгөөд энэ төрлийн харилцаа нь шинээр хуулийн зохицуулалтад орж байгаа анхдагч харилцаа тул төрийн зүгээс иргэний эрх ашгийг хамгаалах зорилгоор зохих төрийн байгууллагыг байгуулах нь зүйтэй гэж үзлээ.

Уг Зөвлөлд энэ хуульд заасан **үндсэн чиг үүргээ** хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хүний нөөцийг тооцоолоход 10 албан хаагч хэрэгцээтэй гэсэн тооцоо гарсан болно. Энэ тооцоогоор гарсан албан хаагчийн тоо нь зөвхөн Зөвлөлийн энэ хуульд заасан үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хүний нөөцийн тоо бөгөөд шинээр байгууллагдах байгууллага тул нийтлэг чиг үүрэг болох бичиг хэрэг, архив, хүний нөөц, санхүү төсөв, үйлчилгээний зэрэг албан хаагч байхыг мөн харгалзан үзэх нь зүйтэй.

Нэгтгэн дүгнэвэл хуулийн төслийн зардал, үр өгөөжийн харилцаа нь үр өгөөж нь зардлаасаа илүү байна гэж дүгнэлээ.

-----oOo-----

БООЦООТ ТААВАР, ХОНЖВОРТ СУГАЛААНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨНИЙ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

ЗАХИАЛАГЧ: ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД ХЭРГИЙН ЯАМ

СУДЛААЧ: М.ЗОЛЗАЯА

АГУУЛГА

- 1. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ**
- 2. ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ**
- 3. ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ**
- 4. ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙГ АШИГЛАН ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ**
  - 1. “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ**
  - 2. “Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ**
  - 3. “Ойлгомжтой байдал” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ**
  - 4. “Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ**
  - 5. “Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ**
- 5. ДҮГНЭЛТ, ЗӨВЛӨМЖ**

НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Энэхүү хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх судалгааг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын гуравдугаар хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлал”-ын дагуу “Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль”-ийн төсөлд хийсэн болно.

Үнэлгээний ажлын зорилго нь дээр дурдсан хууль, аргачлалд заасан тодорхой шалгуур үзүүлэлтийн дагуу дүн шинжилгээ хийх, үр нөлөөг тооцож, давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах, хуулийн төслийн зүйл, хэсэг, заалтыг ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой, хүлээн зөвшөөрөгдөх байдлаар боловсруулах болон хуулийн төслийн боловсруулалтын чанарыг сайжруулахад чиглэсэн дүгнэлт, зөвлөмж өгөхөд оршино.

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төсөл /Цаашид “Хуулийн төсөл” гэх/ нь 7 бүлэг, 24 зүйлтэй бөгөөд хуулийн зорилт нь *“Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх нийтлэг зохицуулалтыг бий болгох, бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, хүчингүй болгох, үйл ажиллагааг зохицуулах, хяналт тавих, бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд оролцогчийн эрх ашгийг хамгаалахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино”* гэж зохицуулсан байна.

Хуулийн төсөл нь төрөлийн хувьд анхдагч хуулийн төсөл¹ бөгөөд 7 бүлэг бүхий дараах агуулгатай байна. **Үүнд:**

1. Нийтлэг үндэслэл
2. Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааны нийтлэг зохицуулалт
3. Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл
4. Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл
5. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, оролцогч
6. Мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл
7. Бусад

Мөн хуулийн төслийг дагаж хүчин төгөлдөр үйлчилж буй дараах 9 хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар төсөл боловсруулсан байна. **Үүнд:**

1. Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хууль;
2. Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хууль;
3. Онцгой албан татварын тухай хууль;
4. Зөвшөөрлийн тухай хууль;

---

¹ Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.1 дэх хэсэг “Хууль санаачлагч нийгмийн харилцааны төлөв байдал, тулгамдсан асуудлыг судалсны үндсэн дээр шинээр үүссэн харилцааг хуулиар зохицуулах шаардлагатай, эсхүл тухайн нийгмийн харилцааны эрх зүйн зохицуулалтыг нарийвчлан шинэ хуулиар зохицуулах шаардлагатай гэж үзвэл анхдагч хуулийн төсөл боловсруулна”

5. Иргэний хууль;
6. Мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хууль;
7. Зөрчлийн тухай хууль;
8. Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль;
9. Төрийн албаны тухай хууль.

ХОЁР. ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ

Тус үнэлгээний ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан, аргачлалд дурдсан 6 шалгуур үзүүлэлтээс 5 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо. **Үүнд:**

1. “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ
2. “Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ
3. “Ойлгомжтой байдал” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ
4. “Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ
5. “Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ

“Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зорилго нь үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцэж буй байдал, хуулийн төсөлд тусгагдсан зохицуулалтууд нь хуулийн төслийн зорилгод хүрэх боломжтой эсэхийг үнэлнэ.

Энэхүү үнэлгээг хийхдээ хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага, хуулийн төслийн зорилго болон зорилгод хүрэхэд чиглэгдсэн, мөн түүнийг тодорхой илэрхийлж чадахуйц арга хэмжээ, зохицуулалтыг сонгож авсан болно.

“Практикт хэрэгжих боломж” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд тухайн хуулийн төслийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх буюу хэрэгжүүлэх боломжтой эсэхийг, тухайлбал, хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээд байгаа эсэх, тэдгээр этгээдэд тухайн хуулийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломж, бололцоо (санхүү, хүний нөөц зэрэг) байгаа эсэхийг шалгаж тооцно.

“Ойлгомжтой байдал” шалгуур үзүүлэлтийг хуулийн төсөл нь түүнийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүдэд ойлгомжтой, логик дараалалтай томъёологдсон эсэхийг шалгах үүднээс хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг хянах байдлаар үнэлгээг хийхээр сонголоо.

“Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” шалгуур үзүүлэлтээр хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтөөр төрийн байгууллагад шинээр олгох эрх хэмжээ болон бусад иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад хүлээлгэсэн үүрэг нь бодит байдалд хэрэгжих боломжтой эсэхийг судлах байдлаар үнэлнэ.

“Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг бүхэлд нь Үндсэн хууль холбогдох бусад хуульд нийцсэн эсэхийг аргачлалд заасан асуултад хариулах байдлаар үнэлгээг хийхээр тооцов. Түүнчлэн, хуулийн төсөл болон түүнийг дагаж нэмэлт, өөрчлөлт орох хуулийн төслүүдтэй харилцан уялдаатай эсэх дээр үнэлгээ өгөх болно.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1 дэх хэсэгт *“Хууль тогтоомжийн төслийг баталснаар тухайн хууль тогтоомжийн үйлчлэх хүрээнд хамрагдах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд үүсэх зардлын тооцоог тухай бүр гаргаж, зардал, үр өгөөжийн харьцааг энэ хуулийн 12.1.4-т заасан аргачлалын дагуу тодорхойлно”* гэж заасан учир “Зардал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зардлыг “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал”-ын дагуу тусад нь тооцохоор шийдвэрлэсэн тул энэхүү шалгуур үзүүлэлтийг сонгох шаардлагагүй гэж үзэв.

ГУРАВ. ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

“Зорилгод дүн шинжилгээ хийх” гэсэн шалгах хэрэгслээр хуулийн төсөлд тусгасан зохицуулалт, арга хэмжээ тухайн хуулийн төсөлд тавьсан зорилгыг биелүүлэхэд чиглэсэн эсэх, зорилгод хүрэх байдалд дүн шинжилгээ хийх бөгөөд дараах байдлаар дүн шинжилгээ хийнэ. **Үүнд:**

№	Хуулийн төсөл	Дүн шинжилгээ хийх
1	Хуулийн төслийн 1 дүгээр бүлэг “Нийтлэг үндэслэл”, 2 дугаар бүлэг “Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааны нийтлэг зохицуулалт”, 3 дугаар бүлэг “Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл”, хуулийн төслийн 4 дүгээр бүлэг “Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл”	Хуулийн төсөлд зорилгод хүрэхэд чиглэсэн хэд хэдэн зохицуулалт, арга хэмжээг тусгасан бол арга хэмжээ, зохицуулалт бүрт дүн шинжилгээ хийж, тэдгээрийн зорилгод хүрэх боломжийг харьцуулна
2	Хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг хуулийн төсөл болон түүнийг дагаж нэмэлт өөрчлөлт орох хуулийн төслүүд бүхэлд нь орно.	Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд хуулийн төсөл боловсруулах болсон зорилго, түүнийг батлан гаргах хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлсон тохиолдолд хуулийн төсөлд энэ талаар хэрхэн тусгасан талаар харьцуулан бичиж, тухайн зохицуулалт, арга хэмжээ зорилгод хүрэх боломжтой байна уу, хуулийн төсөлд боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцсэн

		байна уу гэдэгт дүн шинжилгээ хийж харьцуулна

“Практикт турших” гэсэн шалгах хэрэгслийн хүрээнд тухайн хуулийн төслийн зохицуулалтад тусгасан дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлэх байгууллага байна уу, оролцогч нар ямар эрх, үүрэгтэй оролцох боломжтой зэрэгт дүн шинжилгээ хийх болно. **Үүнд:**

Хуулийн төслийн 5 дугаар бүлэг “Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, оролцогч”, мөн төслийн 6 дугаар бүлэг “Мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл”-ийн харилцааг зохицуулсан байна.

“Ойлгомжтой байдлыг шалгах” гэсэн шалгах хэрэгслийн хүрээнд хуулийн төслийн зохицуулалт нь бүхэлдээ тухайн хуулийг хэрэгжүүлэх, хэрэглэх этгээдэд ойлгомжтой томъёологдсон эсэхийг дараах байдлаар шалгаж тогтооно. **Үүнд:**

1. Хуулийн төсөлд хамаарах этгээдүүд хуулийн төсөл, түүний зохицуулалтыг нэг мөр ойлгож, хэрэгжүүлэх боломжтой байгаа эсэх;
2. Хуулийн төслийг боловсруулахдаа Хууль тогтоомжийн тухай хууль, “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлал”-ыг баримталсан эсэх.

“Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдлын судалгаа хийх” гэсэн шалгах хэрэгслийн хүрээнд хуулийн төсөлд тодорхой этгээдэд үүрэг хүлээлгэсэн, төрийн байгууллагад шинэ бүтэц бий болгох, чиг үүрэг нэмэх зэрэг зохицуулалт тусгагдсан учир үүнтэй холбоотой судалгаа хийх болно.

“Хуулийн төслийн уялдаа холбоог шалгах” гэсэн шалгах хэрэгслийн хүрээнд холбогдох аргачлалын дагуу тавигдсан асуултад хариулах замаар хуулийн төслийн уялдаа холбоог тогтоох болно.

ДӨРӨВ. ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙГ АШИГЛАН ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ

4.1. “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ

Шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээний энэ хэсэгт тухайн хуулийн төслийн 1, 2, 3, 4 дүгээр бүлэгт дүн шинжилгээ хийж, үнэлгээ хийх болно. Учир нь хуулийн тус хэсгүүдэд хуулийн төсөлд тавьсан зорилго руу чиглэсэн гол харилцааг зохицуулсан болохыг харж болно. Түүнчлэн, хуулийн төслийн зорилго нь үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцэж буй байдал, хуулийн төсөлд тусгагдсан зохицуулалтууд нь хуулийн төслийн зорилгод хүрэх боломжтой эсэхэд мөн үнэлгээ өгөх болно.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалаас² үзвэл дараах байдлаар хууль зүйн үндэслэл, практик шаардлагыг тусгасан бөгөөд хуулийн төсөлтэй харьцуулах замаар дараах байдлаар үнэлгээ өгөв. Үүнд:

№	Хуулийн төслийн үзэл баримтлал	Хуулийн төсөлд тусгагдсан байдал
1	Хууль зүйн үндэслэл хэсэгтээ Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1 дэх хэсэгт “үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журмыг хангах нь төрийн үүрэг мөн” гэж, мөн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.4 дэх хэсэгт “хувийн аж ахуй эрхлэх эрхтэй” гэж тус тус заасныг үндэслэсэн байна. Түүнчлэн, Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.4.4 дэх хэсэгт “Санхүү, эдийн засгийн чиглэлээр: эд мөнгөний хонжворт сугалаа гаргах” гэж, мөн зүйлийн 15.5.8 дахь хэсэгт “Хууль зүйн чиглэлээр: төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх” гэж, мөн хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.3 дахь хэсэгт “Тухайн төрлийн аж ахуйн үйл ажиллагаанд хамаарах тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой нарийвчилсан журмыг тус тусын хуулиар зохицуулна” гэж тус тус заасныг үндэслэн тэр хүрээнд хуулийн төслөө	Одоогийн хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хуулийн хүрээнд аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн холбогдох хэсэгт заасны дагуу бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийг боловсруулж байгаа нь хуулийн үндэслэлтэй байна. Гэсэн хэдий ч 2022 оны 06 дугаар сарын 17-ны өдөр батлагдаж, 2023 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэх Зөвшөөрлийн тухай хуулийн дагуу аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль хүчингүй болж байгаа. Хуулийн төслийг дагалдаж нэмэлт өөрчлөлт орох хуулийн төсөлд Зөвшөөрлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулахаар байна. Тус хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлд “Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 8.1 дүгээр зүйлийн 6 дахь хэсгийн 6.5 дахь заалтын “эд мөнгөний хонжворт сугалаа гаргах” гэснийг “хонжворт сугалаа зохион байгуулах үйл ажиллагаа эрхлэх” гэж, мөн зүйлийн 11 дэх хэсгийн 11.4 дэх заалтын “төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын” гэснийг “бооцоот таавар зохион байгуулах” гэж тус тус өөрчилсүгэй” гэж өөрчлөлт оруулахаар заасан нь хуулийн хүчин төгөлдөр үйлчлэх хуульд өөрчлөлт оруулахаас гадна, нэр томъёоны хувьд нэг мөр ойлгохоор оруулж өгсөн нь зорилгодоо нийцсэн байна.

² Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны албан ёсны цахим хуудаснаас авсан болно. <https://moh.gov.mn/?topic=%d0%b1%d0%be%d0%be%d1%86%d0%be%d0%be%d1%82-%d1%82%d0%b0%d0%b0%d0%b2%d0%b0%d1%80-%d1%85%d0%be%d0%bd%d0%b6%d0%b2%d0%be%d1%80%d1%82-%d1%81%d1%83%d0%b3%d0%b0%d0%bb%d0%b0%d0%b0%d0%bd%d1%8b-%d1%82%d1%83> 2022 оны Есдүгээр сарын 13-ны өдөр хандав.

	боловсруулж байгааг тусгасан байна.	
2	Хууль тогтоогч хуулийн төслийн үзэл баримтлалдаа “Практик шаардлага”-аа дараах байдлаар тодорхойлжээ. Үүнд: - Одоогийн хүчин төгөлдөр үйлчилж буй Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд заасан “төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх” тусгай зөвшөөрлийг нарийвчлан заагаагүй, зохицуулаагүй, 2006 оноос хойш ийм төрлийн тусгай зөвшөөрлийг олгоогүй болохыг дурдажээ. - Цаашлаад 2021 оны байдлаар албан бус судалгаагаар бооцоот тоглоомын вебсайтад хандаж буй хэрэглэгчдийн тоо 100 мянга давсан, нэг сард 10 тэрбум, түүнээс дээш хэмжээний төгрөгт хүрдэг. 2020 оны Үндэсний статистикийн хорооны судалгаагаар эдийн засгийн гэмт хэрэг 123 бүртгэгдэж, нийт 102,8 тэрбум төгрөгийн	Практик шаардлагаас үзвэл Монголд мөрийтэй тоглоомыг ялгаатай байдлаар хуульчилж, хамрах хүрээг тогтоож, илүү нарийвчлан зохицуулж өгөөгүйгээс болж их хэмжээний эдийн засгийн гэмт хэрэг гарч байгаа болохыг дурдсан байна. Ийм учир энэ төрлийн харилцааг хуулиар зохицуулж, тусгай зөвшөөрөл олгохыг зорьсон байна. Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсэгт “Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх нийтлэг зохицуулалтыг бий болгох, бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, хүчингүй болгох, үйл ажиллагааг зохицуулах, хяналт тавих, бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд оролцогчийн эрх ашгийг хамгаалахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино” гэж зааснаас үзвэл дараах харилцааг зохицуулахаар зорилго тавьсан нь харагдаж байна. Үүнд: - Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх нийтлэг зохицуулалтыг бий болгох; - Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, хүчингүй болгох, үйл ажиллагааг зохицуулах, хяналт тавих; - Бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд оролцогчийн эрх ашгийг хамгаалахтай холбогдсон харилцааг тус тус зохицуулсан байна. Дээрхээс үзвэл хуулийн төслийн зорилго нь үзэл баримтлалд дурдсан практик шаардлагад нийцсэн болохыг харж болно.

	хохирол учирсан байна.	
3	Хуулийн төслийн үзэл баримтлалын 2 дахь хэсэг буюу хуулийн төслийн ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээг тодорхойлсон байна. Ингэхдээ, 1. “бооцоот таавар”, “хонжворт сугалаа” зэрэг нэр томъёог тодорхойлж, ялгааг гаргах, ямар тоглоом хамааруулахыг тодорхой болгохыг зорьсон байна. 2. Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааг тодорхойлж, энэ төрлийн үйл ажиллагаа эрхлэхэд баримтлах нийтлэг шаардлагыг тогтоож, 3. Хяналт тавих зөвлөлийг байгуулах, түүний үйл ажиллагааг зохицуулахаар хуулийн төслийн бүтэц, хамрах хүрээгээ боловсруулсан байна.	Хуулийн үзэл баримтлалд ерөнхий 3 бүтцийн хүрээнд хуулийн төслийг боловсруулахаар зорьсон байна. 1. Хэдий нэр томъёог тодорхой болгож, ялгааг гаргаж, ямар тоглоомыг хамруулахыг заахаар зохицуулсан ч энэ эрхээ өөр этгээд батлахаар “эрх шилжүүлэх харилцаа”-аар дараах байдлаар зохицуулж өгчээ. Үүнд: Төслийн 4.1.4 дахь хэсэг “<i>бооцоот таавар</i>” гэж оролцогч болон зохион байгуулагчийн аль аль нь үр дүнг нь урьдчилан мэдэх, эсхүл үр дүнд нь нөлөөлөх боломжгүй үйл явдлын талаар бооцоо тавигчид хоорондоо, эсхүл бооцоо тавигч болон зохион байгуулагч хоорондоо бооцоот үйл явдлын үр дүнг тааварлаж, тогтоосон дүрмийн дагуу бооцоо тавих үйл ажиллагааг; Төслийн 4.1.12 дахь хэсэг “<i>хонжворт сугалаа</i>” гэж хонжворт сугалаанд оролцогчдын дундаас тохиолдлын азаар азтан шалгаруулж худалдан авсан сугалааны тасалбарын орлогоос бүрдсэн сугалааны сангаас хонжвор олгох үйл ажиллагааг; Төслийн 4.1.10 дахь хэсэг “<i>үйл явдал</i>” гэж бооцоот таавар зохион байгуулах спортын тэмцээн, цахим спортын тэмцээн, уралдаан, урлаг, соёлын наадмын шалгаруулалт зэрэг зохион байгуулалттай арга хэмжээг; Төслийн 21.2 дахь хэсэг “<i>Бооцоот таавар зохион байгуулж болох үйл явдлын нэр төрлийн жагсаалт, бооцоот тааврын</i>

	<i>дүрэм боловсруулахад баримтлах зарчим, бооцооны дээд хэмжээг Зөвлөл батална”</i> Гэж тус тус ялгаатай хуульчилж, тодорхойлж өгсөн байгаа хэдий ч дээр дурдсан хоёр нэр томъёо буюу мөрийтэй тоглоомд ямар тоглоом хамааруулахыг тодорхой болгоогүй байна. Харин “үйл явдал” гэж томъёолж, уг үйл явдлын нэр төрлийн жагсаалт, бооцооны дээд хэмжээг Зөвлөл батлахаар тусгасан байгаа нь хуулийн үзэл баримтлалтай нийцэхгүй байна. Учир нь хуулийн үзэл баримтлал дээр “Үйл явдал” буюу ямар бооцоо байхыг тодорхой зааж өгнө гэх байдлаар тусгасан байгааг анхаарах нь зүйтэй. Өнөөдрийн байдлаар мөрийтэй тоглоомын дэлхийн зах зээл 2026 он гэхэд 59,7 хувиар буюу 458.93 тэрбум доллар болж өсөх хандлагатай³ байгаа тухай судалгаа гарсан байна. Хонжворт сугалаа Их Британид нийтлэг 4 төрөлтэй⁴ бол, бооцоот тоглоом нь спортын төрөл, уралдаанаас хамаарч олон төрөлтэй⁵ байна. Дээрхээс үзвэл хонжворт сугалаа, бооцоот тоглоомын үйл явдал, төрөл, хэлбэр нь маш олон янз учир энэ төрлийн харилцааг эрх шилжүүлэх харилцаагаар зөвлөлд олгосон байгаа зөв гэж харахаар байна. Учир нь хуулиар нэгэнт тогтоогоод жагсаалт гаргаад өгвөл хожим үүнд хамаарахгүй үйл явдал хуулийн зохицуулалтад хамаарахгүй байх эрсдэл үүсэхийг үгүйсгэхгүй.

³ Gambling Global Market Report 2022, By Type, Channel Type, End-User- Product Image Gambling Global Market Report 2022, By Type, Channel Type, End-User https://www.researchandmarkets.com/reports/5550021/gambling-global-market-report-2022-by-type?utm_source=CI&utm_medium=PressRelease&utm_code=c4iv82&utm_campaign=1679686+-+Global+Gambling+Markets+Report+2022-2026+%26+2030%3a+Increasing+Popularity+of+Gambling+Apps+and+Social+Gambling+will+Propel+the+Growth+of+the+Market+Going+Forward&utm_exec=chdo54prd

⁴ Lotteries - Guidance Fact Sheet Gambling Act 2005 by the Royal Borough of Kensington and Chelsea, p3.

⁵ 1xbet томоохон бооцоот тоглоомын цахим хуудаснаас авсан мэдээлэл болно.

4	Хуулийн үзэл баримтлалд хуулийн төсөл батлагдсанаар үүсэх эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагаврыг түүний үйл ажиллагаанд татвар ногдуулах боломжтой гэх байдлаар дүгнэж, үүнийг дагаж татварын зарим хуулиудад өөрчлөлт оруулахаар төсөл бэлдсэн байна.	Хуулийн төслийг дагаж Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хууль, Онцгой албан татварын тухай хуульд тус тус нэмэлт өөрчлөлт орж байгаа юм байна. Ингэхдээ, Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.2.3 дахь заалтыг <i>“хонжворт сугалаа, төлбөрт тааврын хонжворын орлогын дүнд 20 хувиар”</i> гэж Онцгой албан татварын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4.2 дахь хэсэгт <i>“бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа татвар төлөгчийн үйл ажиллагааны нийт орлогоос хонжворт олгосон дүнг хассан дүнгийн 30 хувиар”</i> гэж тус тус өөрчлөн найруулахаар болсноос үзвэл бооцоот таавар, хонжворт сугалаанаас ашиг хүртэж буй оролцогчид орлогын 20 хувь, үйл ажиллагаа эрхэлж буй этгээдэд хонжворт олгосон дүнг хассан дүнгийн 30 хувиар тус тус татвар ногдуулахаар болсон байна. Хуулийн дээрх төсөл нь Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд хууль бусаар эрхэлж буй бооцоот таавар, хонжворт сугалаа зэрэгт татвар ногдуулах боломжтой гэх зорилготой нийцэж байгаа хэдий ч дараах хэд хэдэн зүйлийг анхаарах шаардлагатай байна. Үүнд: - Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийн 21 дүгээр зүйлийн 21.2.3 дахь заалтад <i>“хонжворт сугалаа, төлбөрт тааврын хонжворын орлогын дүнд 20 хувиар”</i> гэж заасны “төлбөрт таавар” гэх нэр томъёог хуулийн төсөлтэй нийцүүлэх шаардлагатай байна. Ингэснээр, нэр томъёоны хувьд нэг мөр ойлгох шаардлага хангагдах болно. Учир нь хуулийн төсөлд “бооцоот таавар” гэж томъёолсон байгаа учир “төлбөрт

		таавар” биш хуулийн төсөлд хэрэглэж буй “бооцоот таавар” гэх нэр томъёог хэрэглэх шаардлагатай байна. Хуулийн төсөлд “төлбөрт таавар” гэх нэр томъёог огт хэрэглээгүй байна. - Оролцогч нь 20 хувь, үйл ажиллагаа эрхлэгч 30 хувиар татвар ногдуулж буй үндэслэлээ тодорхой болгох, татвар ногдуулах эдийн засгийн үр нөлөө бий болох хуулийн үзэл баримтлалтай нийцэж байгаа ч хэт ерөнхий байна. Иймд гадны орны сайн туршлага, орлого, зарлагын уялдаа, бооцоо, сугалааны хэмжээ, үйл явдлын хэлбэр, төрөл, зорилгоос хамаарч бусад улс оронд уян хатан байдлаар татвар ногдуулдаг байна. Жишээ нь Их Британи улсад “Incidental Non-Commercial Lotteries” буюу худалдааны зорилгогүй, сайн дурын үйл ажиллагаанд зориулан зохион байгуулагдах төрөл бүхий хонжворт сугалаанд тусгай зөвшөөрөл шаардахгүйгээс гадна, татвар ногдуулдаггүй⁶ бол Их Британи улсын ихэнх хэсэгт хонжворт сугалааг хожсон оролцогчид татвар огт ногдуулдаггүй⁷ байна. Харин Австрали улсад бооцоот таавраас олсон жилийн орлого нь 150,000 Австрали доллараас давсан тохиолдолд 15 хувь⁸ байхаар хуульчилсан байна. - Хуулийн төслийн 3 дугаар зүйлийн 3.3 дахь хэсэгт “Бизнесийн үйл ажиллагаагаа идэвхжүүлэх,

⁶ Lotteries - Guidance Fact Sheet Gambling Act 2005 by the Royal Borough of Kensington and Chelsea, 3(a), p3.

⁷ DNS Accountants, *Tax on Lottery winning in UK*, <https://www.dnsassociates.co.uk/blog/taxes-on-lottery-winnings-in-uk>

⁸ <https://www.wa.gov.au/organisation/departments/department-of-finance/betting-tax#:~:text=Betting%20tax%20is%20calculated%20at,the%20date%20of%20the%20bet.> Баруун Австарлийн Засгийн Газрын албан ёсны цахим хуудас

		хэрэглэгчээ урамшуулах зорилгоор хэрэглэгчдэд үнэ төлбөргүйгээр сугалааны эрх олгох, сугалаа зохион байгуулж, азтан шалгаруулж, хонжвор олгох явдал нь энэ хуулийн зохицуулалтад хамаарахгүй” тухай зохицуулсан байна. Төслийн уг зохицуулалтыг илүү нарийвчлан Их Британи болоод бусад улсын жишигтэй ижил худалдааны зорилгогүй, сайн дурын үйл ажиллагаанд зориулах бүхий хонжворт сугалааг тусгаж өгч найруулан өөрчлөх нь зүйтэй гэж үзэж байна. Жишээ нь хуулийн төслийн тус хэсэг доор “тайлбар” оруулах замаар дэлгэрэнгүй тайлбарлаж болно. Тодруулбал, энэ төрлийн үйл ажиллагааг урьдчилж зөвлөлд мэдэгдэх замаар зөвшөөрөл авдаг, эсхүл бизнесийн үйл ажиллагааны чиглэл, хэрэглэгч мөн эсэхийг баталгаажуулахтай холбоотой эсхүл зөвлөлөөс баталсан үйл явдлын жагсаалтад багтаагүй үйл явдал байх зэргээр нарийн тодруулах.
5		Хуулийн төсөлд тусгагдсан зохицуулалтууд нь хуулийн төслийн зорилгод хүрэх боломжтой эсэхэд өгсөн үнэлгээ: Өмнө дурдсанчлан, хуулийн төсөл нь (1) Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх нийтлэг зохицуулалтыг бий болгох; (2) Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, хүчингүй болгох, үйл ажиллагааг зохицуулах, хяналт тавих; (3) Бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд оролцогчийн эрх ашгийг хамгаалахтай холбогдсон гэх үндсэн 3 төрлийг харилцааг тус тус зохицуулах зорилготой байна. - Хуулийн төслийн 2-р бүлэг “Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааны нийтлэг зохицуулалт” нь энэ төрлийн үйл ажиллагаанд тавигдах нийтлэг шаардлага, зарчим, хориглох зүйлсийг тусгасан нь хуулийн төслийн 1-р зорилгод хүрэх боломжтой байна.

	- Хуулийн төслийн 3-р бүлэг “Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл”, 4-р бүлэг “Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл” тус тус тусгай зөвшөөрлийг төрлөөр нь ялгаатай байдлаар зохицуулж, хэрхэн, хэн, ямар хугацаатай олгох, тавигдах тусгайлсан шаардлага, хүчингүй болгох үндэслэл зэргийг тусгасан нь хуулийн төслийн 2-р зорилго буюу тусгай зөвшөөрөл олгох, хүчингүй болгох үйл ажиллагааг зохицуулах зорилгод хүрэх боломжтой байна. - Хуулийн төслийн 5-р бүлэг “Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, оролцогч”, 6-р бүлэг “Мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл” тус тус хуулийн төслийн 3 дахь зорилго болох бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд оролцогчийн эрх ашгийг хамгаалах зорилгыг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн, үүнийг мэргэжлийн зөвлөлөөр дамжуулан хэрэгжүүлэхээр тус байгууллагын эрх зүйн байдлыг дэлгэрэнгүй зааж, эрх, үүргийг тодорхой тусгасан нь зорилгодоо хүрэх боломжтой байна.

4.2. “Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ

Энэ хэрэгслийн хүрээнд тухайн хуулийн төслийн зохицуулалтад тусгасан чиг үүргийг хэрэгжүүлэх байгууллага байна уу, оролцогч нар ямар эрх, үүрэгтэй оролцох боломжтой зэрэгт дүн шинжилгээ хийх болно. **Үүнд:**

Хуулийн төслийн 5 дугаар бүлэг “Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, оролцогч”, мөн төслийн 6 дугаар бүлэг “Мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл”.

Хуулийн төсөлд дараах байдлаар оролцогч нарын эрх, үүргийг тодорхойлж, мөн үүнтэй холбоотой харилцааг буюу хяналт тавих, хуулийн хэрэгжилт хангах чиг үүрэг бүхий байгууллагыг бий болгосон байна. Энэ нь практикт хэрэгжих боломжтой эсэхэд үнэлгээ өгөв. **Үүнд:**

	Хуулийн төслийн 5 дугаар бүлэг “Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, оролцогч”
Оролцогчидын эрх зүйн байдал, томъёолсон байдал	Хуулийн төслийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.8 дахь хэсэгт “оролцогч” гэж өөрийн азыг туршиж сугалааны тасалбар худалдан авч байгаа, эсхүл бооцоот үйл явдлын үр дүнгийн талаар таавар дэвшүүлэн бооцоо тавьж байгаа хүнийг; Хуулийн төслийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.5 дахь хэсэг “бооцоот таавар зохион байгуулах” гэж оролцогчдоос бооцоо цуглуулах, бооцоот тааврын үр дүнг гарсны дараа оролцогчдын хүртэх хонжворын хэмжээг тооцоолж оролцогчдод олгох зэргээр оролцогчид хоорондын, эсхүл оролцогч болон зохион байгуулагчийн хоорондын бооцоот таавар зохион байгуулах үйл ажиллагааг;

	Хуулийн төслийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.13 дахь хэсэг “хонжворт сугалаа зохион байгуулах” гэж хонжворт сугалааны тасалбар худалдаанд гаргаж, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэхийг; Хуулийн төслийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.14 дэх заалт “эрх бүхий этгээд” гэж Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 1.4 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1.1-д заасан этгээдийг гэж тус тус тусгасан байна.
Олгогдсон эрх, үүрэг	Хуулийн төслийн 16 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүрэг 16.1.Энэ хуулийн 5.1.3, 5.1.4-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч дараах эрхтэй байна: 16.1.1.хуульд заасан нөхцөл, шаардлагыг хангаж ажилласан бол тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгуулах; 16.1.2.Хөрөнгө оруулалтын тухай хуульд заасан бусад. Хуулийн төслийн 16 дугаар зүйлийн 16.2. “Энэ хуулийн 5.1.3, 5.1.4-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч дараах үүрэгтэй байна.” 16.2.1.оролцогчийн эрх ашгийг зохих ёсоор хамгаалж, бооцоот таавар болон хонжворт сугалааг оролцогчид шударга, ойлгомжтойгоор зохион байгуулах; 16.2.2.оролцогчтой гэрээ, хэлцэл байгуулахаас өмнө эрсдэлийн талаарх мэдээллийг ойлгомжтойгоор мэдэгдэх; 16.2.3.хонжворыг оролцогчид даруй олгох; 16.2.4.бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд зээлээр оролцуулахгүй байх, оролцогчийн хөрөнгө, бичиг баримтыг барьцаалж тоглуулахгүй байх; 16.2.5.оролцогчийн бичиг баримтыг шалгах, таньж мэдэх; 16.2.6.жил бүр хөндлөнгийн аудитын байгууллагаар санхүүгийн аудит хийлгэх; 16.2.7.оролцогчийн гомдлыг шийдвэрлэж, хариу өгөх; 16.2.8.үйл ажиллагаа тогтворжсоны дараа өөрийн хувьцааны 10-аас доошгүй хувийг Монголын хөрөнгийн биржээр арилжина. Хуулийн төслийн 17 дугаар зүйл. Бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд оролцогч 17.1.Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны оролцогч нь 18 насанд хүрсэн байна. 17.2.Оролцогч нь зохион байгуулагчаас мэдээлэл, тайлбар авах, бооцоо, хонжворын талаарх гомдлоо зохион байгуулагчид гаргаж, шийдвэрлүүлэх эрхтэй байна.

	17.3.Бооцоот үйл явдлын талаар дотоод мэдээлэл эзэмшигч этгээд дотоод мэдээллийг ашиглаж бооцоот тааварт оролцохыг хориглоно. Тайлбар: -Энэ хуульд заасан “дотоод мэдээлэл” гэж бооцоот үйл явдлын талаар албан үүрэгтэйгээ холбоотойгоор олж мэдсэн, нийтийн хүртээл болоогүй, бооцоот тааврын бусад оролцогчдын мэдэх боломжгүй байсан мэдээллийг ойлгоно. “дотоод мэдээлэл эзэмшигч” гэж албан үүрэг, албан тушаалын эрх мэдлийн дагуу дотоод мэдээллийг шууд болон шууд бусаар олж авсан этгээд болон тэдгээрийн холбогдох этгээдийг ойлгоно.
Үнэлгээ	Хуулийн төсөлд тусгагдсанаар “оролцогч” гэж тухайн бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд оролцож байгаа этгээдийг хуульчилж, оролцогчид тухайлсан эрх олгоогүй байна. Харин “Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч”-д үүрэг болгосон зохицуулалтаас үзвэл оролцогчид мөн эрх олгогдсон болохыг харж болно. Тухайлбал, хуулийн төслийн дараах байдлаар бий болгосон үүрэг нөгөө талаас оролцогчид олгогдсон эрх байна. Үүнд: <i>“16.2.Энэ хуулийн 5.1.3, 5.1.4-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч дараах үүрэгтэй байна:</i> 16.2.1.оролцогчийн эрх ашгийг зохих ёсоор хамгаалж, бооцоот таавар болон хонжворт сугалааг оролцогчид шударга, ойлгомжтойгоор зохион байгуулах; 16.2.2.оролцогчтой гэрээ, хэлцэл байгуулахаас өмнө эрсдэлийн талаарх мэдээллийг ойлгомжтойгоор мэдэгдэх; 16.2.3.хонжворыг оролцогчид даруй олгох; 16.2.4.бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд зээлээр оролцуулахгүй байх, оролцогчийн хөрөнгө, бичиг баримтыг барьцаалж тоглуулахгүй байх; 16.2.5.оролцогчийн бичиг баримтыг шалгах, таньж мэдэх;” Дээрх байдлаар хуульчилж өгсөн нь оролцогчид шаардах эрхийг бий болгох буюу эрхээ хэрэгжүүлэх боломжтой гэж үзэж байна. Харин “Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч” гэх нэр томъёог хуулийн төслийн нэр томъёо хэсэгт тайлбарлаагүй, бооцоот таавар, хонжворт сугалаа зохион байгуулах гэх нэр томъёогоор тайлбарласан нь тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид олгосон, үүрэг болгосон эрх, үүрэг мөн эсэх нь хууль зүйн техникийн хувьд хоёрдмол утгатай, эрсдэл бий болгохыг үгүйсгэхгүй. Хуулийн нэр томъёо хэсэгт “бооцоот таавар, хонжворт сугалаа зохион байгуулах” гэх нэр томъёог тайлбарласан хэсэгт “тусгай зөвшөөрөл авсны үндсэн дээр”, эсхүл “тусгай зөвшөөрөл

	эзэмшигч” гэх агуулга бүхий зохицуулалтыг нэмснээр оролцогчийн эрх, үүргийг хэрэгжүүлэх боломжтой гэж үзлээ. Нөгөө талаас, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүргийн харьцаа харьцангуй зохицуулагдсан байна. Тодруулбал, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид 8 төрлийн үүрэг оногдуулсан бол, 2 төрлийн эрх олгогдсоноос нэг нь хугацаагаа сунгуулах бол нөгөөдөх нь хууль ишилсэн, тодорхой биш эрх олгогдсон байна. Үүнээс үзвэл тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх тодорхой хэрэгжих боломжгүй гэж үзэж байна. Жишээ нь ихэнх орнууд хууль бус бооцоот таавар, хонжвор сугалааны хууль бус ажтллагаатай тэмцэх үүднээс эрх бүхий албан тушаалтантай хамтарч ажиллах, үүгээр дамжуулж шалгуулах тусгайлсан эрхтэй⁹ байдаг байна. Ингэснээр, бооцоот таавар зохион байгуулагч нь хууль бус үйл явдалтай шуурхай тэмцэх, илрүүлэх боломжтой байна.

	Хуулийн төслийн 6 дугаар бүлэг “Мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл”
Оролцогчидын эрх зүйн байдал, томъёолсон байдал	Хуулийн төслийн 19 дүгээр зүйлийн 19.1.Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд хяналт тавих, зохицуулах ажлыг улсын хэмжээнд мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл /цаашид “Зөвлөл” гэх/ зохион байгуулна. 19.2.Зөвлөл нь энэ хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж биелэлтийг нь хангуулах чиг үүрэг бүхий орон тооны бус байгууллага мөн. 19.3.Зөвлөл нь дарга, 4 гишүүнтэй байх бөгөөд Зөвлөлийн гишүүнийг санхүүгийн, шударга өрсөлдөөн, аялал жуулчлалын болон цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний тус тус санал болгосноор Засгийн газар 4 жилийн хугацаатай томилно. 19.4.Зөвлөлийн даргыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний санал болгосноор Засгийн газар томилно. 19.5.Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг Засгийн газар батална.

⁹ Asian Racing Federation, *Good Practices In Addressing Illegal Betting A Handbook For Horse Racing And Other Sports To Uphold Integrity*

	19.6.Зөвлөлийн дарга, гишүүдэд үүргээ гүйцэтгэхэд нь туслалцаа үзүүлэх, Зөвлөлийн үйл ажиллагааг хэвийн явуулах нөхцөлийг хангах чиг үүрэг бүхий орон тооны ажлын албатай байна. Зөвлөлийн ажлын албаны орон тооны хязгаарыг Засгийн газар батална. 19.7.Зөвлөлийн ажлын алба /цаашид “Ажлын алба” гэх/-ны бүтцэд улсын ерөнхий байцаагч, улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагч ажиллана. Зөвлөлийн дарга улсын ерөнхий байцаагч байх бөгөөд улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагчийг томилж, чөлөөлнө. 19.8.Улсын ерөнхий байцаагчийн эрхийг Засгийн газар, улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагчийн эрхийг улсын ерөнхий байцаагч тус тус олгоно. 19.9.Зөвлөл нь улиралд нэгээс доошгүй удаа хуралдах бөгөөд хурлын шийдвэр нь тогтоол, зөвлөмж хэлбэртэй байна. Шаардлагатай тохиолдолд Зөвлөлийн дарга тухай ээлжит бус хуралдаан зарлан хуралдуулж болно.
Олгогдсон эрх, үүрэг	Хуулийн төслийн 19 дүгээр зүйлийн 19.10.Зөвлөлийн дарга, гишүүнд урамшуулал олгоно. Урамшууллын хэмжээг Засгийн газар тогтооно. 19.11.Зөвлөл улсын хэмжээнд мөрийтэй тоглоомын нөхцөл байдал, түүний сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, цаашдын төлөв байдлын талаар нэгдсэн тайланг Засгийн газарт жил бүр танилцуулна. Хуулийн төслийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1.Зөвлөл нь мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаатай холбоотойгоор дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ: 21.1.1.хуульд заасан бол тусгай зөвшөөрөл хүсэгч зохих шаардлага шалгуурыг хангаж байгаа эсэхийг хянаж, дүгнэлт гаргах; 21.1.2.оролцогчоос цаасаар болон цахимаар гомдол хүлээн авах, шийдвэрлэх, эсхүл харьяаллын дагуу гомдлыг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх; 21.1.3.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлага болон хуульд заасан үүргээ биелүүлж байгаа эсэхэд хяналт тавих; 21.1.4.ажлын албаны бүтэц, зохион байгуулалт, дүрмийг хэлэлцэж батлах;

	21.1.5.энэ хууль болон холбогдох бусад хуульд боловсруулж, батлахаар заасан дүрэм, журмыг баталж мөрдүүлэх. Хуулийн төслийн 22 дугаар зүйлийн 22.3.Улсын байцаагч нь дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ: 22.3.1.холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих; 22.3.2.хяналт шалгалтын ажилд шаардлагатай мэдээлэл, баримт бичгийг холбогдох байгууллага, албан тушаалтан, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс үнэ төлбөргүй гаргуулан авах; 22.3.3.хяналт шалгалт хийх объектод саадгүй нэвтрэн орох, хяналт шалгалтын явцад зөрчлийн ул мөр, нотлох баримт цуглуулах, зөрчлийн талаарх ач холбогдол бүхий бусад байдлыг тодруулах зорилгоор шалгагдаж байгаа этгээдийн бие, албан тасалгаа, бичиг баримт, компьютер, эд зүйлд үзлэг хийх, шаардлагатай баримт материал, эд зүйлийг түр хураан авах; 22.3.4.бооцоот тоглоомын үйл ажиллагааны явцын хяналтын дуу, дүрс, бичлэгийг шалгах; 22.3.5.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх, үүрэг.
Үнэлгээ	Дээрхээс үзвэл, хуулийн төслийн зохицуулалтад тусгасан чиг үүргийг хэрэгжүүлэх байгууллагаар Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд хяналт тавих, зохицуулах ажлыг улсын хэмжээнд мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл /цаашид “Зөвлөл” гэх/ хэрэгжүүлэхээр зохицуулсан байна. Зөвлөлийг орон тооны бус 4 гишүүнтэй байхаар зохицуулсан бөгөөд ажлын албатай байхаар, түүний урамшуулал, орон тооны бүтэц зэргийг Засгийн газар батлахаар зохицуулсан байна. Зөвлөлд мөрийтэй тоглоомд хяналт тавихаар бусад улсын байцаагчтай ижил бүхий хяналт шалгалт хийх зэрэг эрх олгогдсон байна. Дээрх зохицуулалттай холбоотой дараах анхаарах зүйлс байна. Хуулийн төслийн 19.8 дахь хэсэгт “Улсын ерөнхий байцаагчийн эрхийг Засгийн газар, улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагчийн эрхийг улсын ерөнхий байцаагч тус тус олгоно” гэж зааснаас үзвэл тусгайлан хуульд заагаагүй эрх олгох гээд байгаа эсэх, эсхүл томилох, чөлөөлөх эсэх нь ойлгомжгүй болсон байна. Хэрвээ шинээр дахин эрх олгох зохицуулалт бол энэ нь хуулийн хувьд боломжгүй. Учир нь хууль хэрэгжүүлэх бүрэн эрхийг хуулийн төсөлд тусгасан байна. Үүнээс давсан эрхийг Засгийн газар олгох нь хууль зүйн техникийн хувьд боломжгүй юм. Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.6 дахь хэсэгт “хяналт шалгалтыг зөвхөн хууль болон

	нийтээр дагаж мөрдөхөөр бүртгэгдсэн эрх зүйн актыг үндэслэн явуулах ба гагцхүү хуулиар эрх олгосон хяналт шалгалтын байгууллага, албан тушаалтан хэрэгжүүлэх” гэж зааснаас үзвэл зөвхөн хуулиар эрх олгогдсон хяналт шалгалтын байгууллага хийхээр байна. Харин томилох, чөлөөлөх тухай зохицуулалт бол хуулийн төслийн тус хэсгийг хуулийн төслийн 19.4 дахь хэсэгт “Зөвлөлийн даргыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний санал болгосноор Засгийн газар томилно” гэж заасан хэсэгтэй уялдуулан зохицуулах хэрэгтэй байна. “Эрх олгох”, “томилох” тухай ойлголтыг хуулийн төсөлд ялгаатай байдлаар зохицуулсан нь хяналт шалгалт хийх эрх бүхий байгууллагын оролцоог ойлгомжгүй зохицуулсан байна.

4.3. “Ойлгомжтой байдлыг шалгах” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ

Ойлгомжтой байдлыг шалгах шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь түүнийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүдэд ойлгомжтой, логик дараалалтай томъёологдсон эсэхийг шалгах үүднээс Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг дараах байдлаар шалгаж тогтоолоо.

Хуулийн төслийн ойлгомжтой байдлыг сайжруулахад чиглэсэн санал дүгнэлт:

А. Хуулийн төсөлд хамаарах этгээдүүд хуулийн төсөл, түүний зохицуулалтыг нэг мөр ойлгож, хэрэгжүүлэх боломжтой байгаа эсэх;			
№	Ойлгомжгүй байгаа хуулийн төслийн зохицуулалт	Тайлбар	Санал
1	Хуулийн төслийн 5 дугаар зүйлийн “5.6-д “Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх эрхгүй этгээд цахим орчинд мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлсэн бол Харилцаа холбооны зохицуулах хороо Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээс тухайн цахим хуудсанд хандахыг	Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх эрхгүй этгээд цахим орчинд мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлсэн бол Харилцаа холбооны зохицуулах хороо бие даан эсхүл иргэний мэдээллийн дагуу хязгаарлах эсэх нь тодорхойгүй байна. Тодруулбал, мэдээллийг	Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх эрхгүй этгээд цахим орчинд мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа талаарх мэдээлэл өгөх, мэдээллийн дагуу шалгалт хийж, Харилцаа холбооны

	хязгаарлах арга хэмжээ авна.”	ямар этгээд хэнд өгөх , хэн Харилцаа холбооны зохицуулах хороонд хандах зэрэг процессыг тодруулах шаардлагатай юм. Мөн мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх эрхгүй этгээд цахим орчинд мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлсэн бол ямар хариуцлага хүлээлгэх талаар Зөрчлийн тухай хууль болон Эрүүгийн хуульд зааж өгөөгүй байна.	зохицуулах хороогоор Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээс тухайн цахим хуудсанд хандахыг хязгаарлах арга хэмжээг авах талаар тодорхой заах буюу энэхүү процессийг тодорхой болгох шаардлагатай. Мөн мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх эрхгүй этгээд цахим орчинд мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлсэн бол ямар хариуцлага хүлээлгэх талаар Зөрчлийн тухай хууль болон Эрүүгийн хуульд зааж өгөх.
2	Хуулийн төслийн 6 дугаар зүйлийн “6.7-д “Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь мөрийтэй тоглоомд оролцуулахгүй хүний бүртгэл хөтөлж болох бөгөөд хариуцлагатай тоглохыг дэмжих үүднээс оролцогч өөрөө, эсхүл түүний гэр бүлийн гишүүн хүсэлт гаргасан бол түүнийг мөрийтэй тоглоомд оролцуулахгүй хүний бүртгэлд оруулна.”	Мөрийтэй тоглоомд оролцуулахгүй хүний бүртгэлд орсон хүн хэсэг хугацааны дараа хүсэлт гаргаж энэ бүртгэлээс хасагдах боломжтой эсэхийг төсөлд зааж өгөөгүй байна. Мөн гэр бүлийн гишүүн энэхүү бүртгэлд оруулах бол гэр бүлийн гишүүн болохоо нотлох шаардлагатай болно. Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь мөрийтэй тоглоомд оролцуулахгүй хүний бүртгэл хөтлөх нь тохиромжгүй юм. Учир нь энэ заалт хэрэгжих,	Мөрийтэй тоглоомд оролцуулахгүй хүний бүртгэлээс хасуулах боломжтой эсэх талаар төсөлд нэмж заах хэрэгтэй. Өөрөөр хэлбэл тухайн хүн дахин тоглох эрхтэй болж болох эсэх. Мөн Гэр бүлийн гишүүнээ мөрийтэй тоглоомд оролцуулахгүй хүний бүртгэлд бүртгүүлэх процессыг тодорхой заах хэрэгтэй. Иймд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь мөрийтэй тоглоомд оролцуулахгүй хүний бүртгэл хөтлөх бус

		хэрэгжилтэд хяналт тавих боломжгүй болно.	Харилцаа холбооны зохицуулах хороо эсхүл Зөвлөл уг бүртгэлийг хөтөлж “мөрийтэй тоглоомд оролцуулахгүй хүний бүртгэл хөтлөх, бүртгэлээс хасах, бүртгэх процесс” гэх мэт нарийвчилсан журам гарган зохицуулах талаар хуулийн төсөлд нэмж заах хэрэгтэй.
3	Хуулийн төслийн 7 дугаар зүйлийн “7.1-т “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд дараах зүйлийг хориглоно: 7.1.2.мөрийтэй тоглоомыг олон нийтэд сурталчлах;”	Энэхүү заалтаас үзвэл мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа явуулах эрх бүхий этгээд нь үйл ажиллагаагаа олон нийтэд сурталчлах эрхгүй байхаар байна. Зар сурталчилгааны тухай хуулийн 3.1.1."зар сурталчилгаа" гэж иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас бараа, ажил, үйлчилгээ, төсөл, үйл ажиллагаа /цаашид "бүтээгдэхүүн" гэх/-ны зах зээлийн эрэлтийг нэмэгдүүлэх, боломжит хэрэглэгчийн анхаарлыг татах зорилгоор олон нийтийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл ~ болон бусад хэлбэрээр түгээсэн мэдээллийг хэлдэг. Мөрийтэй тоглоом зохион байгуулагч нь олон нийтийг оролцуулахын тулд зар сурталчилгаа хүргэж хүмүүсийн анхаарлыг татах шаардлага гарна. Ийнхүү хориглосон заалт нь	Цахим фэйсбүүк пэйж хаяг, вэб сайттай байж болох эсэх бооцоот таавар, сугалааны талаар мэдээллийн самбар, хэвлэмэл материал тарааж болох эсэх гэх мэт мөрийтэй тоглоомыг олон нийтэд сурталчлах, мэдээлэл хүргэх талаар илүү тодорхой, нарийвчилж төсөлд заах.

		хэрэгжих боломжгүй, маргаан дагуулахаар байна.	
4	Хуулийн төслийн 8 дугаар зүйлийн “8.2-т Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл хүсэгч нь дараах бичиг баримтыг ирүүлнэ: 8.2.4.хувьцаа эзэмшигчийн нэр, хаяг, эрхэлж байсан болон эрхэлж байгаа үйлдвэрлэл, үйлчилгээний танилцуулга;”	Энэхүү заалтаас үзэхэд хувьцаа эзэмшигчийн эрхэлж байсан болон эрхэлж байгаа үйлдвэрлэл үйлчилгээ эсхүл хуулийн этгээдийн эрхэлж байсан болон эрхэлж байгаа үйлдвэрлэл үйлчилгээг аль нь болох нь тодорхойгүй байна.	Энэхүү заалтыг илүү тодорхой болгон заах шаардлагатай.
5	Хуулийн төслийн 10 дугаар зүйлийн “10.2-т Бооцоот таавар зохион байгуулагч Зөвлөлийн өгсөн албан даалгаврыг хугацаанд нь биелүүлээгүй тохиолдолд тусгай зөвшөөрлийг гурван сарын хугацаагаар түдгэлзүүлнэ. Бооцоот тааврын тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн хугацаанд зөрчлийг арилгаагүй нь тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох үндэслэл болно.”	Ийнхүү тусгай зөвшөөрөл нь хүчингүй болсон этгээд зөрчлөө арилган дахин тусгай зөвшөөрөл авахаар хандах боломжтой эсэхийг төсөлд зохицуулаагүй байна.	Тусгай зөвшөөрөл нь хүчингүй болсон этгээд зөрчлөө арилган дахин тусгай зөвшөөрөл авахаар хандаж болох эсэх талаар нэмж тодорхой заах.
6	Хуулийн төслийн 17 дугаар зүйлийн “17.1-т Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны оролцогч нь 18 насанд хүрсэн байна.” Хуулийн төслийн 7 дугаар зүйлийн “7.1-т Хуульд өөрөөр заагаагүй бол мөрийтэй тоглоомын үйл	Тухайлбал, Хүүхдийн баяраар хүүхдүүдийн дунд хонжворт сугалаа зарлах нь элбэг байдаг бөгөөд тухайн сугалаанд хүүхдүүд ихэвчлэн оролцдог. Өөрөөр хэлбэл, хүүхдүүд бие даан өөрөө сугалаа авч оролцдог гэсэн үг юм.	Иймд зөвхөн хонжворт сугалааны хувьд Иргэний хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.3.1-т зааснаар бүрэн бус чадамжтай этгээд буюу 14-18 нас хүртэлх насны этгээд нь “...өөрийн үзэмжээр захиран зарцуулахад нь зориулж

	ажиллагаанд дараах зүйлийг хориглоно: 7.1.1.мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд 18 насанд хүрээгүй хүнийг оролцуулах;		шилжүүлсэн эд хөрөнгийг захиран зарцуулах” эрхтэй байдаг тул хонжворт сугалааны оролцогчид тавигдаж буй насны хязгаарыг 14-18 болгож өөрчлөх.
7	Хуулийн төслийн 16 дугаар зүйлийн 16.2.8-т “үйл ажиллагаа тогтворжсоны дараа өөрийн хувьцааны 10-аас доошгүй хувийг Монголын хөрөнгийн биржээр арилжина.”	“үйл ажиллагаа тогтворжсон” гэдгийг ямар шалгуураар тогтоох эсэх нь тодорхойгүй байна.	“үйл ажиллагаа тогтворжсон” гэдгийг төсөлд тодорхойлж заах.
8	Хуулийн төслийн 17 дугаар зүйлийн 17.2-т “Оролцогч нь зохион байгуулагчаас мэдээлэл, тайлбар авах, бооцоо, хонжворын талаарх гомдлоо зохион байгуулагчид гаргаж, шийдвэрлүүлэх эрхтэй байна.”	Хуулийн төслийг бүхэлд нь авч үзвэл оролцогч нь өөр эрх бүхий байгууллагад бооцоо, хонжворын талаарх гомдлоо гаргаж болох талаар зааж өгөөгүй буюу оролцогч нь гомдлоо төслийн 17.2-т зааснаар зөвхөн зохион байгуулагчид гаргаж шийдвэрлүүлэх эрхтэй байхаар зохицуулж өгчээ.	Иймд оролцогч нь зохион байгуулагч, мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл бусад төрийн холбогдох эрх бүхий байгууллагад гомдлоо гаргаж шийдвэрлүүлэх эрхтэй байхаар нэмж заах.
9	Хуулийн төслийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1.2-т “оролцогчоос цаасаар болон цахимаар гомдол хүлээн авах, шийдвэрлэх, эсхүл харьяаллын дагуу гомдлыг эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх” үүргийг Зөвлөл хүлээж байна.	Оролцогч нь зөвхөн мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааны талаар гомдол гаргах эрхтэй байхаар төсөлд заажээ. Харин оролцогч бус этгээдийн мэдээлэл гаргах эрхийн талаар зааж өгөөгүй байна.	Оролцогч бус этгээд мэдээлэл гаргаж болох талаар төсөлд нэмэх буюу төслийн уг заалтыг “оролцогч болон оролцогч бус этгээдээс...” гэх байдлаар өөрчлөх. Тухайлбал, мөрийтэй тоглоомд оролцуулахгүй хүний бүртгэлд бүртгэгдсэн этгээд мөрийтэй

			тоглоом тоголж байгаа талаар оролцогчийн гэр бүлийн гишүүн, төрөл садан нь мэдээлэл, өргөдөл, гомдлоо хэнд хандаж гаргах, тухайн бүртгэлд орсон хүнийг мөрийтэй тоглоом тоглохгүй байхад ямар этгээд хяналт тавих талаар нэмж заах.
10	Хуулийн төслийн 22 дугаар зүйлээс үзвэл хяналт шалгалт нь хоёр хэлбэртэй байхаар байна. 1. Төлөвлөгөөт бус 2. Гүйцэтгэлийн хяналт шалгалт.	Төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалтыг хийх үндэс нь иргэн, хуулийн этгээд гомдол гаргах бөгөөд ийнхүү гомдлын дагуу хянан шалгаж шаардлага хүргүүлнэ. Тухайн шаардлагыг биелүүлсэн эсэхэд Гүйцэтгэлийн хяналт шалгалт хийхээр зохицуулжээ. Эндээс үзвэл мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэгч этгээдийн талаар иргэн, хуулийн этгээд л гомдол гаргасны үндсэн дээр шалгагдах буюу гомдол гаргаагүй тохиолдолд шалгалтад орохгүй байж болохоор байна.	Зөвлөл санаачлан мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааг шалгах талаар заалт нэмэх. Одоогоор “Зарим төрлийн төрийн хяналт шалгалтын үйл ажиллагааг түр зогсоох тухай” хуулийн төсөл хэлэлцэгдэж байгаа. ¹⁰ Уг хуулийн төсөл нь 2024 оны 12 сарын 31-ний өдрийг хүртэл үйлчлэх юм. Иймд мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэгч нь 1 дүгээрт, онцгой буюу мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа, 2 дугаарт, энэхүү хуулийн төсөл хэрэгжиж дууссаны дараа төлөвлөгөөт хяналт шалгалт

¹⁰<https://mojha.gov.mn/?topic=%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BC-%D1%82%D3%A9%D1%80%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D0%BD-%D1%82%D3%A9%D1%80%D0%B8%D0%B9%D0%BD-%D1%85%D1%8F%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%82-%D1%88%D0%B0%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%82%D1%8B>
2022 оны Есдүгээр сарын 26-ны өдөр хандав.

			хийгдэх боломжтой байх тул төсөлд төлөвлөгөөт хяналт шалгалт хийх боломжтой байхаар тусгаж өгөх. ¹¹ Төлөвлөгөөт-хяналт-шалгалтыг-түр-зо (“Зарим төрлийн төрийн хяналт шалгалтын үйл ажиллагааг түр зогсоох тухай” хуулийн төслийг эндээс үзнэ үү.)
Б.	Хуулийн төслийг боловсруулахдаа Хууль тогтоомжийн тухай хууль, “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлал”-ыг баримталсан эсэх.¹²		
1	Хуулийн төслийн 5 дугаар зүйлийн “5.2-т “Энэ хуулийн 5.1.2-т зааснаас бусад мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааг зохих тусгай зөвшөөрөлгүй этгээд эрхлэхийг хориглоно.”	Зөвшөөрөлгүй үйл ажиллагаа эрхэлсэн бол ямар хариуцлага хүлээлгэх вэ гэдэг нь Зөрчлийн тухай хуульд оруулах нэмэлт болон одоогийн мөрдөгдөж буй Эрүүгийн хуулийн 20.17 дугаар зүйл, Зөрчлийн тухай хуулийн 5.7 дугаар зүйлд байхгүй байна. Эрүүгийн хуулийн 20.17 ¹³ дугаар зүйл, Зөрчлийн тухай хуулийн	Иймд төслийн 5.1.2-т зааснаас бусад мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааг зохих тусгай зөвшөөрөлгүй эрхэлсэн этгээдэд ямар хариуцлага хүлээлгэх талаар Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн тухай хуулиудад тодорхой

¹² Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 23, 28, 29, 30 дугаар зүйл, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг хянах байдлаар үнэлгээг гүйцэтгэлээ.

¹³ Эрүүгийн хуулийн 20.17 дугаар зүйл. Мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах

1. Олон нийтийн газар, эсхүл мэдээллийн технологи ашиглан ашиг олох зорилгоор шоо, хөзөр, бусад эд зүйл ашиглан үр дүнг нь урьдчилан төсөөлөх боломжгүй, аз туршиж тоглодог мөрийтэй тоглоом зохион байгуулсан бол дөрвөн зуун тавин нэгжээс арван дөрвөн мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл хоёр зуун дөчин цагаас долоон зуун хорин цаг хүртэл хугацаагаар нийтэд тустай ажил хийлгэх, эсхүл зургаан сараас гурван жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл зургаан сараас гурван жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

2. Үр дүнг нь урьдчилан төсөөлөх боломжгүй, аз туршиж тоглодог хуулиар хориглосон мөрийтэй тоглоомын газар байгуулсан, эсхүл ажиллуулсан бол таван мянга дөрвөн зуун нэгжээс хорин долоон мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл нэг жилээс таван жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл нэг жилээс таван жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

		5.7 ¹⁴ дугаар зүйлүүдийг авч үзвэл зөвшөөрөлтэй, зөвшөөрөлгүй хамаагүй Олон нийтийн газар ашиг олох зорилгоор мөрийтэй тоглоом тоглуулсан л бол зөрчил, гэмт хэрэг болох юм.	заах шаардлагатай байна.
2	Хуулийн төслийн 23 дугаар зүйл. Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага”	Хуулийн төсөл нь Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль нэртэй.	Хуулийн төслийн “23 дугаар зүйлийн нэрэнд “тухай” гэсэн үг нэмэх буюу зүйлийн нэрийг Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага болгон өөрчлөх.
3	Хуулийн төслийн 12 дугаар зүйлийн “12.6-д Хонжворт сугалаа зохион байгуулагч тусгай зөвшөөрлийн хугацаанд тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлага, үүргээ ноцтой зөрчсөн , эсхүл хяналт шалгалтаар илэрсэн зөрчлийг тогтоосон хугацаанд арилгаагүй бол тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгахгүй.”	Энэхүү заалтаас үзвэл тусгай зөвшөөрлийн хугацаанд тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлага, үүргээ ноцтой зөрчсөн бол тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгахгүй байхаар зохицуулжээ. Тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлага, үүргээ ноцтой зөрчсөн болох нь тогтоогдсон байх нь чухал.	Иймд “...үүргээ ноцтой зөрчсөн болох нь тогтоогдсон” гэж нэмэх.
4	Хуулийн төслийн 19 дүгээр зүйлийн “19.9-д “Зөвлөл нь улиралд нэгээс доошгүй удаа хуралдах бөгөөд хурлын шийдвэр нь тогтоол,	Энэхүү заалтад “тухай” гэсэн үгийг ямар агуулгаар оруулсан нь тодорхойгүй байна. “Тухай бүр”, эсхүл “тухай” гэсэн үг энд утга, агуулгын хувьд нийцэхгүй	“Тухай бүр” болгон “бүр” гэсэн үг нэмэх эсхүл “тухай” гэсэн үгийг хасах

¹⁴ Зөрчлийн тухай хуулийн 5.7 дугаар зүйл.Мөрийтэй тоглоом тоглох

1.Олон нийтийн газар ашиг олох зорилгоор шоо, хөзөр, бусад эд зүйл ашиглан үр дүнг нь урьдчилан төсөөлөх боломжгүй, аз туршиж тоглодог мөрийтэй тоглоом тоглосон бол зөрчил үйлдэхэд ашигласан эд зүйл, хэрэгсэл, хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж хүнийг нэг зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

	зөвлөмж хэлбэртэй байна. Шаардлагатай тохиолдолд Зөвлөлийн дарга тухай ээлжит бус хуралдаан зарлан хуралдуулж болно.	байгаа тул илүүц болсон байна.	
5	Хуулийн төслийн 20 дугаар зүйлийн “20.1.3.мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллагатай хамаарал бүхий этгээд биш байх , ашиг сонирхлын зөрчилгүй байх; ”	Энд “байх” гэсэн үг давтагдаж орсон нь найруулгын хувьд заалтыг ойлгомжгүй болгож байна.	Иймд “мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллагатай ашиг сонирхлын зөрчилгүй бөгөөд хамаарал бүхий этгээд биш байх;” болгон өөрчлөх.
6	Хуулийн төсөлд байгаа Монгол хэлний дүрмийн алдаатай бичигдсэн үгс	4.1.2 “нөхцөлтэйгээр” 6.1.4, 6.7 “тоглоомонд” 9.2.1 “вебсайтаар” 12.2.10 “дууриалган” 13.1.2 “азтанг” 22.3.3 “объектод”	4.1.2 “нөхцөлтэйгөөр” 6.1.4, 6.7 тоглоомд 9.2.1 “вэбсайтаар” 12.2.10 “дуурайлган” 13.1.2 “азтаныг” 22.3.3 “объектод” ¹⁵
7	Хуулийн төслийн танилцуулга, үзэл баримтлал	Хуулийн төслийн танилцуулга, үзэл баримтлалд хуулийн төслийг боловсруулахтай холбогдуулан хууль санаачлагчаас авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, хуулийн төслийг олон нийтээр хэлэлцүүлсэн дүн, бусад судалгаа, шинжилгээний тайлангийн дүгнэлтийг тусгаагүй байна.	Төслийн танилцуулгыг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 33 дугаар зүйлд нийцүүлэх.

4.4. “Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ

¹⁵ <https://spellcheck.gov.mn/>

Хуулийн төсөлд тодорхой этгээдэд үүрэг хүлээлгэсэн, хуулийн этгээдэд ачаалал, хүндрэл үүсгэх, эсхүл төрийн байгууллагад шинэ бүтэц бий болгох, чиг үүрэг нэмэх зэрэг зохицуулалт тусгасан байгаа учир “Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдлын судалгаа хийх” гэсэн шалгах хэрэгслийн хүрээнд үнэлгээг хийлээ.

Төслийн 19 дүгээр зүйлд зааснаар Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд хяналт тавих, зохицуулах ажлыг улсын хэмжээнд зохион байгуулах, хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж биелэлтийг нь хангуулах чиг үүрэг бүхий орон тооны бус байгууллага мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл ажиллана. Зөвлөл нь дарга, 4 гишүүнтэй байх бөгөөд Зөвлөлийн гишүүнийг санхүүгийн, шударга өрсөлдөөн, аялал жуулчлалын болон цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний тус тус санал болгосноор Засгийн газар 4 жилийн хугацаатай томилно. Зөвлөлийн даргыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний санал болгосноор Засгийн газар томилно. Төсөлд ийнхүү 4 гишүүнийг санал болгосноор Засгийн газар томилох эрхтэй байгаа бөгөөд хуульд заасан шаардлагыг хангаагүй гишүүнийг санал болгосон тохиолдолд хэрхэх талаар тусгаж өгөөгүй төдийгүй Зөвлөлийн гишүүн зөрчил гаргасан, эсхүл хуульд заасан шаардлагыг хангаагүй болох нь хожим нотлогдсон тохиолдолд хугацаанаас нь өмнө чөлөөлөх, хасах талаар заалт оруулаагүй байна.

Мөн хуулийн төслийн 19 дүгээр зүйлийн 19.6-д Зөвлөлийн дарга, гишүүдэд үүргээ гүйцэтгэхэд нь туслалцаа үзүүлэх, Зөвлөлийн үйл ажиллагааг хэвийн явуулах нөхцөлийг хангах чиг үүрэг бүхий орон тооны ажлын албатай байна. Зөвлөлийн ажлын албаны орон тооны хязгаарыг Засгийн газар батална. Зөвлөлийн ажлын алба /цаашид “Ажлын алба” гэх/-ны бүтцэд улсын ерөнхий байцаагч, улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагч ажиллахаар заажээ. Ажлын албанд улсын байцаагчаас өөр ажилтан байж болох буюу Зөвлөл өөрсдөө ажлын албаа зохион байгуулах эрхтэй байхаар заах шаардлагатай. Учир нь, иргэн, хуулийн этгээдээс ирсэн өргөдөл гомдлыг бүртгэх, улсын байцаагчид шилжүүлэх, хариу хүргүүлэх, шаардлагатай техник технологи гэх мэт ажлын урсгал, хөдөлгөөнийг зохицуулах ажлын алба шаардлагатай болно.

Хуулийн төслийн 19 дүгээр зүйлийн 19.10-т Зөвлөлийн дарга, гишүүнд урамшуулал олгоно. Урамшууллын хэмжээг Засгийн газар тогтооно. Урамшууллын хэмжээг юунд үндэслэж хэрхэн тогтоохыг тодорхой заах хэрэгтэй хэмээн үзэж байна. Учир нь яаж тогтоох нь тодорхойгүй байгаа нь хүлээн зөвшөөрөгдөхөд эрсдэл, маргаан дагуулж болзошгүй.

Зөвлөлийн дарга, гишүүн нь сүүлийн хоёр жил төрийн улс төрийн албан тушаал эрхлээгүй байх ёстой гэсэн шаардлагын 2 жилийн хугацааг бага хэмээн үзэж байна. Учир нь хууль санаачлагч улс төрийн албан тушаал эрхлээгүй байх ёстой гэсэн шаардлагыг нэгэнт тавьсан учир 4 болон түүнээс дээш жил төрийн улс төрийн албан тушаал эрхлээгүй байх шаардлагыг тавих нь зүйтэй байна.

4.5. “Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ

“Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээ буюу хуулийн төслийн уялдаа холбоог шалгах хэрэгслийн хүрээнд дараах асуултад хариулах замаар хуулийн төслийн уялдаа холбоог тогтоолоо. **Үүнд:**

№	Асуулт	Хариулт буюу дүн шинжилгээ
1	Хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх.	Нийцэж байна.
2	Хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томъёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томъёотой нийцэж байгаа эсэх.	Нийцэж байна.
3	Хуулийн төслийн зүйл, заалт төслийн бусад заалттай нийцэж байгаа эсэх.	- Хуулийн төслийн 2 дугаар зүйлийн 2.1-т зааснаар “Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Иргэний хууль, Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн тухай хууль, Зөвшөөрлийн тухай хууль, Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хууль, энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.” Хуулийн төслийн 16 дугаар зүйлийн 16.1.Энэ хуулийн 5.1.3, 5.1.4-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч дараах эрхтэй байна: 16.1.2.Хөрөнгө оруулалтын тухай хуульд заасан бусад. Бооцоот таавар хонжворт сугалааны хууль тогтоомжид Хөрөнгө оруулалтын тухай хууль мөн хамаарах буюу 2.1-т багтаж байгаа тул “Хөрөнгө оруулалтын тухай хууль” гэж нэмэх. - 19.11.Зөвлөл улсын хэмжээнд мөрийтэй тоглоомын нөхцөл байдал, түүний сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, цаашдын төлөв

		байдлын талаар нэгдсэн тайланг Засгийн газарт жил бүр танилцуулна. 21.1.Зөвлөл нь мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаатай холбоотойгоор дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ: Хуулийн төслийн 19 дүгээр зүйлийн 19.11-т заасныг авч үзвэл Зөвлөл улсын хэмжээнд мөрийтэй тоглоомын нөхцөл байдал, түүний сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх талаар арга хэмжээ авах чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр заажээ. Иймд энэхүү чиг үүргийнх нь талаар 21.1-т заасан Зөвлөлийн хэрэгжүүлэх чиг үүрэгт оруулж өгөх.
4	Хуулийн төслийн зүйл, заалт бусад хуулийн заалттай нийцсэн эсэх.	Эрүүгийн хуулийн 20.17 дугаар зүйл.Мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах 1.Олон нийтийн газар, эсхүл мэдээллийн технологи ашиглан ашиг олох зорилгоор шоо, хөзөр, бусад эд зүйл ашиглан үр дүнг нь урьдчилан төсөөлөх боломжгүй, аз туршиж тоглодог мөрийтэй тоглоом зохион байгуулсан бол дөрвөн зуун тавин нэгжээс арван дөрвөн мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл хоёр зуун дөчин цагаас долоон зуун хорин цаг хүртэл хугацаагаар нийтэд тустай ажил хийлгэх, эсхүл зургаан сараас гурван жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл зургаан сараас гурван жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ. 2.Үр дүнг нь урьдчилан төсөөлөх боломжгүй, аз туршиж тоглодог хуулиар хориглосон мөрийтэй тоглоомын газар байгуулсан, эсхүл ажиллуулсан бол таван мянга дөрвөн зуун нэгжээс хорин долоон мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл нэг жилээс таван жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл нэг жилээс таван жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ. Зөрчлийн тухай хуулийн 5.7 дугаар зүйл. Мөрийтэй тоглоом тоглох 1.Олон нийтийн газар ашиг олох зорилгоор шоо, хөзөр, бусад эд зүйл ашиглан үр дүнг нь урьдчилан төсөөлөх

		боломжгүй, аз туршиж тоглодог мөрийтэй тоглоом тоглосон бол зөрчил үйлдэхэд ашигласан эд зүйл, хэрэгсэл, хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж хүнийг нэг зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно. Дээрх Эрүүгийн хуулийн 20.17 дугаар зүйл болон Зөрчлийн тухай хуулийн 5.7 дугаар зүйлд тус тус өөрчлөлт оруулах шаардлагатай юм. Учир нь эдгээр хуулийн заалтаас үзвэл мөрийтэй тоглоом зөвшөөрөлтэй, зөвшөөрөлгүй хамаагүй зохион байгуулсан л бол гэмт хэрэг, зөрчил болохоор байна. Иймд энэ 2 хуулийн эдгээр заалтуудад өөрчлөлт оруулах тухай төсөл бичих шаардлагатай. Харин зөвшөөрөлгүй мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлсэн тохиолдолд гэмт хэрэг, зөрчил байж болох юм.
5	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх.	“7.1.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд дараах зүйлийг хориглоно: 7.1.1.мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд 18 насанд хүрээгүй хүнийг оролцуулах;” “17.1-т Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны оролцогч нь 18 насанд хүрсэн байна.” Энэхүү 2 заалт нь утга агуулгын хувьд адил заалт байна. Тодруулбал, мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд Бооцоот таавар, хонжворт сугалаа орж байгаа бөгөөд мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаанд 18 насанд хүрээгүй хүнийг оролцуулахыг нэгэнт хориглосон заалт байгаа тул дахин 17.1-т заах шаардлагагүй юм.
6	Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх.	Хуулийн төсөлд уг хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан.
7	Хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх.	- Зөвлөлийн гишүүнд олгох урамшууллын талаар дэлгэрэнгүй тусгах; - Оролцогч бус этгээд мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааны талаар өргөдөл, гомдол, мэдээлэл гаргаж болох талаар нэмж тусгах;

		- Тусгай зөвшөөрөл нь хүчингүй болсон этгээд зөрчлөө арилган дахин тусгай зөвшөөрөл авахаар хандаж болох эсэх талаар заах; - Үйл ажиллагаа тогтворжсон гэж юуг ойлгох талаар заах; - Мөрийтэй тоглоомд оролцуулахгүй хүний бүртгэлээс хасуулах боломжтой эсэх талаар заах; - Оролцогч нь зохион байгуулагч, мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл бусад төрийн холбогдох эрх бүхий байгууллагад гомдлоо гаргаж шийдвэрлүүлэх эрхтэй байхаар нэмж заах; - Зөвлөл өөрөө санаачлан мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааг шалгах эрхтэй талаар заалт нэмэх.
8	Хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх.	Хуулийн төслөөр төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан зохицуулалт байхгүй.
9	Төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх.	Хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх зохицуулалт байхгүй.
10	Татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх.	Тухайн хуулийн төсөлд болон дагалдах хуулийн төслүүдээр (Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хууль, Онцгой албан татварын тухай хууль) албан татвар тогтоогоогүй. Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд үйлчилгээний хөлс тогтоосон буюу нэмэлт өөрчлөлт орж байна.
11	Тухайн хуулийн төсөлд тусгасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалтыг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн	Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр эрхлэх аж ахуйн үйл ажиллагааны төрөл 15.5.8.төлбөрт таавар, бооцоот тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх;

	тухай хуульд тусгасан эсэх.	
12	Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх	Хуулийн төсөлд Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгагдаагүй.
13	Хуулийн төслийн зүйл, заалт жендерийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх.	Хуулийн төсөл нь жендерийн эрх тэгш байдлын асуудлыг хөндөөгүй.
14	Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх.	Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдаагүй.
15	Хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх.	Хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдаагүй.
16	Хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх.	Хуулийн төслийн 23 дугаар зүйлийн 23.2-т зааснаар “Энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.”

ТАВ. ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЖ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГСӨН БАЙДАЛ

Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны тухай хуулийн төслийн үр нөлөөг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлал”-ын дагуу үнэлэх ажиллагааг хийлээ.

Хуулийн төслийн үнэлгээг хийхдээ Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан аргачлалыг баримтлан, аргачлалд заасан “зорилгод хүрэх байдал”, “практикт хэрэгжих боломж”, “ойлгомжтой байдал”, “хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал”, “харилцан уялдаатай байдал” зэрэг шалгуур үзүүлэлтийг сонгон авч, уг шалгуур үзүүлэлтийг илтгэх хэсэг, заалт

бүрийг үнэллээ. Үнэлгээний хүрээнд зарчмын шинжтэй дараах санал, зөвлөмжийг өгч байна.

1. “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээний хүрээнд

Хуулийн төсөл нь (1) Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх нийтлэг зохицуулалтыг бий болгох; (2) Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, хүчингүй болгох, үйл ажиллагааг зохицуулах, хяналт тавих; (3) Бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд оролцогчийн эрх ашгийг хамгаалахтай холбогдсон гэх үндсэн 3 төрлийг харилцааг тус тус зохицуулах зорилготой байгааг дараах байдлаар **дүгнэж** байна. **Үүнд:**

- Хуулийн төслийн 2-р бүлэг “Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааны нийтлэг зохицуулалт” нь энэ төрлийн үйл ажиллагаанд тавигдах нийтлэг шаардлага, зарчим, хориглох зүйлсийг тусгасан нь хуулийн төслийн 1-р зорилгод хүрэх боломжтой байна.
- Хуулийн төслийн 3-р бүлэг “Бооцоот таавар зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл”, 4-р бүлэг “Хонжворт сугалаа зохион байгуулах тусгай зөвшөөрөл” тус тус тусгай зөвшөөрлийг төрлөөр нь ялгаатай байдлаар зохицуулж, хэрхэн, хэн, ямар хугацаатай олгох, тавигдах тусгайлсан шаардлага, хүчингүй болгох үндэслэл зэргийг тусгасан нь хуулийн төслийн 2-р зорилго буюу тусгай зөвшөөрөл олгох, хүчингүй болгох үйл ажиллагааг зохицуулах зорилгод хүрэх боломжтой байна.
- Хуулийн төслийн 5-р бүлэг “Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, оролцогч”, 6-р бүлэг “Мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөл” тус тус хуулийн төслийн 3 дахь зорилго болох бооцоот таавар, хонжворт сугалаанд оролцогчийн эрх ашгийг хамгаалах зорилгыг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн, үүнийг мэргэжлийн зөвлөлөөр дамжуулан хэрэгжүүлэхээр тус байгууллагын эрх зүйн байдлыг дэлгэрэнгүй зааж, эрх, үүргийг тодорхой тусгасан нь зорилгодоо хүрэх боломжтой байна.

Гэсэн хэдий ч дараах зүйлийг **зөвлөж** байна. **Үүнд:**

- Хуулийн төслийн 3 дугаар зүйлийн 3.3 дахь хэсэгт *“Бизнесийн үйл ажиллагаагаа идэвхжүүлэх, хэрэглэгчээ урамшуулах зорилгоор хэрэглэгчдэд үнэ төлбөргүйгээр сугалааны эрх олгох, сугалаа зохион байгуулж, азтан шалгаруулж, хонжвор олгох явдал нь энэ хуулийн зохицуулалтад хамаарахгүй”* тухай зохицуулсан байна. Төслийн уг зохицуулалтыг илүү нарийвчлан Их Британи болоод бусад улсын жишигтэй ижил худалдааны зорилгогүй, сайн дурын үйл ажиллагаанд

зориулах бүхий хонжворт сугалааг тусгаж өгч найруулан өөрчлөх боломжтой байна.

Жишээ нь хуулийн төслийн тус хэсэг доор “тайлбар” оруулах замаар дэлгэрэнгүй тайлбарлаж болно. Тодруулбал, энэ төрлийн үйл ажиллагааг урьдчилж зөвлөлд мэдэгдэх замаар зөвшөөрөл авдаг, эсхүл бизнесийн үйл ажиллагааны чиглэл, хэрэглэгч мөн эсэхийг баталгаажуулахтай холбоотой эсхүл зөвлөлөөс баталсан үйл явдлын жагсаалтад багтаагүй үйл явдал байх зэргээр нарийн тодруулах.

2. “Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээний хүрээнд

Энэ шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээний хүрээнд нийцсэн байна гэж дүгнэж байгаа хэдий ч дараах **зөвлөмжийг** хүргүүлж байна. **Үүнд:**

- “Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч” гэх нэр томъёог хуулийн төслийн нэр томъёо хэсэгт тайлбарлаагүй, бооцоот таавар, хонжворт сугалаа зохион байгуулах гэх нэр томъёогоор тайлбарласан нь тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид олгосон, үүрэг болгосон эрх, үүрэг мөн эсэх нь хууль зүйн техникийн хувьд хоёдмол утгатай, эрсдэл бий болгохыг үгүйсгэхгүй. Хуулийн нэр томъёо хэсэгт “бооцоот таавар, хонжворт сугалаа зохион байгуулах” гэх нэр томъёог тайлбарласан хэсэгт “тусгай зөвшөөрөл авсны үндсэн дээр”, эсхүл “тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч” гэх агуулга бүхий зохицуулалтыг нэмснээр оролцогчийн эрх, үүргийг хэрэгжүүлэх боломжтой гэж зөвлөж байна.
- Нөгөө талаас, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүргийн харьцаа харьцангуй зохицуулагдсан байна. Тодруулбал, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид 8 төрлийн үүрэг оногдуулсан бол, 2 төрлийн эрх олгогдсоноос нэг нь хугацаагаа сунгуулах бол нөгөөдөх нь хууль ишилсэн, тодорхой биш эрх олгогдсон байна. Үүнээс үзвэл тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх хэрэгжих боломжгүй гэж үзэж байна.
- Хуулийн төслийн 19.8 дахь хэсэгт “Улсын ерөнхий байцаагчийн эрхийг Засгийн газар, улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагчийн эрхийг улсын ерөнхий байцаагч тус тус олгоно” гэж зааснаас үзвэл тусгайлан хуульд заагаагүй эрх олгох гээд байгаа эсэх, эсхүл томилох, чөлөөлөх эсэх нь ойлгомжгүй болсон байна. Хэрвээ шинээр дахин эрх олгох зохицуулалт бол энэ нь хуулийн хувьд боломжгүй. Учир нь хууль нэгэнт хэрэгжүүлэх бүрэн эрхийг хуулийн төсөлд тусгасан байна. Үүнээс давсан эрхийг Засгийн газар олгох нь хууль зүйн техникийн хувьд боломжгүй юм. Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.6 дахь хэсэгт

“хяналт шалгалтыг зөвхөн хууль болон нийтээр дагаж мөрдөхөөр бүртгэгдсэн эрх зүйн актыг үндэслэн явуулах ба гагцхүү хуулиар эрх олгосон хяналт шалгалтын байгууллага, албан тушаалтан хэрэгжүүлэх” гэж зааснаас үзвэл зөвхөн хуулиар эрх олгогдсон хяналт шалгалтын байгууллага хийхээр байна.

Харин томилох, чөлөөлөх тухай зохицуулалт бол хуулийн төслийн тус хэсгийг хуулийн төслийн 19.4 дэх хэсэгт “Зөвлөлийн даргыг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний санал болгосноор Засгийн газар томилно” гэж заасан хэсэгтэй уялдуулан зохицуулах хэрэгтэй байна. “Эрх олгох”, “томилох” тухай ойлголтыг хуулийн төсөлд ялгаатай байдлаар зохицуулсан нь хяналт шалгалт хийх эрх бүхий байгууллагын оролцоог ойлгомжгүй зохицуулсан учир оролцоог хэрэгжүүлэх буюу практикт хэрэгжих боломжыг хангах үүднээс үүнийг тодорхой болгохыг зөвлөж байна.

3. “Ойлгомжтой байдал” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээний хүрээнд

- Хуулийн төслийн 5 дугаар зүйлийн 5.6-д Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх эрхгүй этгээд цахим орчинд мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа талаарх мэдээлэл өгөх, мэдээллийн дагуу шалгалт хийж, Харилцаа холбооны зохицуулах хороогоор Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээс тухайн цахим хуудсанд хандахыг хязгаарлах арга хэмжээг авах талаар тодорхой заах шаардлагатай. Учир нь, мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх эрхгүй этгээд цахим орчинд мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлсэн бол Харилцаа холбооны зохицуулах хороо бие даан эсхүл иргэний мэдээллийн дагуу хязгаарлах эсэх нь тодорхойгүй байна. Тодруулбал, мэдээллийг ямар этгээд хэнд өгөх, хэн Харилцаа холбооны зохицуулах хороонд хандах зэрэг процессыг тодруулах шаардлагатай төдийгүй бооцоот таавар, хонжворт сугалааг ямар ч зөвшөөрөлгүй явуулсан бол ямар хариуцлага хүлээлгэх талаар Зөрчлийн тухай хуульд оруулах нэмэлт болон одоогийн мөрдөгдөж буй Эрүүгийн хуулийн 20.17 дугаар зүйл, Зөрчлийн тухай хуулийн 5.7 дугаар зүйлд байхгүй байна. Иймд төслийн 5.1.2-т зааснаас бусад мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагааг зохих тусгай зөвшөөрөлгүй эрхэлсэн этгээдэд ямар хариуцлага хүлээлгэх талаар Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн тухай хуулиудад тодорхой заах;
- Мөн нэг л удаа өөрийн үйл ажиллагааг идэвхжүүлэх, хэрэглэгч, үйлчлүүлэгчээ урамшуулах, борлуулалтаа нэмэгдүүлэх зэргээр ашиг олох зорилгогүйгээр явлуулж байгаа хонжворт сугалааг мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлсэн гэж үзэх эсэх, хэрэв мөн гэж үзэх бол тусгай зөвшөөрөл авах эсэх, биш бол зөвшөөрөлгүй хонжворт сугалаа явуулсан гэж үзэж торгох эсэх, эсхүл тусгай зөвшөөрөлтэй хонжворт сугалаа

явуулах эрхтэй этгээдээр уг үйл ажиллагааг хийлгүүлж болох эсэх талаар төсөлд заах;

- Хуулийн төслийн 6 дугаар зүйлийн 6.7-д Мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь мөрийтэй тоглоомд оролцуулахгүй хүний бүртгэл хөтөлж болох тухай заажээ. Энэхүү бүртгэлд бүртгэгдсэн хүн бүртгэлээс хасагдаж дахин мөрийтэй тоглоом тоглож болох эсэх талаар төсөлд нэмэх;
- Мөн гэр бүлийн гишүүнээ мөрийтэй тоглоомд оролцуулахгүй хүний бүртгэлд бүртгүүлэх процессыг тодорхой заах, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь мөрийтэй тоглоомд оролцуулахгүй хүний бүртгэл хөтлөх бус Харилцаа холбооны зохицуулах хороо эсхүл Зөвлөл уг бүртгэлийг хөтөлж “мөрийтэй тоглоомд оролцуулахгүй хүний бүртгэл хөтлөх, бүртгэлээс хасах, бүртгэх процесс” гэх мэт нарийвчилсан журам гарган зохицуулах талаар хуулийн төсөлд нэмж заах;
- Хуулийн төслийн 7.1-д мөрийтэй тоглоомыг сурталчлахыг хоригложээ. Цахим фэйсбүүк пэйж хаяг, вэбсайттай байж болох эсэх бооцоот таавар, сугалааны талаар мэдээллийн самбар, хэвлэмэл материал тарааж болох эсэх гэх мэт мөрийтэй тоглоомыг олон нийтэд сурталчлах, мэдээлэл хүргэх талаар илүү тодорхой, нарийвчилж төсөлд заах шаардлагатай. Ийнхүү хориглох нь мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхлэгчдийн дунд маргаан дагуулж болзошгүй;
- Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл нь хүчингүй болсон этгээд зөрчлөө арилган дахин тусгай зөвшөөрөл авахаар хандаж болох эсэх талаар нэмэлт өөрчлөлт оруулах;
- Хуулийн төслийн 16.2.8-д “Үйл ажиллагаа тогтворжсон” гэжээ. Энэхүү үгийг илүү нарийвчилж заах буюу “Үйл ажиллагаа тогтворжсон” гэдэгт хэдэн жил үйл ажиллагаа явуулсан байх, орлогын түвшин, төлсөн татварын хэмжээ зэрэг хүчин зүйлсийн нарийн заах.

4. “Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээний хүрээнд

- Хуулийн төслийн 19 дүгээр зүйлд Мөрийтэй тоглоомын асуудал хариуцсан зөвлөлийн 4 гишүүнийг санал болгосноор Засгийн газар томилох эрхтэй бөгөөд хуульд заасан шаардлагыг хангаагүй гишүүнийг санал болгосон тохиолдолд хэрхэх талаар тусгаж өгөөгүй төдийгүй Зөвлөлийн гишүүн зөрчил гаргасан, эсхүл хуульд заасан шаардлагыг хангаагүй болох нь хожим нотлогдсон тохиолдолд хугацаанаас нь өмнө чөлөөлөх, хасах талаар заалт оруулаагүй байх тул энэ талаар нэмж заах;

- Хуулийн төслийн 19 дүгээр зүйлийн 19.6-д Зөвлөлийн дарга, гишүүдэд үүргээ гүйцэтгэхэд нь туслалцаа үзүүлэх, Зөвлөлийн үйл ажиллагааг хэвийн явуулах нөхцөлийг хангах чиг үүрэг бүхий орон тооны ажлын албатай байна. Зөвлөлийн ажлын албаны орон тооны хязгаарыг Засгийн газар батална. Зөвлөлийн ажлын албаны бүтцэд улсын ерөнхий байцаагч, улсын ахлах байцаагч, улсын байцаагч ажиллахаар заажээ. Ажлын албанд улсын байцаагчаас өөр ажилтан байж болох буюу тухайн зөвлөл өөрсдөө зохион байгуулах эрхтэй байхаар заах шаардлагатай. Учир нь, иргэн, хуулийн этгээдээс ирсэн өргөдөл гомдлыг бүртгэх, улсын байцаагчид шилжүүлэх, хариу хүргүүлэх, шаардлагатай техник технологи гэх мэт ажлын урсгал, хөдөлгөөнийг зохицуулах ажлын алба шаардлагатай болно.

5. “Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн үнэлгээний хүрээнд

- Бооцоот таавар, хонжворт сугалааны хууль тухай тогтоомжид Хөрөнгө оруулалтын тухай хууль мөн хамаарах буюу хуулийн төслийн 2.1-д багтаж байгаа тул “Хөрөнгө оруулалтын тухай хууль” гэж нэмэх.
- Хуулийн төслийн 19 дүгээр зүйлийн 19.11-ээс үзвэл Зөвлөл улсын хэмжээнд мөрийтэй тоглоомын нөхцөл байдал, түүний сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх талаар арга хэмжээ авах чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр заажээ. Иймд энэхүү чиг үүргийнх нь талаар хуулийн төслийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1-т заасан Зөвлөлийн хэрэгжүүлэх чиг үүрэгт оруулж өгөх.
- Эрүүгийн хуулийн 20.17 дугаар зүйл болон Зөрчлийн тухай хуулийн 5.7 дугаар зүйлд тус тус өөрчлөлт оруулах шаардлагатай юм. Учир нь эдгээр хуулийн заалтаас үзвэл мөрийтэй тоглоом зөвшөөрөлтэй, зөвшөөрөлгүй хамаагүй олон нийтийн газар ашиг олох зорилгоор зохион байгуулсан л бол гэмт хэрэг, зөрчил болохоор байна. Иймд энэ 2 хуулийн дээрх заалтуудад өөрчлөлт оруулах тухай төсөлд бичих шаардлагатай. Харин зөвшөөрөлгүй мөрийтэй тоглоомын үйл ажиллагаа эрхэлсэн тохиолдолд гэмт хэрэг, зөрчил байж болох юм.

-----oOo-----

БООЦООТ ТААВАР, ХОНЖВОРТ СУГАЛДАНЫ ТУХАЙ

ТӨСЛИЙН ФАЙЛЫГ ТАЛАХ

ТӨСЛИЙН ХАВСРАЛТУУД

Үзэл баримтлал
Танилцуулга
Судалгаа, лавлагаа, тооцоо, бусад мэдээлэл

Холбогдох email: tusul@moi.gov.mn, Утас: 260076

2022-06-07 at 3:00 pm

Хувиархад

Монгол

ҮҮРЭГ ГҮЙЦЭГТЭЖ БҮЙ АЛБАН
ХААГЧДЫН ТООН МЭДЭЭ

FACEBOOK

Хууль зүй, дотоод хэр
67 likes

Like Page

TWITTER

Tweets from
[@moi_mongolia](https://twitter.com/moi_mongolia)

Хуулийн төслүүдийг олон нийтээр хэлэлцүүлсэн тухай
ТЭМДЭГЛЭЛ

Хууль зүй, дотоод хэргийн яамнаас Казиногийн тухай, Бооцоот тоглоом, хонжворт сугалааны тухай болон Бооцоот морин уралдааны тухай хуулийн төслүүдийг олон нийтэд танилцуулж, дараах хэлэлцүүлгийг зохион байгуулсан болно:

1.2022 оны 5 дугаар сарын 3-ны өдөр Хууль зүй, дотоод хэргийн яамнаас Казиногийн тухай, Бооцоот тоглоом, хонжворт сугалааны тухай болон Бооцоот морин уралдааны тухай хуулийн төслийн олон нийтэд танилцуулах хэлэлцүүлгийг зохион байгуулсан.

Тус хэлэлцүүлэгт Хөшигийн хөндийн бүтээн байгууллалтын захиргааны албаны төлөөлөл болон хувийн хэвшил, аж ахуйн нэгж, морин спортын холбоодын төлөөлөл, уяачид зэрэг олон салбарын 60 гаруй төлөөлөл оролцсон.

Хуулийн төслийн танилцуулгад Казино, бооцоот тоглоом хонжворт сугалаа, бооцоот морин уралдаан байгуулахад шаардагдах тусгай зөвшөөрлийн талаар, хөрөнгө оруулалт болон татварын зохицуулалтын талаар олон нийттэй санал солилцсон.

2.2022 оны 5 дугаар сарын 6-ны өдөр Казиногийн тухай хуулийн төслийн талаар Хөшигийн хөндийн бүтээн байгууллалтын захиргааны албаны төлөөлөлтэй уулзалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулсан бөгөөд хуулийн төсөлд тусгасан казиногийн тоглоомын төрлүүд болон мөрий тавих дээд хэмжээ зэрэг нарийвчилсан зохицуулалтын талаар санал солилцсон.

3.2022 оны 6 дугаар сарын 7-ны өдөр Хууль зүй, дотоод хэргийн яамнаас бизнесийн салбарын төлөөллүүд, морин спортын холбоодын төлөөлөл, уяачидтай уулзалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, Бооцоот морин уралдааны тухай хуулийн төслийг танилцуулсан бөгөөд тус уулзалтаар олон улсын практик туршлага, морин тойруулгын стандарт, нөхцөл, шаардлага, татварын асуудлаар санал солилцсон болно.

Танилцуулга, хэлэлцүүлгийн үед оролцогчдоос хуулийн төслүүдтэй холбогдуулан татвар, тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл шаардлага зэрэг асуудлаар санал дэвшүүлсэн бөгөөд зарим салбарын төлөөллөөс бичгээр санал ирүүлснийг судлан үзэж, холбогдох саналыг тусгасан болно.

АЖЛЫН ХЭСГИЙН НЭРС

Д/д	Нэр	Байгууллага	Утасны дугаар
1.	П.Сайнзориг	ХЗДХЯ Төрийн нарийн бичгийн дарга	88110079
2.	Д.Цолмон	ХЗДХЯ Хууль зүйн бодлогын газрын дарга	88101375
3.	Л.Пүрэвсүрэн	ХЗДХЯ Хууль зүйн бодлогын газрын мэргэжилтэн	88004418
4.	Б.Тэлмүүн	Сангийн яам Татварын бодлогын газрын дарга	264193
5.	Л.Нямдаваа	ЦЕГ	89008248
6.	н.Батчулуун	ЦЕГ	
7.	Д.Оюунхорол	Хөшигийн хөндийн бүтээн байгуулалтын асуудал хариуцсан захиргааны дарга	
8.	Б.Сэлэнгэ	Хөшигийн Хөндийн Бүтээн Байгуулалтын Захиргааны Албаны Хуульч	99177999